

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı**

**ORTAÖĞRETİM TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTAPLARININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**Ayşe Gizem UZUN
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2024

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı**

**ORTAÖĞRETİM TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTAPLARININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**AN ANALYSIS OF HIGH SCHOOL TURKISH REPUBLIC HISTORY OF
REVOLUTION AND KEMALISM TEXTBOOKS IN TERMS OF 21ST CENTURY
SKILLS**

Ayşe Gizem UZUN

(Yüksek Lisans Tezi)

**Danışman
Prof. Dr. Levent DENİZ**

İstanbul, 2024

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsüne aittir
© 2024

ETİK BEYAN

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

24/01/2024

Ayşe Gizem UZUN

ONAY

Ayşe Gizem Uzun tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi” konulu bu çalışma, 24/01/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Levent Deniz

JÜRİ ÜYESİ

Doç. Dr. Akif Pamuk

JÜRİ ÜYESİ

Doç. Dr. İlker Cırık

ÖZGEÇMİŞ

2007-2012

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih
Öğretmenliği Lisans

2019-2024

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim
Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans

ÖN SÖZ

Zamanın bile hızlandığı içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda her gün başka bir haber başka bir olay ile güne başlıyoruz. Hem olumlu hem de olumsuz anlamda birçok değişim ve dönüşüm yaşadığımız bu zamanlarda 20. yüzyılın sonlarında doğmuş ve 21. yüzyılın hızına ayak uydurmaya çalışan bir birey olarak hayatta kalmanın ve yeniyi yakalamanın eskisi kadar kolay olmadığının ancak çok önemli olduğunun farkındalığını yaşamaktayım. Bu bilinç ile yeni ve gelecek dönemin insanından beklenecek beceriler hakkında ve özellikle Cumhuriyetimizin 100. yılını kutladığımız bu yıl Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilgili bir çalışma yapmış olmanın mutluluğu ve gururunu sonuna kadar hissetmekteyim. Bu yolda bana eşlik eden kıymetli insanlara teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Öncelikle tezimle ilgili bu uzun yolculuğumda yaşadığım birçok olumsuzluğa rağmen her tekrar ayağa kalkıp devam etmek istediğimde desteğini hiç esirgemeyen, bütün detaylar ile tek tek ilgilenme özverisinde bulunan, kendimi ve tezimi geliştirmem adına çok değerli öneriler ve yorumlar yapan ve sonuçta ortaya çıkan tez ile gurur duymamı sağlayan çok saygı duyduğum kıymetli danışmanım Prof. Dr. Levent Deniz'e teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca yüksek lisans eğitimin boyunca karşılaştığım ve birçok anlamda kendimi geliştirmeme katkı sağlayan bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez analizimde katkısını ve bu süreçte manevi desteğini hiç esirgemeyen sevgili arkadaşım Ecenur Büşra Ataş'a ve bu uzun yolculuğumda ilk günden beri bana inanan, hayallerim konusunda beni motive eden, tökezlediğim anlarda destek veren bütün dostlarıma teşekkür ederim.

Çocukluğumdan beri bana inanan, aldığım her kararı duaları ve inancı ile destekleyen, güçlü duruşuna her zaman saygı duyduğum canım annem Zeynep Ekinci'ye, her zaman benimle gurur duyduklarını hissettiren babam, kardeşlerim ve sevgili yeğenime teşekkür ederim. Ayrıca, bu uzun süreçte maddi manevi desteğini hiç eksik etmeyen, gücümü hatırlamama her zaman yardımcı olan kıymetli eşim Ulukan Uzun'a teşekkür ederim. Bu başarımın mutluluğunu sizler olmasaydınız yaşayamazdım.

Ayşe Gizem UZUN

Ocak, 2024

ÖZET

21. yüzyılda, bilim ve teknoloji odaklı yaşanan dönüşüm sonucunda bilgiye dayalı ve teknolojiyle bütünleşmiş modern bir çağın kapıları aralanmıştır. Bu dönemde gerçekleşen ilerlemeler, toplumların ve bireylerin yaşam tarzlarını, iletişimini ve iş dünyasını kökten değiştirmiş ve bu yeni teknolojik dünyada bilgiye hızlı erişim, iletişimdeki işlevsel yöntemler ve yaşam kalitesindeki artış gibi kolaylaştırıcı etkiler, toplumlar ve bireyler tarafından yeniliklerin kabul edilmesini ve takip edilmesini teşvik etmiştir. Bahsedilen alanlardaki hızlı değişim ve dönüşüm sonucunda toplumlardan ve doğal getirisi olarak onu oluşturan bireylerden talep edilen yetenek ve beceriler 21. yüzyılın etkisiyle farklı bir hâl almıştır. Bireylerin, bu çağın taleplerine uyum sağlamak adına edinmeleri gereken yetenekler, 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanmaktadır. Bu gelişmelerin ışığında, dünya genelinde eğitim sistemlerinin düzenlenmesi adına devletler tarafından önemli adımlar atılmaktadır. Bu doğrultuda, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2017-2018 yıllarında 51 alanda öğretim programlarında değişiklik yapmış, bu değişiklikte 21. yüzyıl becerilerini ve öğrencilerde bulunması gereken yeterlikleri de dikkate alarak bir çerçeve oluşturmuştur. Öğretim programlarında 21. yüzyıl becerilerine yer verilmesi ile öğretim programlarının içerik ögesini karşılar durumda olan ders kitapları da önemli bir duruma gelmiştir. Ders kitapları öğrenmeyi kolaylaştıran, öğretim programları çerçevesinde öğrencilerin düzeyine göre hazırlanan ve ilerlemelerine katkı sağlayan araçlardır. Tarih dersleri, toplumun bir parçası ve geleceğini şekillendirecek olan öğrencilere zaman içindeki değişimleri, geçmiş ve bugünü birbirine bağlayan önemli süreklilikleri, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimleri analiz etme becerisi kazandırabilir. İyi bir tarih eğitimi almış bireyler günümüz gelişmelerini ve bunların sonucu ile oluşacak geleceği daha iyi yorumlayabilirler. Ayrıca, 21. yüzyıl becerileri çerçevesi kapsamında bilinmesi gereken temel temalarda tarih ve vatandaşlık konularından bahsedilmektedir. Bu bilgilerden anlaşıldığı üzere, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri, 21. yüzyıl gelişme ve değişimlerinin getirisi olan ve yeni dünya düzeninde bireylerin ihtiyaç duyduğu becerilere sahip olmayı desteklemektedir.

Tüm bu nedenlerden dolayı bu çalışmada, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında yer alan ve etkinlik, soru, metin başlıkları ile sınıflandırılan öğelerin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada nitel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmaya konu olan materyaller, MEB tarafından 2022-2023 eğitim öğretim yılında okullarda okutulması onaylanan ve Eğitim

Bilişim Ağı (EBA) üzerinden ulaşılan iki adet 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabıdır. Ders kitaplarındaki veriler, 21. yüzyıl Öğrenme Ortaklığı (Partnership for 21st Century Learning [P21]) tarafından oluşturulmuş “21. yüzyıl Öğrenme Çerçevesi” ve ilgili alanyazın dikkate alınarak araştırmacı tarafından oluşturulan “21. yüzyıl Becerileri Kontrol Listesi” ile toplanmıştır. Toplanan bu veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre iki kitap toplamında 171’i etkinlik, 208’i soru ve 27’si metin başlığı olmak üzere toplamda 406 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 103, sorulardan 109 ve metinlerden 9’unun bir ya da birden fazla 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. Genel dağılım beceriler açısından ele alındığında ilişkilendirme sonuçları şu şekildedir: “öğrenme ve yenilikçilik” ana başlığı altındaki eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 182, iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 85, yaratıcılık ve yenilikçilik becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 31; “bilgi, medya ve teknoloji” ana başlığı altındaki bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 75, medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 14 ve “yaşam ve kariyer” ana başlığı altındaki sosyal ve kültürlerarası becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 3’tür. Geriye kalan üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme yapılamamıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlardan hareketle, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları, 21. yüzyıl becerilerini karşılama konusunda yeterli ve dengeli bulunmamıştır. Kitapların özellikle hiç yer verilmeyen beceriler konusunda geliştirilmesi ve daha dengeli bir dağılımın sağlanması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: 21. yüzyıl becerileri, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, ders kitapları

ABSTRACT

In the 21st century, as a result of the transformation focused on science and technology, the doors of a modern age based on knowledge and integrated with technology have been opened. The advances realized in this period have radically changed the lifestyles, communication, and business world of societies and individuals. In this new technological world, facilitating effects such as rapid access to information, functional methods in communication, and an increase in quality of life have encouraged the acceptance and follow-up of innovations by societies and individuals. Because of the rapid change and transformation in the aforementioned areas, the abilities and skills demanded from societies and, as a natural consequence, from the individuals who constitute them, have taken a different form with the impact of the 21st century. The skills that individuals should acquire to adapt to the demands of this age are defined as 21st century skills. Considering these developments, important steps are being taken by governments to organize education systems around the world. In this direction, the Turkish Ministry of National Education (MoNE) amended the curricula in 51 fields in 2017-2018 and created a framework by taking into account the 21st century skills and competencies that students should have. With the inclusion of 21st century skills in curricula, textbooks that meet the content element of the curricula have also become important. Textbooks are tools that facilitate learning, are prepared according to the level of students within the framework of curricula, and contribute to their progress. History courses can provide students, who are part of society and will shape its future, with the ability to analyze changes over time, important continuities linking past and present, political, social, cultural and economic interactions. Individuals with a good history education can better interpret present-day developments and the future that will result from them. Furthermore, history and citizenship are mentioned as key themes that should be known within the framework of 21st century skills. As it is understood from this information, the Turkish Republic History of Revolution and Kemalism courses support having the skills that individuals need in the new world order, which is the result of 21st century developments and changes.

For all these reasons, this study aims to examine the elements in the secondary education Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbooks, which are classified under the titles of activity, question, and text, in terms of 21st century skills. Document analysis, a qualitative research method, was used in this study. The materials subject to the research were two 12th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbooks approved by

MoNE to be taught in schools in the 2022–2023 academic year and accessed through Education Informatic Network (EIN). The data in the textbooks were collected with the "21st Century Learning Framework" created by the Partnership for 21st Century Learning (P21) and the "21st Century Skills Checklist" created by the researcher by considering the relevant literature. These data were analyzed using the descriptive analysis method.

According to the results of the study, 406 items were analyzed in the two books, 171 of which were activities, 208 were questions, and 27 were text titles. 103 of the activities, 109 of the questions, and 9 of the texts could be associated with one or more 21st century skills. When the general distribution is considered in terms of skills, the association results are as follows: The total number of items associated with critical thinking and problem solving skills under the main heading of "learning and innovation" is 182, the total number of items associated with communication and collaboration skills under the main heading of "learning and innovation" is 85, and the total number of items associated with creativity and innovation skills under the main heading of "learning and innovation" is 31; the total number of items associated with information literacy skills under the main heading "information, media and technology" is 75, the total number of items associated with media literacy skills under the main heading "information, media and technology" is 14, and the total number of items associated with social and cross-cultural skills under the main heading "life and career" is 3. No association could be made with the remaining skills of productivity and accountability, initiative and self-direction, leadership and responsibility, and flexibility and adaptability.

Based on the results obtained within the scope of the research, secondary education Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbooks were not found to be sufficient and balanced in terms of meeting 21st century skills. It can be suggested that the textbooks should be improved, especially on the skills that are excluded at all, and a more balanced distribution should be provided.

Keywords: 21st Century skills, Turkish Republic History of Revolution and Kemalism, textbooks

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ONAY	ii
ÖZGEÇMİŞ	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GÖRSELLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	6
1.3. Önem	7
1.4. Sınırlılıklar	7
BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN	8
2.1. Beceri	8
2.2. 21. yüzyıl Becerileri	8
2.2.1. Temel konular ve 21. yüzyıl temaları.....	11
2.2.2. Öğrenme ve yenilikçilik	12
2.2.2.1. Yaratıcılık ve yenilikçilik.....	13
2.2.2.2. Eleştirel düşünme ve problem çözme.....	15
2.2.2.3. İletişim ve iş birliği	17
2.2.3. Bilgi, medya ve teknoloji	19
2.2.3.1. Bilgi okuryazarlığı.....	19
2.2.3.2. Medya okuryazarlığı	20
2.2.4. Yaşam ve kariyer.....	21
2.2.4.1. Esneklik ve uyum sağlama	22
2.2.4.2. Girişimcilik ve öz yönetim.....	23

2.2.4.3. Sosyal ve kültürlerarası beceriler	24
2.2.4.4. Üretkenlik ve hesap verebilirlik	25
2.2.4.5. Liderlik ve sorumluluk	26
2.3. Ders Kitapları	27
2.3.1. Ders kitaplarının kısa tarihi	28
2.3.2. Ders kitapları ve eğitim	30
2.4. İlgili Araştırmalar	34
BÖLÜM III: YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Çalışmada İncelenen Ders Kitapları ve Seçimi	40
3.3. Veri Toplama Araçları	41
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	41
3.5. Güvenirlik ve Geçerlik	42
BÖLÜM IV: BULGULAR	46
4.1. S.E.K Yayınları'na ait Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki öğelerin incelenmesine ilişkin bulgular	46
4.2. MEB Yayınları'na ait Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki öğelerin incelenmesine ilişkin bulgular	62
4.3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki öğelerin incelenmesinden elde edilen genel bulgular	78
BÖLÜM V: SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	80
5.1. Sonuç ve Tartışma	80
5.2. Öneriler	92
KAYNAKÇA	94
EKLER	108

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Araştırmada İncelenen Kitaplar	41
Tablo 4.1. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 1. ünite de yer alma durumu	46
Tablo 4.2. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 2. ünite de yer alma durumu	48
Tablo 4.3. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 3. ünite de yer alma durumu	50
Tablo 4.4. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 4. ünite de yer alma durumu	52
Tablo 4.5. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 5. ünite de yer alma durumu	54
Tablo 4.6. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 6. ünite de yer alma durumu	56
Tablo 4.7. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 7. ünite de yer alma durumu	58
Tablo 4.8. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 8. ünite de yer alma durumu	60
Tablo 4.9. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 1. ünite de yer alma durumu	62
Tablo 4.10. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 2. ünite de yer alma durumu	64
Tablo 4.11. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 3. ünite de yer alma durumu	66
Tablo 4.12. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 4. ünite de yer alma durumu	68
Tablo 4.13. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 5. ünite de yer alma durumu	70
Tablo 4.14. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 6. ünite de yer alma durumu	72
Tablo 4.15. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 7. ünite de yer alma durumu	75
Tablo 4.16. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 8. ünite de yer alma durumu	77
Tablo 4.17. 21. yüzyıl becerilerinin kitaplarda toplam yer alma durumu	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. 21. yüzyıl becerileri çerçevesi (BFK,2019)	10
---	----

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 4.1. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E11) örneği.....	47
Görsel 4.2. İletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S6) örneği.....	47
Görsel 4.3. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M2) örneği.....	47
Görsel 4.4. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E32) örneği.....	49
Görsel 4.5. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S36) örneği	49
Görsel 4.6. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M6) örneği.....	50
Görsel 4.7. Bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E44) örneği	51
Görsel 4.8. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S46) örneği	51
Görsel 4.9. Yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E59) örneği.....	52
Görsel 4.10. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S51) örneği.....	53
Görsel 4.11. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M7) örneği.....	53
Görsel 4.12. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E61) örneği	54
Görsel 4.13. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S61) örneği	55
Görsel 4.14. Eleştirel düşünme ve problem çözme, bilgi okuryazarlığı ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E67) örneği.....	57
Görsel 4.15. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S68) örneği.....	57
Görsel 4.16. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E76) örneği.....	59
Görsel 4.17. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S71) örneği.....	59
Görsel 4.18. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M8) örneği.....	59

Görsel 4.19. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E82) örneği.....	61
Görsel 4.20. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S76) örneği.....	61
Görsel 4.21. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M9) örneği.....	61
Görsel 4.22. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E97) örneği.....	63
Görsel 4.23. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S93) örneği.....	63
Görsel 4.24. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E121) örneği.....	65
Görsel 4.25. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S98) örneği.....	65
Görsel 4.26. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E124) örneği	67
Görsel 4.27. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S142) örneği.....	67
Görsel 4.28. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E134) örneği	69
Görsel 4.29. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S146) örneği.....	69
Görsel 4.30. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği becerileri ile bilgi okuryazarlığı becerileri ilişkilendirilen etkinlik (E140) örneği.....	71
Görsel 4.31. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S157) örneği.....	71
Görsel 4.32. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E144) örneği.....	73
Görsel 4.33. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S168) örneği	74
Görsel 4.34. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E155) örneği	76
Görsel 4.35. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S176) örneği.....	76

Görsel 4.36. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E169) örneği..... 78

Görsel 4.37. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilen soru (S208) örneği..... 78

KISALTMALAR LİSTESİ

BFK: Battelle For Kids

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

NCREL: The North Central Regional Educational Laboratory (Kuzey Merkez Bölgesel Eğitim Laboratuvarı)

NEA: National Education Association (Ulusal Eğitim Derneği)

NRC: The American National Research Council (Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi)

OECD: The Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü)

P21: Partnership for 21st Century Learning (21. yüzyıl Öğrenme Ortaklığı)

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

21. yüzyılda, bilim ve teknoloji odaklı yaşanan dönüşüm sonucunda bilgiye dayalı ve teknolojiyle bütünleşmiş modern bir çağın kapıları aralanmıştır. Bu dönemde gerçekleşen ilerlemeler, toplumların ve bireylerin yaşam tarzlarını, iletişimini ve iş dünyasını kökten değiştirmiş ve bu yeni teknolojik dünyada bilgiye hızlı erişim, iletişimdeki işlevsel yöntemler ve yaşam kalitesindeki artış gibi kolaylaştırıcı etkiler, toplumlar ve bireyler tarafından yeniliklerin kabul edilmesini ve takip edilmesini teşvik etmiştir.

Bahsedilen alanlardaki bu hızlı değişim ve dönüşüm sonucunda toplumlardan ve doğal getirisi olarak onu oluşturan bireylerden talep edilen yetenek ve beceriler 21. yüzyılın etkisiyle farklı bir hâl almıştır. Bu bakış açısına göre, bu yüzyılda doğup büyüyen ve gelişen yeni nesil, önceki kuşaklardan farklı niteliklere sahip olma gerekliliğiyle karşı karşıyadır. 21. yüzyılın değişim ve ilerlemelerine ayak uydurabilmek, zamanın gerisinde kalmamak ve yenilikleri takip edebilmek için eleştirel düşünme yeteneği olan, sorunları çözebilen, yaratıcı düşünen, iletişimde ve iş birliğinde yetenekli bireylerin yetişmesi gerektiği düşünülmektedir (Hotaman, 2019).

Bireylerin, bu çağın taleplerine uyum sağlamak adına edinmeleri gereken yetenekler, 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde başarılı olmak için gereklilik hâline gelen beceri ve öğrenme yetenekler, yalnızca bilgi değil aynı zamanda uygulamada kullanılabilen becerilerin birleştirilmesi olarak ifade edilmekte ve bireylerin çok yönlü bir şekilde donanımlı olmalarını sağlamaktadır (Dede, 2010).

21. yüzyıl becerilerini ifade eden farklı farklı kurumlar, kişiler ve anlayışlar olmakla birlikte mevcut araştırmada dikkate alınan ve genel olarak kabul edilenlerden biri “21. yüzyıl Öğrenme Ortaklığı (Partnership for 21st Century Learning [P21])” adındaki Amerika Birleşik Devletleri kaynaklı kuruluştur. Bu kuruluş bahsi geçen becerilerin kazandırılmasına yönelik olarak gerekli içerikleri, temaları ve destek sistemlerini açıklayarak becerileri üç ana başlık altında kategorize etmiştir. Bu kategoriler (Battelle for Kids [BFK], 2019):

1. Öğrenme ve Yenilikçilik Becerileri; Yaratıcılık ve Yenilikçilik, Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme, İletişim ve İş birliği.
2. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri; Bilgi Okuryazarlığı ve Medya Okuryazarlığı.

3. Yaşam ve Kariyer Becerileri; Esneklik ve Uyum sağlama, Girişimcilik ve Öz yönetim, Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler, Üretkenlik ve Hesap Verebilirlik, Liderlik ve Sorumluluk.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 33 kurumdan destek gören ve öğrenme çerçevesi 22 eyalette uygulanan “21. yüzyıl Öğrenme Ortaklığı (Partnership for 21st Century Learning [P21])” adlı kuruluşun haricinde 21. yüzyıl becerilerini farklı başlıklar altında ele alan ve genel anlamda alanyazında kabul gören farklı kuruluşlar da mevcuttur. Bu kuruluşlardan bazıları; Kuzey Merkez Bölgesel Eğitim Laboratuvarı ve Metiri Grubu, Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi, Asya Topluluğu ve Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü'dür.

Kuzey Merkez Bölgesel Eğitim Laboratuvarı ve Metiri Grubu (The North Central Regional Educational Laboratory and Metiri Group [NCREL]) ortaklığında oluşturulan “21. yüzyıl Beceriler Çerçevesinde” beceriler, dijital çağ okuryazarlığı, yaratıcı düşünme, etkili iletişim ve yüksek verimlilik başlıkları altında sınıflandırılmıştır (NCREL, 2003). Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi (The American National Research Council [NRC]) 2005 yılında 21. yüzyıl becerilerini belirlemek için bir çalışma başlatmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin eğitim ve iş hayatlarında sahip olmaları gereken bilgi ve beceriler, bilişsel, kişilerarası ve içsel-özel beceriler olarak sınıflandırılmıştır (NRC, 2011). Diğer bir kurum olan ve uluslararası çalışmalar yapan Asya Topluluğu (The Asian Society), NRC raporunu da temel alarak 2013 yılında, “21. yüzyıl Becerilerinin Ölçülmesi: Eğitimciler İçin Bir Rehber (Measuring 21st Century Competencies: Guidance for Educators)” adlı çalışmasını yayımlamıştır. Bu çalışmada 21. yüzyıl becerileri bilişsel, kişilerarası, öze dönük-içsel beceriler olarak üç ana başlıkta sınıflandırılmıştır (Soland vd., 2013). Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (The Organization for Economic Cooperation and Development [OECD]) 2005 yılında “Anahtar Yeterliliklerin Tanımı ve Seçimi (The Definition and Selection of Key Competencies [DeSeCo])” projesinde anahtar yeterlilikleri; araçların etkileşimli bir şekilde kullanılması, heterojen gruplarla etkileşim ve bireysel hareket etme olarak üç ana başlık altında belirtmiştir (OECD, 2005).

Öğrencilerin olağan yaşamlarını kolaylaştırmak ve iş hayatlarına güçlü bir şekilde hazırlanmalarını sağlamak eğitimin en temel amaçlarından biridir. Bu durumun, günümüzün öne çıkan zorluklarından birini oluşturduğuna dikkat çekilmesi gerekmektedir (Trilling ve Fadel, 2009). Katılımcı ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunma arzusu, belirlenmiş ve etkili hedefler koyma becerisini geliştirmeyi, çeşitli bakış açılarına sahip diğer bireylerle iş

birliği yapabilme yeteneğini, kullanılmayan fırsatları keşfetme kapasitesini arttırmayı ve önemli sorunlara yönelik çeşitli çözüm yollarını belirleme yetkinliğini öğrenme, gelecek yıllarda büyük bir öneme sahip olacaktır. Bu bağlamda, eğitim sistemleri, gençleri sadece iş dünyasına hazırlamaktan öteye geçerek, onları etkin, sorumluluk sahibi ve topluma katkı sağlayabilecek bireyler hâline getirmek adına gerekli beceriler ile donatmalıdır (OECD, 2018). 21. yüzyıl eğitim paradigmasındaki değişikliklerin bir sonucu olarak, bireylerin bilgiyi derinlemesine analiz edebilme, etkili bir şekilde uygulayabilme, eleştirel düşünce becerilerine sahip olabilme, sorgulayıcı bir yaklaşım benimseme ve karşılaşılan sorunlara etkili bir biçimde çözüm üretebilme yeteneklerine vurgu yapılmaktadır (Göksün, 2016). Bu gelişmelerin ışığında, dünya genelinde eğitim sistemlerinin düzenlenmesi adına devletler tarafından önemli adımlar atılmaktadır. Bu amaçla, Türkiye’de 2024-2028 hedeflerinin belirtildiği 12. Kalkınma Planı’nda (2023) bireylerin eğitim aracılığıyla uluslararası standartlara uyumlu bir biçimde geliştirilmesi, analitik düşünme yeteneği kazanma, finansal okuryazarlık seviyelerini artırma, iş birliğine açık bir çalışma ortamında yetkinlik kazanma ve liderlik becerilerini geliştirme amacıyla hedeflenen, aynı zamanda belirli uzmanlık alanlarında beceri sahibi olmaları; toplumsal katılımlarıyla birlikte üretken ve sosyal sorumluluk bilinciyle donanmış vatandaşlar olarak toplum içinde aktif rol almalarını sağlamayı amaçlayan bir stratejinin ön plana çıkarılması hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşabilmek için eğitim kurumlarının, hızla evrilen ve gelişen çağın taleplerine uyum sağlayabilen, 21. yüzyılın ihtiyaç duyduğu bilgi, yetenek ve donanımlara hâkim bireyler yetiştirmesi giderek önem arz etmektedir. Türkiye’de de bu kapsamda bireylerin ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyacakları 21. yüzyıl becerileri ve yetkinlikleri; Avrupa Parlamentosunun 2008’de kabul ettiği “Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi” rehberliğinde hazırlanan “Millî Eğitim Kalite Çerçevesi” ve “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi” doğrultusunda öğretim programlarında yerini almıştır (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2017). MEB (2017) tarafından hazırlanan “Öğretmen Strateji Belgesi 2017-2023” raporunda bu durum şöyle ifade edilmiştir:

“Eğitim sistemlerinin nihai amacı; topluma faydalı, toplumsal değerleri gözetken, etkili iletişim becerilerini edinmiş, değerışime uyum sağlayabilen, öğrenme kaynaklarına erişme ve bunlardan etkin bir şekilde yararlanma becerilerini kazanmış, bilgi iletişim teknolojilerini verimli kullanabilen, kendisiyle ve toplumla barışık, inisiyatif alan, araştıran, sorgulayan ve eleştirel düşünme becerilerine sahip özgür bireyler yetiştirebilmektir.” (s.1)

Bilim ve teknolojiadaki hızlı evrimlerin, bireyin ve toplumun değerışen taleplerinin, öğrenme öğretim teorileri ve yaklaşımlarındaki yenilik ve ilerlemelerin, bireylerden beklenen nitelikleri

üzerinde etkili olduğu farkındalığı oluşmuş ve bu bağlamda programlarda gereken değişim ve yeniliklere yönelik adımlar atılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2017-2018 yıllarında 51 alanda öğretim programlarında değişiklik yapmış, bu değişiklikte 21. yüzyıl becerilerini ve öğrencilerde bulunması gereken yeterlikleri de dikkate alarak bir çerçeve oluşturmuştur. Belirlenen beceri ve yeterliklerin öğrencilere programlar yoluyla kazandırılması hedeflenmiştir. MEB (2022) tarafından yayınlanan bu yeterlikler şunlardır: *“Anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematik yeterliği, bilim ve teknoloji yeterliği, dijital yeterlik, öğrenmeyi öğrenme, inisiyatif alma ve girişimcilik, sosyal ve kamusal yeterlikler, kültürel farkındalık ve ifade”* (s.6-7). Bu değişim; bilgiyi üreten ve hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır (MEB, 2022). Bu açıdan, yeni programlar doğrultusunda yetiştirilmek istenen bireylerin özellikleri 21. yüzyıl becerileri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bahsedilen bu becerilerin tüm derslerin öğretim programlarına yansıdığı görülmektedir. Ortaöğretim Tarih dersleri özelinde bakıldığında da 21. yüzyıl becerileri vurgusunun olduğu görülmektedir. Tarih dersi öğretim programındaki *“Yirminci yüzyılın son çeyreğinde gelişen yeni tarih öğretimi anlayışında ise bilgiden ziyade tarihsel düşünme becerileri ön plana çıkarılmış ve öğrencilere kanıt değerlendirme, eleştirel düşünme ve problem çözme gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmiştir* (MEB, 2022:9).” ifadesi bu uyumu destekler niteliktedir.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi; 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan *“Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek...”* ifadesinin eğitime yansıması şeklinde ifade edilebilir. Tarih disiplini, bireyin toplum içindeki önemini vurgulayan bir alan olarak kabul edilir. Bu disiplin, çağının şartlarına uygun evrensel değerlerle donatılmış, yaratıcılık potansiyeli olan, çağın ihtiyaçlarına uygun olarak millî kimliği zenginleştiren bir yaklaşımı benimser. Aynı zamanda, insan haklarına saygılı, ırk, din, dil, cinsiyet ayrımcılığına karşı duran, çevre ve doğaya duyarlı, barışa yönelik bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu hedefler doğrultusunda, yeni programlar oluşturma çabalarına girişilmiştir (Göç, 2009). Tarih, geçmişte yaşanmış ve bitmiş

olaylar olarak değerlendirilip belli bir zaman aralığına sıkıştırılmaya çalışılsa da aslında toplumların hafızasıdır. Bugünümüzü oluşturan her şey geçmişteki yaşantı ve birikimin sonucudur. Çağımızdaki değişimin hızlı olması tarihe ilgiyi gereksiz hâle getirmez, tarih yeniden karşılaşmayacağımız durumları deneyimlememizi sağlayabilir ve bu anlamda yararlı bir amaca hizmet eder, ayrıca günümüzdeki modern yaşamın bazı yönlerinin sandığımız kadar eski ya da yeni olmadığını da ortaya çıkarabilir ve tüm bunları bugüne dair vazgeçilmez bir bakış açısı ile yapmamızı sağlar (Tosh, 2015). Kendi doğası gereği geçmişe ait verileri kendine has yöntemlerle inceleyen, değerlendiren, aktaran tarih bilimi geçmişle gelecek arasında bağ kurulmasını sağlayan bir köprü gibidir (MEB, 2018a). Bu nedenle günümüzde ve geleceğe dönük olarak yapılan ve yapılacak olan her yenilikte tarih referans olarak alınmalıdır. Geçmiş deneyimlere eleştirel bir gözle bakmak, geleceğin inşa edilmesinde ve yeniliklerin kalıcılığı konusunda da olumlu katkılarda bulunur. Ayrıca, “21. yüzyıl Becerileri İçin Ortaklık” kuruluşu tarafından yayınlanan 21. yüzyıl becerileri çerçevesinde bazı temel konulara ve temalara ait bilgilere sahip olmak ve bunlara eğitimde yer verilmesi tüm öğrenciler için çok önemli görülmüştür. Bahsedilen bu temel konular şunlardır; “İngilizce, okuma veya dil sanatları, dünya dilleri, sanat, matematik, ekonomi, bilim, coğrafya, tarih, devlet ve vatandaşlık bilgisi” (BFK, 2019). Tüm bu bilgiler ışığında, 21. yüzyıl temel becerilerinin uygulanmasında önemli görülen alanlardan biri tarih olmalıdır ve bu nedenle inkılap tarihi eğitimi, programlardaki değişiklikler ve bu durumun ders kitaplarına yansımaları araştırılması gereken bir durum olarak düşünülmektedir.

Öğretim programlarının içerik ögesinde temel materyal konumundaki ders kitapları, öğrenme öğretme süreçlerinde öğrencilerin ne öğreneceğine ve öğretmenlerin neleri öğreteceğine yol gösteren bir rehber olarak öne çıkar. Öğretim sürecinde, öğretmenin becerilerini daha etkili bir şekilde kullanmasına olanak tanıyan ve öğrencilere, öğretmenin aktardığı bilgileri istedikleri zamanda ve yerde, istedikleri sayıda tekrar etme imkânı sunan bir ders materyali olarak işlev görür. Öğrencilerin toplumda çeşitli yönleriyle etkili bir şekilde katılımcı olmaları, onlara sağlanacak kaliteli eğitim ve etkili ders kitapları aracılığıyla mümkün olacaktır (Büyükalın, 2003 akt. Hali, 2014). Ders kitapları, öğrenme öğretme süreçlerinde en eski, en yaygın bilinen ve en sık kullanılan araçlardan biridir. Hızla değişen ve gelişen modern öğretim araçlarına rağmen, ders kitapları eğitimdeki temel rolünü ve varlığını koruma özelliğini sürdürmektedir (Bulut, 2008). Ders kitapları hem öğretmenler hem de öğrenciler için en temel kaynaktır. Bu nedenle araştırmada ders kitaplarının incelenmesi yapılacaktır. Ders kitaplarında bulunan metin, etkinlik vb. öğeler 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında önemli

görülmektedir. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerin kazandırılabilmesi öğrencilerin metin, etkinlik vb. ders kitabı öğeleriyle doğru ve etkili şekilde etkileşime girmeleri ile mümkün olabilir (Soysal ve Kurudayıoğlu, 2018). Ders kitapları ile ilgili yapılan bir araştırmada, kitaplarda bulunan etkinlik, metin, soru vb. öğelerin öğrencilerin ilgili konuyu kavramalarını ve programlarda belirtilen kazanımlara ulaşmayı kolaylaştırdığı belirtilmiştir (Berkant ve Değirmenci 2017). Bu açılarından kazandırılması hedeflenen becerilerin metin, etkinlik vb. öğelerle ilişkili olması öğrencilerin bu becerileri edinmesinde kolaylık sağlayacaktır.

Alanyazın incelemesi yapıldığında, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarıyla ilgili çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmalarda kitapların anlatım teknikleri, materyal kullanımı, ölçme değerlendirme sorularının incelenmesi, kanıt temelli öğrenme yaklaşımı, eğitimin siyasal rolü gibi açılardan incelendiği görülmektedir (Candeğer, 2016; Cihan, 2005; Çelikağı, 2022; Koldaş ve Pamuk, 2020; Mart ve Kartal, 2022; Yurteri, 2012). Bunların dışında tarih alan bilgisine yönelik Atatürk'ün lider ve askeri kişiliği, ulus, ulusçuluk kavramları gibi konulara yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir (Özhan, 2008; Şen, 2022). Ayrıca Tarih kitaplarına yönelik bir değerlendirme ölçeği çalışması bulunmaktadır (Akbaba, 2013). Bu ulaşılan araştırmalar dışında 21. yüzyıl becerileri kapsamında ise İngilizce, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri alanlarında alan ders kitaplarına yönelik çalışmalar olduğu görülmüştür (Elgün, 2021; Gezer, 2022; Güngör, 2022; Kayhan vd., 2019; Kırgız, 2018; Sarıtaş, 2019). Ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları özelinde 21. yüzyıl becerileri ile ilgili bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir.

Bu kapsamda, hem 21. yüzyıl becerilerinin eğitim programı kapsamında bireylere kazandırılmasının güncelliği ve önemi hem de Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları açısından durumunun daha önce incelenmemiş olması dolayısıyla “Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının 21. yüzyıl becerilerini içermesi durumu nedir?” sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmada, ortaöğretim kademesinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki etkinlik, soru ve metinlerin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki etkinlikler 21. yüzyıl becerilerini karşılamakta mıdır?
2. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki sorular 21. yüzyıl becerilerini karşılamakta mıdır?
3. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki metinler 21. yüzyıl becerilerini karşılamakta mıdır?

1.3. Önem

Alanyazın incelendiğinde, 21. yüzyıl becerileri ile ilgili bazı dersler, öğretmenler, öğrenciler, okul yöneticileri ve öğretim programları bağlamında çalışmalar olduğu görülmektedir. Ancak, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik 21. yüzyıl becerilerinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tarih bir toplumun ve bireylerin sadece geçmişi öğrenmesi değil aynı zamanda mevcut durumu ve geleceği analiz edebilme yetisi kazanmalarını destekler. Ayrıca, 21. yüzyıl becerileri kapsamında bilinmesi gereken temel temalarda tarih, vatandaşlık konularından bahsedilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı becerilerin kazandırılmasında önemli bir araç görevi gören ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının incelenmesi önemli ve gerekli görülmüştür. Araştırma sonuçlarının, kitapların 21. yüzyıl becerileri açısından daha nitelikli ve beceriler arasında dengeli olmasına yönelik TTKB'ye ve kitap yazarlarına veri sağlayacağı ve bu konudaki akademik tartışmaların geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1. 2022-2023 eğitim öğretim yılında 12. sınıfta zorunlu olarak alınan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi için MEB TTKB tarafından onaylanan ders kitapları ile,
2. Araştırmacı tarafından, P21 tarafından oluşturulmuş “21. yüzyıl Öğrenme Çerçevesi” ve ilgili alanyazın dikkate alınarak hazırlanmış ve uzman görüşü alınarak son hâline getirilmiş kontrol listesi ile sınırlıdır.

BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Beceri

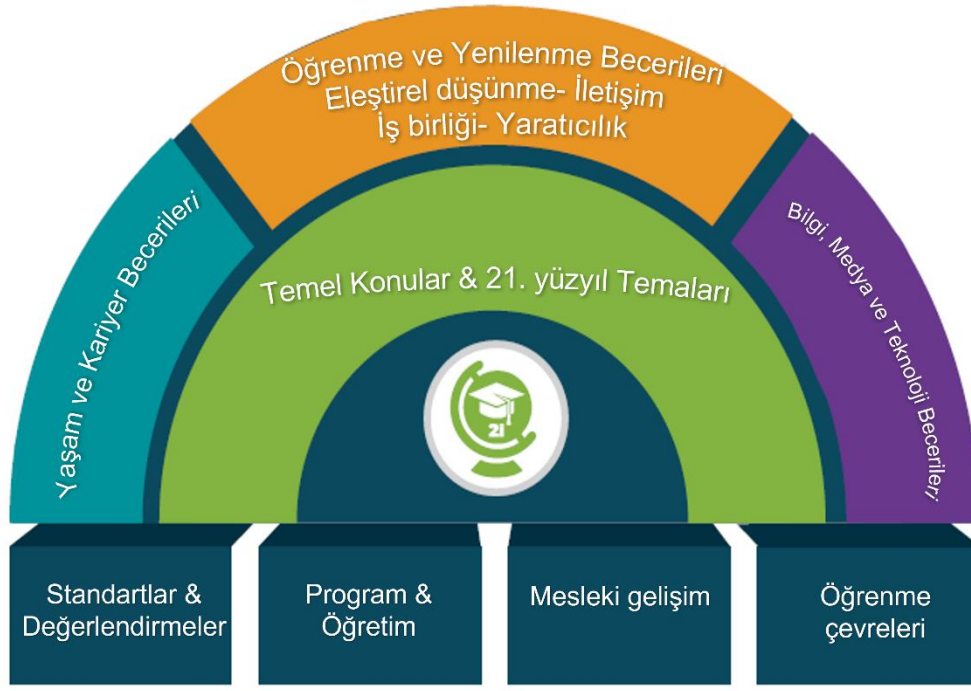
Türk Dil Kurumu [TDK] (2023) sözlüğünde beceri, “kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği” şeklinde tanımlanmıştır. Beceri, bireylerin bir işi yapma yeteneği ve gücüdür. Bir görevi yerine getirme eylemi olarak da ifade edilebilen beceri, bilgiyi temel almakla birlikte bilmenin üstünde bir davranışı kapsamaktadır (Duymuş, 2019). Özetle beceri; bilmek ve eyleme geçmek şeklinde iki aşamadan oluşur. Bilmek, bir konuyla ilgili bilgilere sahip olmayı ifade eder. Eyleme geçmek ise ilgili konuda zihinsel ve fiziksel kaynakları harekete geçirmektir (Güneş, 2012).

2.2. 21. yüzyıl Becerileri

1900’lü yılların son çeyreğinde başlayıp içinde bulunduğumuz zamana kadar teknoloji çok hızlı bir ilerleme kaydetmiş ve her geçen gün artan teknolojik gelişmeler karşısında toplumların birçok alanda değişim ve dönüşüm yaşamaları kaçınılmazdır hâle gelmiştir. Sanayi devrimi sonrası toplumlarda gelişmiş ekonomilerin temelini bilgi ve iletişim teknolojileri oluşturmaya başlamıştır. Teknolojinin gelişmesiyle ekonominin merkezinde meydana gelen bu değişim, iş dünyası için de köklü değişikliklere neden olmuştur. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişimin etkisiyle işletmelerin çalışma ve yönetilme biçimleri de değişime uğramak zorunda kalmıştır. Demokratik karar verme, bilgi paylaşımı, ekip çalışması, yenilikçilik gibi kavramlar günümüz iş dünyası için çok önemli olmaya başlamıştır (Binkley vd., 2012). Yaşanan bu dönüşümle beraber, bireylerin gerek iş dünyasında gerekse sosyal hayatta başarılı olabilmek için sahip olmaları gereken beceriler, önceki yüzyıla göre ciddi farklılıklar göstermeye başlamıştır (Dede, 2010). Söz konusu beceriler, bireylerin her geçen gün daha da küreselleşen dünyada bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlama yeteneği ve rekabetçi iş piyasasında başarılı olmak için gereken öğrenme ve yenilikçilik, bilgi, medya ve teknoloji, yaşam ve kariyer becerileridir (BFK, 2019). Bahsedilen gelişmeler ile günümüzde toplumların ekonomik ve sosyal yapılarında yaşanan hareketli süreç, eğitim sistemlerine de önemli bir sorumluluk getirmiştir. Eğitim, bireylerin kapsayıcı ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmalarını ve bu gelecekte faydalanmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum ve değerlerin geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır (OECD, 2018). Bireylere kazandırılmak istenen bu beceri ve yeterlilikler, alanyazında “21. yüzyıl Becerileri” olarak adlandırılmış ve eğitim dünyasında en çok kullanılan kavramlardan biri hâline gelmiştir (Dede, 2010; Silva, 2009; Trilling ve Fadel, 2009). 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan bu beceriler eğitim

dünyası için yeni kavramlar olmamakla birlikte bireyi geleceğe yönlendiren modern eğitim, yeni temel yetenekler ve üst düzey düşünme gibi terimlerle ifade edilmekte; daha özelden ise eleştirel düşünme, problem çözme, iş birliği, etkili iletişim, motivasyon ve başarı için hayati önem taşıyan öğrenme becerileri gibi bilişsel ve bilişsel olmayan bir dizi yeteneği tanımlamak için kullanılmaktadır (Pellegrino ve Hilton, 2012:3).

21. yüzyıl becerilerinin tek ve belli bir tanımı yoktur. Bu becerilerin neler olduğu ve neler olması gerektiği ise ilgili kurum ve kişilerin ilgilendiği temel sorudur. Bu temel soru çerçevesinde ilgili becerilerin tanımlandığı ve sınıflandırıldığı 21. yüzyıl beceri çerçeveleri farklı kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından oluşturulmuşlardır. Bahsedilen beceriler ile ilgili çerçeveleri hazırlayan bazı kurum ve kuruluşlar olmakla birlikte Ekici vd. (2017) tarafından yapılan ve 21. yüzyıl becerilerinin verilerine ilişkin kaynak analizinin yapıldığı çalışmada 1991-2015 yılları arasında yayımlanan 19 farklı kaynaktan elde edilen 63 farklı beceriye ulaşılmıştır. Sorun çözme becerisi, iletişim yeteneği, iş birlikli çalışma, yaratıcılık, kritik düşünme, karar verme, dijital okuryazarlıklar, sorumluluk, liderlik, üretkenlik, esneklik ve uyum, küresel ve yerel vatandaşlık, öz yönetim, kültürel farkındalık ve girişimcilik gibi beceriler en sık kullanılan becerilerdir. Mevcut çalışmada da dikkate alınan “21. yüzyıl Öğrenme Ortaklığı (Partnership for 21st Century Learning [P21])” adlı kuruluş tarafından oluşturulan “21. yüzyıl Öğrenme Çerçevesi (Framework for 21st Century Learning)” bu becerilerin birçoğunu kapsayan bir çalışmadır. 2002 yılında Amerika Birleşik Devletleri kaynaklı kurulan, 33 kurum tarafından destek alan ve 2018 yılında Battelle for Kids’e katılan 21. yüzyıl Öğrenme Ortaklığı (P21) tarafından oluşturulan bu çerçeve Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunan 22 eyalette uygulanmakta olan önemli bir eğitim projesidir. BFK, istisnasız her öğrenci için 21. yüzyıl öğreniminin gücünü ve vaadini gerçekleştirmek amacıyla okul sistemleri ve topluluklarla iş birliği yapmaya kendini adanmış, kâr amacı gütmeyen ulusal bir kuruluştur (BFK, 2019). P21 üyeleri ve ortakları 2002’den itibaren 21. yüzyılın öğrenme çerçevesini ve gerekli becerilerin neler olduğunu belirlemişlerdir. P21, eğitimcilerin 21. yüzyıl becerilerini öğretim süreçlerine dahil edebilmelerine yardımcı olmak için kapsamlı bir çerçeve oluşturmuştur (BFK, 2019). Hazırlanma sürecine birçok akademisyen, eğitim uzmanı, iş insanı ve politikacının destek verdiği “21. yüzyıl Öğrenme Çerçevesi” öğrencilerin gündelik ve iş hayatlarında başarıyı yakalamak için sahip olmaları gereken, ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri içermektedir (BFK, 2019). Çeşitli kuruluşlar tarafından sunulan diğer yeterlik yaklaşımlarıyla kıyaslandığında, bu çerçevenin en kapsamlı ve eğitim dünyasında en yaygın kullanımı olan yaklaşım olduğu görülmektedir (Velez, 2012).

Şekil 2.1. 21. yüzyıl becerileri çerçevesi (BFK,2019)

Uygulayıcıların becerileri temel akademik konuların öğretimine uyumlu hâle getirmelerine yardımcı olmak için P21, “21. yüzyıl için Öğrenme Çerçevesi” olarak bilinen birleşik, kolektif bir öğrenme vizyonu geliştirmiştir. Bu çerçeve, öğrencilerin iş hayatında ve sosyal hayatlarında başarılı olabilmeleri için sahip olmaları gereken beceri, bilgi ve uzmanlığı tanımlamaktadır; içerik bilgisi, özel beceriler, uzmanlık ve okuryazarlıkların bir karışımıdır. 21. yüzyıl becerilerinin her kullanımı, tüm öğrenci kitlesinde temel akademik konu bilgisinin ve anlayışının geliştirilmesini gerektirir. Temel bilgi öğretimi kapsamında, öğrenciler eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve iş birliği gibi günümüz dünyasında başarılı olmak için gereken becerileri de öğrenmelidir. Bu temeller ve gerekli destek sistemleriyle (standartlar ve değerlendirmeler, program ve öğretim, mesleki gelişim, öğrenme çevreleri) birleştirilmiş ilgili çerçevenin tümü üzerine inşa edilmiş bir okulda öğrenciler, öğrenme sürecine daha aktif katılım sağlarlarsa ve günümüz küresel iş dünyasında başarılı olabilmek için daha iyi bir şekilde hazırlanırlarsa mezun olduklarında önemli bir avantaj elde ederler (BFK, 2019).

“21. yüzyıl öğrenci çıktıları” olarak tanımlanan unsurlar (gökkuşağı ile temsile edilen), öğrencilerin 21. yüzyılda iş ve yaşamda başarılı olmaları için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve uzmanlıkları ifade eder (BFK, 2019).

2.2.1. Temel konular ve 21. yüzyıl temaları

Temel konulara ve 21. yüzyıl temalarına hâkim olmak, 21. yüzyılda tüm öğrenciler için çok önemlidir. İlgili çerçevede bahsedilen temel konular şunlardır (BFK, 2019):

1. İngilizce, okuma veya dil sanatları
2. Dünya dilleri
3. Sanat
4. Matematik
5. Ekonomi
6. Coğrafya
7. Tarih
8. Devlet ve vatandaşlık bilgisi

Bu konulara ek olarak, okulların yalnızca yukardaki temel konularda ustalaşmaya odaklanmayıp aynı zamanda 21. yüzyılın disiplinler arası temalarının, temel ders içeriğiyle iç içe geçirilmesiyle, akademik bilginin daha derinlemesine anlaşılmasını teşvik etmek önemli görülmektedir. Bu temalar küresel farkındalık, finansal, ekonomik, iş ve girişimcilik okuryazarlığı, sivil okuryazarlığı, sağlık okuryazarlığı ve çevre okuryazarlığıdır (BFK, 2019).

Küresel farkındalık küresel sorunları anlamak ve ele almak için 21. yüzyıl becerilerini kullanma yeteneğidir. Küreselleşme, küresel kaynakların yetersizliği, iklim değişikliği ve benzeri nedenlerle meydana gelen değişiklikler, mevcut vatandaşlığın ulusal sınırların ötesine genişletilmesini zorunlu hâle getirmektedir. Artık vatandaşlık, küresel konularda ortak sorumluluk üstlenmeye istekli vatandaşları gerektirmektedir (Carabain vd., 2012, s.21). Bireyler, küresel bir vatandaş olarak etkili bir şekilde rol üstlenebilmek için güncel siyasi, sosyal ve ekonomik konuları anlama, okuma ve kavrama yeteneğine sahip olmalıdır (Bulut ve Çakmak, 2019, s.163). Küresel farkındalığa sahip olmak, bireysel ilişkilerde, iş hayatında ve toplumsal ilişkilerde farklı kültürleri, dinleri ve yaşam tarzlarını onları temsil eden bireylerden karşılıklı saygı ve açık diyalog yoluyla öğrenmek ve onlarla iş birliği içinde çalışmayı öngörür (BFK, 2019, s.3).

Finansal, ekonomik, iş ve girişimcilik okuryazarlığı bireysel olarak ekonomik tercihlerini uygun yapabilme, toplumda ekonominin rolünü anlayabilme ve iş hayatındaki verimliliğini ve kariyer seçeneklerini artırmak için girişimcilik becerilerini kullanabilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (BFK, 2019, s.3). Ayrıca Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)

finansal okuryazarlığı; “*finansal kavramlar ve riskler hakkında bilgi ve anlayış ile çeşitli finansal bağlamlarda etkili kararlar almak, bireylerin ve toplumun finansal refahını artırmak ve ekonomik hayata katılımı sağlamak için bu bilgi ve anlayışı uygulayabilecek beceri, motivasyon ve güvene sahip olmak*” olarak tanımlamaktadır (OECD, 2013, s.144).

Sivil okuryazarlık, devletlerle ilgili süreçleri anlayabilmek ve bu süreçlerden nasıl haberdar olacağını öğrenerek sivil hayata etkili katılabilme, ulusal ve küresel düzeylerde vatandaşlık hak ve sorumluluklarını kullanabilme yeteneği olarak belirtilmiştir (BFK, 2019, s.3).

Sağlık okuryazarlığı, insanların kendi sağlık durumlarına ilişkin günlük yaşamlarında kararlar almaları, temel sağlık bilgi ve hizmetlerini bilmeleri ve bu bilgileri ve hizmetleri sağlıklı güçlendirmede kullanabilme yeteneğidir. Düzenli diyet, egzersiz, riskten kaçınma ve stres azaltma gibi koruyucu zihinsel ve fiziksel sağlık önlemlerini alarak yaşam kalitelerini arttırmak ve bütün bu bilgileri kullanarak kendisi ve ailesi için uygun sağlık kararlarını alabilmektir. Bu kararları uygulamalarını sağlayacak bilgi, motivasyon ve yeterliliğe sahip olmaktır. Ayrıca ulusal ve uluslararası halk sağlığı ve güvenliği konularını anlayabilme ve bu durumlara karşı tutum geliştirebilme becerisi olarak da ifade edilmektedir (BFK, 2019, s.3; Sorensen vd., 2012).

Çevre okuryazarlığı, çevre ve onu etkileyen durum ve koşullar (hava, iklim, toprak, gıda, enerji, su ve ekosistemler) hakkında bilgi ve tutum sahibi olma, toplumun doğal dünya üzerindeki etkisi hakkında bilgi edinme yeteneğidir. Ayrıca nüfus artışı, kaynak tüketim oranı, vb. çevresel sorunları araştırma ve analiz etme ve etkili çözümler hakkında doğru sonuçlar çıkarabilme ve çevresel zorlukların ele alınmasına yönelik bireysel ve kolektif eylemlerde bulunabilme (küresel eylemlere katılmak, çevresel konularda eyleme ilham veren çözümler tasarlamak vb.) yeteneği olarak da ifade edilmektedir (BFK, 2019, s.4). Çevre okuryazarlığı becerisi gelişmiş bireyler ise doğal çevre sistemlerinin işleyişine vâkıf, insan faaliyetlerinin çevreye etkisini kavramış, çevreye karşı farkındalığa ve duyarlılığa sahip olma yetenekleri gelişmiş kişiler olarak tanımlanmaktadır (Teksöz vd., 2010).

2.2.2. Öğrenme ve yenilikçilik

21. yüzyılda yaşam ve iş ortamlarının giderek karmaşık hâle gelmesi nedeniyle, öğrenme ve yenilikçilik becerileri, hazırlıklı ve hazırlıksız öğrenciler arasındaki ayrımı belirleyen yetkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Geleceğe yönelik öğrenci hazırlığında öne çıkan unsurlar arasında yaratıcılık, eleştirel düşünme, iletişim ve iş birliğine odaklanmak önemlidir (BFK, 2019). Bu beceriler aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

2.2.2.1. Yaratıcılık ve yenilikçilik

Öğrenme ve yenilikçilik becerilerinin alt becerilerinden ilki yaratıcılık ve yenilikçiliktir. Yaratıcılık kavramının genel geçer tek bir tanımı olmamakla birlikte farklı kaynaklarda çeşitli tanımlar yer almaktadır. TDK (2023) sözlüğünde bu kavram “Her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık” şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir tanımlamada yaratıcılık, sorun çözme ve iletişim kurma gibi konularda yararlı olabilecek alternatif fikirler ya da olasılıklar üretebilmek olarak ele alınır (Franken, 1994). Diğer bir ifadeyle ise yaratıcılık, kişi veya kişilerin içinde yaşadıkları toplum için yararlı ve değerli olacak orijinal fikirler üretmek ve yeni ürünler ortaya çıkarmak anlamına gelmektedir (NCREL, 2003). Torrance’a göre yaratıcılık; zorlukları ve problemleri tespit etme, bilgi eksikliklerini fark etme, eksik unsurları göz önüne alma yeteneği; bu eksikliklere dair tahminlerde bulunma ve hipotezler oluşturma becerisi içerir. Oluşturulan tahminleri ve hipotezleri değerlendirme ve test etme aşaması, yeniden gözden geçirip düzenleme ve tekrarlı testleri içerir. Sonuçları etkili bir şekilde iletmek de sürecin son adımını oluşturur (Torrance ve Shaughnessy, 1998). Genel olarak aynı anlama geldiği kabul edilen yaratıcılık ve yenilikçilik kavramları, aralarında inkâr edilemez bir bağ olmasına karşın temelde farklı anlamlar taşımaktadır. Gurteen (1998) yaratıcılığı düşünme, fikirler üretme; yenilikçiliği ise uygulama, ürünler ortaya çıkarma aşaması olarak tanımlamıştır. Bu açıdan bakıldığında yenilikçilik, bir fikrin, ürünün veya hizmetin toplumda fayda sağlamak amacıyla uygulanması veya geliştirilmesi anlamına gelmekle birlikte, sadece bireysel ve toplumsal çaba için değil, aynı zamanda küresel düzeyde ekonomik başarı ve sosyal gelişme için de değerli olduğu düşünülmektedir (Westwood ve Low, 2003).

Ekonomik ve sosyal yapıların büyük bir dönüşüm ve değişim yaşadığı 21. yüzyılda diğer bir deyişle bilgi çağında yaratıcı düşünme ve yenilikçilik becerileri toplumsal gelişim için daha değerli hâle gelmiştir. Bilgiye dayalı ekonomilerin damga vurduğu günümüz toplumlarında bilgiyi yaratma ve üretme becerisi, hayati öneme sahip güçlerden biri olarak görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla, toplumsal değişim sürecinde aktif rol almak ve talepleri her geçen gün artan günümüz ekonomik yapılarında başarılı olmak isteyen bireyler için yaratıcı düşünme ve yenilikçilik becerilerine sahip olmak bir ihtiyaçtır (NCREL, 2003).

21. yüzyılda, eğitim sistemleri, öğrencilerin uluslararası rekabet kapasitelerini artırmak için yaratıcılık becerilerini öğrenmeyi önemli bir temel yetkinlik olarak değerlendirmektedir (Özcelik, 2019). Yaratıcılık becerileri, sorulara açık, sabrın değerli olduğu, güvenin esas olduğu, yeni fikirlere açık ve hatalardan öğrenmeye imkân tanıyan eğitim ortamlarında

geliştirilebilir (Trilling ve Fadel, 2009). Eğitim sistemlerinde önemli bir yeri olan Bloom'un düşünme becerilerini ele aldığı taksonomisinin günümüz ihtiyaçları için güncellenmiş hâlini eskisinden ayıran en önemli fark, daha önce "sentez" olarak adlandırılan düşünme basamağının "yaratma" olarak değiştirilmesi ve taksonominin en üstünde olan "değerlendirme" basamağıyla yer değiştirmesi olmuştur. Böylece, "yaratma" en üst düzey düşünme becerisi olarak yerini almıştır (Krathwohl, 2002). Taksonomide yapılan bu değişim, 21. yüzyıl öğrencilerine yaratıcılık becerisinin kazandırılmasının önemini göstermektedir.

P21 çerçevesinde, yaratıcılık becerisi kazanabilme sürecinde öğrencilerin yeni fikirler üretmek için beyin fırtınası gibi farklı teknikler kullanabilecekleri, yeni fikirler oluşturmak için ise mevcut bilgilerini düzenleyebilecek ve bunları analiz edebilecekleri belirtilir. Ayrıca ürettikleri fikirlerini diğer insanlarla paylaşabilecekleri, yeni bakış açılarına açık olmaları gerektiği, başarısızlığı da öğrenmek için bir fırsat olarak görmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Yaratıcı çabalarını artırmak ve en üst düzeye çıkarmak için, bireyler kendi fikirlerini detaylandırabilme ve analiz edebilme yeteneğine sahip olmalıdırlar. Aynı zamanda, yenilikçiliğin gerçekleşeceği alanda somut ve faydalı bir katkı yapmak için yaratıcı fikirler üzerinde harekete geçmeleri önerilmiştir (BFK, 2019).

Tüm bu bilgiler ışığında günümüz dünyası eğitim ve iş ortamlarında başarılı olmak ve kalıcılığı sağlamak için olmazsa olmaz olan becerilerin neler olduğu konusunda yapılan çalışmaların neredeyse tamamında yaratıcılık ve yenilikçilik becerilerinin yer almasına şaşırılmamak gerekir (Trilling ve Fadel, 2009). Özellikle iş dünyasında yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri, yeni bir ürün veya hizmet geliştirmek veya bir şirketin kârını artırmak amacıyla farklı ve özgün çözümler bulma çabası için olmazsa olmaz görülür. Girişimciler, sıra dışı çözümler arayarak ve yaratıcı düşünce yöntemleriyle teşvik edilerek, şirketlerin rekabet avantajını sürdürmelerine yardımcı olan bir atmosfer oluşturulur. Aynı zamanda, yaratıcılık ve yenilikçilik, işletmelerin piyasada uzun vadeli başarılarını sağlama konusunda kritik bir rol oynar (Juliana vd., 2021). Özellikle günümüz iş dünyasında yaratıcılık ve yenilikçilik becerilerine sahip olma gerekliliği ile birlikte diğer bir 21. yüzyıl becerisi olan girişimcilikte ön plana çıkmaktadır. Yaratıcılık, yenilikçilik ve girişimcilik arasındaki ilişki, girişimcilik sürecinde yaratıcılığın ve yeni iş olanaklarının keşfedilmesinde yenilikçiliğin etkisine inanan iş insanları tarafından önemli görülmektedir (Castillo-Vergara vd., 2018).

2.2.2.2. Eleştirel düşünme ve problem çözme

21. yüzyılda bireylerden beklenen diğer önemli beceriler eleştirel düşünme ve problem çözmedir. P21 (2019) çerçevesinde de eleştirel düşünmek için etkili akıl yürütmenin önemli olduğunu ve duruma bağlı olarak tümevarım, tümdengelim vb. yöntemleri kullanmanın, yargıda bulunmanın, karar vermenin ve problem çözmenin çok önemli olduğunu belirtilmektedir. Eleştirel düşünme çalışmaları Bloom'un taksonomisine kadar uzanır ve birçok araştırmacının temelini oluşturur (Krathwohl, 2002). Bilgi çağının getirisi olan durum ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler sonucunda bilgiye ulaşmak her geçen gün kolaylaşmaktadır. Bu bilgiye ulaşma kolaylığının gelecekte de devam edeceği düşünüldüğünde günümüz bireylerinin kolaylıkla ulaşabildikleri bilgilerin pasif alıcısı olmamayı öğrenmeleri çok önemlidir. Bilinçli ve bilinçsiz olarak ulaşılabilen sınırsız bilgi arasından değerli ve önemli olanları seçebilmek, zihin süzgecinden geçirebilmek eleştirel düşünme ve problem çözme becerileriyle yakından ilgilidir (Oliver ve Utermohlen, 1995). Bireylerin gerek günlük gerekse mesleki yaşamlarında daha aktif ve rekabetçi ortamlara başa çıkabilmeleri adına sahip olmaları çok önemli olduğundan eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri 21. yüzyıl insanı için olmazsa olmazdır.

Eleştirel düşünme ve problem çözme P21 tarafından 4C (critical thinking, communication, collaboration, creativity [eleştirel düşünme, iletişim, iş birliği, yaratıcılık]) başlığı altında birleştirilmiştir. Eleştirel düşünme becerisi, 21. yüzyıl becerileri içerisinde 4C'nin önemli becerilerinden biri olmasına rağmen, bu terimin ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Eleştirel düşünme, bireyin kendi düşünme süreçlerinin farkında olması ve öğrendiklerini uyguladığında çevresindeki değişiklikleri ve olayları anlayabilme amacıyla gerçekleştirdiği etkin zihinsel bir süreçtir. Bu düşünce biçimi, analizle başlayıp yorum, öz düzenleme, çıkarım ve açıklamayla devam ederek değerlendirme aşamasında son bulur. APA'nın tanımına göre eleştirel düşünme, bir bireyin ne yapacağına ve neye inanacağına karar vermesi için çözümleme ve değerlendirme sonucunda bilinçli kararlar alması ve bu kararları ifade etmesi sürecini içerir (Craft, 2003; Hotaman, 2019; Seferoğlu ve Akbıyık, 2006).

Eleştirel düşünme, karşılaşılan her türlü bilgi, görüş ve durumun doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulamadan kabul etmeyerek, mantıksal ya da kuramsal ölçütlere dayalı olarak kanıtları, argümanları ve iddiaları değerlendirip analiz ederek ve çeşitli akıl yürütme yollarını kullanarak etkin ve güvenilir bir biçimde karara ulaşmayı sağlayan bir düşünme biçimidir (Ay, 2006; BFK, 2019). Halpern (1998) ise eleştirel düşünmeyi, arzu edilen bir sonucun elde edilme

olasılığını artıran bilişsel becerilerin veya stratejilerin etkili kullanımı olarak tanımlayarak daha geniş kapsamlı bir açıklama sunmaktadır. Halpern (1998) karmaşık ve tam tanımlanmamış sorunları çözmeye çok önemli olduğunu düşündüğü eleştirel düşünme becerilerini beş başlıkta sınıflandırmıştır: 1) sözel muhakeme becerileri, 2) argüman analiz becerileri, 3) hipotez geliştirme becerileri, 4) belirsizliklere karşı dirençli olma, 5) karar alma ve problem çözme becerileri. Kısaca eleştirel düşünme, bireylerin bir konuyu değerlendirmek amacıyla kullandıkları disiplinli düşünce biçimidir (Beyer, 1995).

Eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler, bir sorunun kökenini ve çözümü için gereken adımları anlama yeteneğine sahiptir. Bu bireyler, öğrenme deneyimlerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilir, farklı perspektifleri anlayabilir, bütün ve parça arasındaki ilişkileri kavrayabilir ve çeşitli akıl yürütme stratejilerini kullanabilirler (Akkaş, 2021; BFK, 2019; Trilling ve Fadel, 2009).

Problem çözme becerisine sahip olmak 21. yüzyıl insanı için çok önemli olan diğer bir yeterliliklerdir. Bireylerden hem günlük hayatta karşılaştıkları problemlere hem de içinde bulundukları toplumun sorunlarına duyarlı ve sorumlu bir vatandaş olarak etkili çözüm yolları geliştirerek karşılaşılan sorunları çözebilen bir yetkinliğe sahip olması beklenmektedir (Hotaman, 2019; Uluyol ve Eryılmaz, 2015). Problem çözme becerisine sahip bireyler farklı fikirler üreten, yenilikçi, sorumluluk sahibi, tercih ve kararlarını belirtmekten çekinmeyen, kendine güveni olan, zeki ve dikkatli, objektif, yaratıcı olan ve durumlar karşısında eleştirel düşünenlerdir (Karaçam ve Kelleci, 2021). Bu alanlarda başarısız olan bireylerin hayatta başarıyı yakalamalarının zor olduğu düşünülmektedir.

Problem; bir bireyin sahip olduğu iç ve dış sorulara cevap vermekte zorlandığı bir durum olarak tanımlanabilir (Yüksel vd., 2020). Problem çözme ise problem ile ilgili alternatif çözüm yolları bularak, aralarından en faydalı ve etkili olanın değerlendirildiği davranışsal ve zihinsel bir süreçtir (D’Zurilla ve Goldfried 1971). Problem çözme, bir hedefe ulaşma sürecinde karşılaşılan zorlukları aşma amacını taşıyan zihinsel adımlar olarak da tanımlanabilir. Problem çözme becerisini oluşturan adımlar şu şekilde sıralanabilir: Sorunu tanımlamak ve analiz etmek, alternatif çözümler üretmek, en uygun çözümü planlamak, bu planı uygulamak ve son olarak elde edilen sonuçları değerlendirmek (Akgündüz vd., 2015; Haladyna, 1997). Aslında problem çözme süreci, eleştirel düşünmenin bir sonucudur. Problem çözme becerisi işe koşulduğunda eleştirel düşünme aktif olarak kullanılmakta ve çözüm seçenekleri arasından doğru olanı bulup doğru sonuca ulaşabilmek için eleştirel düşünme süzgeçlerinin dikkatle kullanılması

gerekmektedir. P21 çerçevesinde eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi, karşılaşılan problem ile ilgili gerek geleneksel yöntem gerek çağımızın getirdiği alternatif yöntemleri uygulayabilmek ve problemin çözüme kavuşması doğrultusunda gerekli soruları sorabilmek olarak ifade edilmektedir (BFK, 2019). Trilling ve Fadel (2009), yeni yüzyılda karşılaşılan karmaşık problemleri çözmek için daha yenilikçi çözümlere ihtiyaç duyulduğunu ve eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri yardımıyla farklı bakış açılarının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. TTKB (2023) tarafından yayınlanan 21. yüzyıl becerilerine yönelik değerlendirme raporunda da günümüzde, sadece mesleğe özgü becerilere sahip olmak mezunların bölgesel, ulusal ve uluslararası işgücü piyasalarının ihtiyaçlarını karşılaması için yetersiz kaldığı ve bireylerin bu piyasalarda istihdam edilme olasılıklarını arttırabilmeleri için farklı beceri ve niteliklere sahip olmaları gerektiği belirtilmektedir. Eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri ise bahsedilen bu beceri ve nitelikler arasında önemli bir yere sahiptir.

2.2.2.3. İletişim ve iş birliği

İletişim; his, fikir ya da bilgilerin akla gelebilecek tüm yollarla başka insanlara nakledilmesi, bildirişim, haberleşme, iletişim biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Duygu ve düşüncelerin insanlar arasında sözle, yazıyla, görüntülerle ya da beden dili gibi araçlar kullanılarak sağlanan etkileşim sürecine iletişim denilmektedir (Tuncel, 2009). İletişim insanlığın başlangıcından itibaren vardır ve duygu ve düşüncelerin net ve doğru bir yolla ifade edilebilmesi tarih boyunca her zaman değerli olmuştur. İletişim, bireyler arasında duygu ve düşünce aktarımını ifade eden bir süreçtir. Bu süreç, bireylerin kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade edebilmeleri için gereklidir (Temizkan, 2010). Fakat bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle beraber iletişim becerilerinin içeriği zorunlu bir değişime uğramış ve daha karmaşık bir hâle gelmiştir. Bu durumla birlikte bireylerin birbirleriyle iletişim ve iş birliği içerisinde olması da önem kazanmış ve etkili iletişim becerilerine sahip olmayı çok daha önemli hâle getirmiştir (Ulusal Eğitim Derneği-National Education Association [NEA], 2019). Teknoloji alanındaki gelişmeler sonucu geniş kapsamlı iletişim araçlarının kullanımı farklı ulus ve kültürlerle yayılan bir iletişim şeklini ortaya çıkarmıştır. Bu kültürlerarası süreçlere aktif katılım sağlamak ve iş dünyasında başarılı olmak isteyen bireyler için dilbilimsel ve kültürel açıdan etkili iletişim becerilerine sahip olmanın önemi her geçen gün artmıştır (NEA, 2019). Bu bilgilerden yola çıkarak iletişim becerisi 21. yüzyılda kazanılması gereken zorunlu bir yetkinliktir.

İletişim becerisi bireyin etkili dinleme ve etkili tepki verme becerisi olarak özetlenebilir. İletişim hâlinde olmak ve beyin fırtınası yapmak gibi yöntemler izlemek karşılaşılan sorunların çözümünde önemli olup, iletişimde başarı gösteren kişilerin özellikleri arasında öz güveni yüksek, sorunlar karşısında duyarlı, soruna çözüm arayan, iş birlikçi ve paylaşıma açık olma yetenekleri bulunmaktadır (Uluyol ve Eryılmaz, 2015). P21 çerçevesinde iletişim becerileri; farklı ortamlarda, çeşitli yolları (sözlü, yazılı ve diğer yöntemler) kullanarak düşünceleri etkili bir biçimde ifade etme, dinleme becerisiyle karşıdakinin düşüncelerini doğru anlama, iletişimi çeşitli amaçlar için kullanma (bilgilendirme, talimat verme, motivasyon sağlama, ikna etme vb.), farklı kültürler ve diller arasında etkili iletişim kurma, iletişim teknolojilerini verimli ve etkili şekilde kullanma gibi yetenekleri içerir (BFK, 2019).

İletişim becerileri iş birliği becerisi ile birlikte ele alınmaktadır. Genel tanımıyla iş birliği, bireylerin sahip oldukları kaynakları ortak bir hedef için bir arada oldukları gruplarla karşılıklı olarak koordineli, eş zamanlı, sorumluluk duygusu ile saygılı ve etkili çalışarak bir hedefe ulaşma ya da bir problemin çözümü için ortak bir güç oluşturma eylemidir (BFK, 2019; Hotaman, 2019; Roschelle ve Teasley, 1995; Tralling ve Fadel, 2009). İş birliği becerisinin içeriği ve önemi gelişen ve değişen teknolojinin etkisiyle daha farklı bir hâle gelmiştir. Günümüz dünyasında bireyler artık sadece çevrelerindeki insanlarla değil, dünyanın her yerinden farklı kültürel özelliklere ve dillere sahip insanlarla da ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelebilmektedirler (Dede, 2010). Bu durum, iş birliği becerisinin öneminin daha çok vurgulanmaya başlamasına ve 21. yüzyılda kritik öneme sahip olan beceriler arasında yer almasına neden olmuştur.

Ayrıca iş birliği, iş hayatında başarılı olmak isteyen bireyler için hayati öneme sahiptir. Günümüzde işverenler de işe alımlarda bu becerinin varlığını ön plana koymaktadır ki işverenlerle yapılan büyük ölçekli anketlerin sonuçlarında , iş birliği becerisi ve takım çalışması, yeni işe alınan kişiler için en önemli tercih edilme ölçütleri arasında üst sıralarda olduğu görülmektedir (Hart Research Associates, 2015). P21 çerçevesine göre iş birliği becerilerine sahip bireyler, birbirinden ayrı görevlerle takımlarda aktif rol alabilen ve uyum içerisinde görevini yerine getirebilen, belirlenen yollar doğrultusunda hedefe odaklı fakat gerekli durumlarda esnek olabilen, sorumlulukları paylaşabilen, kendisinin ve takımının katkısını değerlendiren kişiler olarak tanımlanmıştır. Tüm bu bilgiler ışığında, yaşadığımız yüzyılın bireyleri, bilgiye ulaşma, değerlendirme ve yeni bilgilerin üretilmesine katkıda bulunma amacıyla diğer bireylerle iletişim ve iş birliği içinde çalışma zorunluluğunu kabul etmelidir (BFK, 2019).

2.2.3. Bilgi, medya ve teknoloji

21. yüzyılda insanlar, yoğun şekilde bilgiye erişim, teknoloji araçlarındaki hızlı değişimler, iş birliği yapma yeteneği ve benzeri görülmemiş ölçekte bireysel katkılar gibi çeşitli özellikleri bulunan teknoloji ve medya odaklı bir ortamda yaşamaktadır. 21. yüzyılın etkili vatandaşları ve çalışanları bilgi, medya ve teknolojiyle bağlantılı işlevsel ve eleştirel düşünme becerisi sergileyebilmelidir (BFK, 2019). Bu beceriler, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileridir.

2.2.3.1. Bilgi okuryazarlığı

Günümüzde özellikle teknolojinin gelişmesi sonucunda, insanların bilgi gereksinimleri artmış, bilginin üretildiği ve paylaşıldığı ortamlar çeşitlenmiş ve karmaşık bir hâle gelmiş bununla birlikte bilginin yayılması ve bilgiye ulaşılması kolaylaşmıştır. Bilgi kaynaklarının aşırı artması ile bilgi kirliliği, aldatıcı ya da taraflı bilgilerin de kolaylıkla ulaşılabilir olması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu nedenlerle özellikle teknoloji kaynaklı ulaşılan bir bilgiyi olduğu gibi almak yerine sorgulama, eleştirel düşünme ve sentez yeteneği ile yararlı bilginin ayrılması ve bilgiyi yeniden oluşturabilme becerisinin yani bilgi okuryazarlığının kazandırılması önemli bir hâle gelmiştir (Dedebali, 2019; Yılmaz ve Özkan, 2013). Bunun için de 21. yüzyılda yetişen her bireyin bilgi okuryazarı olması yaşamları boyu sahip olmaları gereken bir yetkinlik olarak kabul edilmektedir. Bireylerin güncel bilgiye farklı yollarla ulaşabilmeyi, ulaşılan bilgiyi değerlendirmeyi ve yararına kullanabilmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bu da ancak ilgili becerinin üst düzeyde kazandırılması ve sürekliliğinin sağlanması gereken bir beceri olarak görülmesi ve gerekli önemin verilmesi ile mümkündür (Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2001).

Bilgi okuryazarlığı kavramı olarak ilk defa 1974 yılında Paul Zurkowski tarafından “bireylerin işlerinde gerekli bilgileri kullanabilmesi” şeklinde tanımlanmıştır (Johnston, 2000). Bilgi okuryazarlığı, bilgi kaynaklarının etkili bir şekilde kullanılmasını içerir ve bu süreçte elde edilen bilginin etik ve yasal boyutlarını göz önünde bulundurarak değerlendirilmesini gerektirir. Bu değerlendirme sonucunda, ayıklanan bilgilerle yeni bilgiler üretilir (Anagün vd., 2016; Uluyol ve Eryılmaz, 2015). Yapılan bir araştırmada, bilgi okuryazarı olan bireylerin öğrenmeyi öğrenebildiği, zihinlerindeki bilgileri etkin bir biçimde kullanabildiği, farklı teknolojileri kullanmada yetkin olduğu ve bilgiyi yaşantısına yansıtmada başarılı olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda bu bireyler bilgi edinme ihtiyacını gidermek için analitik ve eleştirel sorular

sormaya çalışarak araştırmaya ilişkin yöntemler konusunda bilgi sahibi olanlardır, şeklinde belirtilmiştir (Lenox ve Walker, 1993).

Tüm bu bilgiler ışığında bilgi okuryazarlığı becerisi özetle, gelişen ve değişen teknolojiyle birlikte bilgiye ihtiyaç hissedilmesini, bilginin elde edilmesini, değerlendirilmesini ve etkili bir şekilde kullanılmasını içermektedir. Bu beceri, elde edilen bilgilere eleştirel yaklaşarak ve etkili bir şekilde değerlendirerek ve bu bilgilerin erişim ve kullanımıyla ilgili etik ve yasal konuları önemseyerek ayıklanmış yeni bilgiler üretilmesi süreçlerini içerir (BFK, 2019; Gelen, 2017).

2.2.3.2. Medya okuryazarlığı

Teknolojinin hızlı gelişimi ile kitle iletişim araçları yoluyla bireyler birçok konu hakkındaki bilgiye rahatlıkla ulaşabilmektedir. Toplumun ve bireylerin yaşamlarında önemli bir yerde olan medya ve araçları; iletişim kurma, gündemin takip edilmesi, bilgi edinme gibi başlıca amaçlarla kullanılmakla birlikte, bilgiyi yaşantının bir parçası hâline getirme işlevine de sahiptir. Tüm bu işlevleri ile medya, insanı yoğun bilgiye boğar. İşte bu nedenlerle haber ve bilginin çok hızlı bir şekilde yayılım ve değişim gösterdiği ortamlarda medyadan gelen bu yoğun mesajları filtreleyebilme yeteneği olarak ifade edilen medya okuryazarlığı becerisi öne çıkmakta ve önemli görülmektedir.

Medya okuryazarlığı, Aufderheide'e (2018) göre hem basılı hem de elektronik medyayı çözebilme, değerlendirebilme, analiz edebilme ve üretebilme becerisidir. Medya kaynaklı ve büyük kapsamlı mesajları içeren dokümanlara ulaşarak açık ve derin mesajları fark edebilme ve bu bilgileri kullanabilme yeteneğidir (Karakoyun, 2014; Uluyol ve Eryılmaz, 2015). Medya okuryazarlığı becerisi, medyadan gelen mesajlara ulaşmak ve ulaşılan bu mesajları doğru anlayabilmeye olanak sağlayacak bir medya bilincine sahip olmak ve ulaşılan bilgilere karşı eleştirel bir bakış açısı kazanarak medyanın inançları nasıl etkileyebildiğinin farkına varmaktır (BFK, 2019; Kurt ve Kürüm, 2010). Başka bir tanımlama da ise medya okuryazarlığı; görsel, işitsel, basılı, vb. türlerdeki medya mesajlarına ulaşabilme, ulaşılan bu içerikleri eleştirel bakış açısıyla çözümleyip değerlendirebilme ve kendi medya mesajlarını üretebilme becerisi olarak ifade edilmektedir (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu [RTÜK], 2019). P21 çerçevesine göre medya okuryazarlığının tanımlamalarda açıklanan medya analizi yapabilmek dışında başka bir işlevi daha vardır. Medya ürünleri tasarlamak olarak ifade edilen bu işlev; ürünün oluşturulmasında kullanılan araçları, oluşturulacak ürünün kimliğini belirlemek, belirli kurallar oluşturup bunları kullanmak ve bütün bunları yaparken toplumun tek tip olmadığı bakış açısı

ile ürünün herkese hitap edebilmesini sağlamaktır (BFK, 2019). Tüm bu bilgiler ışığında, Potter'a (2005, akt. Bütün ve Kesten, 2014) göre medya okuryazarı olan bireylerin aşağıdaki yedi beceriye sahip olması gerekmektedir. Bu beceriler;

1. Analiz edebilme
2. Değerlendirme
3. Ögelerin benzer ve farklı yönlerini belirleyebilme, gruplayabilme
4. Tümevarım yapabilme
5. Tümdengelim yapabilme
6. Sentez yapabilme
7. Soyutlayabilmedir (Potter'dan akt. Bütün ve Kesten, 2014:51).

Günümüz toplumlarında düzenin sağlanması, iş ve işlemlerin kolaylıkla ve hızlıca yapılabilmesi bireylerin medya okuryazarlığı becerisiyle paralellik göstermektedir. Bu sebeple hem eğitim sistemlerinde yetiştirmek istenen birey özellikleri belirlenirken hem de iş dünyasının ihtiyaç duyduğu bireyler tanımlanırken bu beceri göz önüne alınmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda eğitim sistemlerinde teknoloji dersleri konulmuş ve bu derslerde verilen teknik bilgilerin yanında, bilgiye erişimde bilinmesi gereken süreçler de öğretilmeye başlanmıştır. Ortaokul 7. ve 8. sınıf programlarına medya okuryazarlığı bir ders olarak konulmuş ve programlara ilgili becerinin kazandırılmasına yönelik kazanımlar eklenmiştir (MEB, 2018b). İş dünyasında da gerçeklik ile kurgu arasında farkı yakalayıp mesajları doğru analiz edebilen ve hızlıca işleyebilen bireylerin önemi artmış ve işverenler de medya mesajlarını doğru şekilde analiz ederek okuyan ve benzer mesajlar tasarlayabilen bireyleri tercih etmeye başlamışlardır. Bu nedenle medyaya eleştirel gözle bakabilen bireylerin yetişmesinde medya okuryazarlığı becerisine sahip olmak önemli görülmekte ve bu becerinin küçük yaştan itibaren kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Tüm bu nedenlerle medya okuryazarlığı becerisi 21. yüzyıl becerileri arasında kendine önemli bir yer bulmuştur (BFK, 2019; Karakoyun, 2014; Uluçol ve Eryılmaz, 2015).

2.2.4. Yaşam ve kariyer

Günümüzdeki yaşam ve kariyer ortamları, sadece düşünme becerileri ve içerik bilgisinin ötesinde bir dizi yeteneği gerektirir. Öğrencilerin, küresel rekabetçi bilgi çağında karşılaştıkları karmaşık yaşam ve iş ortamlarıyla başa çıkabilmeleri için yaşam ve kariyer becerilerini yeterince geliştirmek için özen göstermeleri gerekmektedir (BFK, 2019). Bu beceriler aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

2.2.4.1. Esneklik ve uyum sağlama

Günümüzde gelişen teknolojinin etkisiyle hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanmakta ve bireyler bu hızlı süreçte geride kalmamak için değişime ayak uydurabilmeli ve bireylerin konfor alanlarından çıkabilecek esnekliğe sahip olmaları gerekmektedir. Sürekli daha da hızlı şekilde artan bu gelişim ve dönüşüm etkisini başta iş dünyası olmak üzere birçok alanda göstermektedir. Bu bağlamda, bireylerin değişen yaşam koşullarına esneklik göstermesi ve çalışma ortamlarına uyum sağlaması giderek daha kritik bir hâle gelmektedir. Bu, büyük bir değişim sürecinden geçen dünyada var olabilmenin temel şartlarından biri hâline gelmektedir. Esneklik ve uyum sağlayabilmesi değişen ve dönüşen durumlarda bireyin inançları ve tepkileri arasında denge kurmasını sağlar (Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Esneklik ve uyum becerisi, bireyin toplumda, teknolojiye ve çevresel koşullardaki değişimlere uyum sağlamasını, farklı kültürlerle uyumlu bir yaşam sürmesini, değişen programlara ve hayat rollerine uyum sağlamasını, aynı zamanda eleştiriye açık olmasını mümkün kılar. Ayrıca, bireylerin sosyal becerilere sahip olması, uyum ve esnekliği destekler, böylece bulundukları topluluk içinde sağlıklı ve uyumlu bir şekilde yaşamalarına olanak tanır (BFK, 2019).

Esneklik, bir bireyin hem bireysel hem de bir grubun içerisindeyken değişen durumlara karşı katı olmaması, değişime açık olmasıdır. Uyum sağlamak ise durumlar değiştiğinde esnek davranabilmektir (Uluyol ve Eryılmaz, 2015). Uyum sağlama becerisi, bir bireyin beklenmedik değişimleri ve dönüşümleri önceden tahmin edebilmesi, tanımlayabilmesi, yorumlayabilmesi ve bu değişimlere zamanında cevap verebilme yeteneğine sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Hart vd., 2016). Bu beceri, büyük oranda bireyin kişilik özellikleri ve bilişsel işleme stratejilerini kullanma konusundaki esnekliğiyle ilgilidir. Esneklik ise bu bilişsel işleme stratejilerini yeni ve alışılmadık durumlara göre davranabilecek şekilde değiştirebilmesidir (Cañas vd., 2003). Esneklik ve uyum sağlama becerilerine sahip bireyler değişim ve dönüşümler sonucunda ortaya çıkan yeni durumlara çabuk uyum sağlayıp birden fazla durumu yönetebilir ve değişikliklere karşı direnç göstermezler ayrıca açık görüşlü olurlar (Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Sonuç olarak, 21. yüzyılda değişim ve dönüşüm dünyanın inkâr edilemez en temel özellikleridir. Gündelik hayatta bile sıklıkla plan değişikliklerine maruz kalan ve özellikle çalışma ortamlarının sürekli değişmesinden kaynaklanan belirsizlikler ve artan taleplerle başa çıkmak zorunda olan bireyler için esneklik ve uyum sağlama becerilerine sahip olmak büyük

önem taşır. Bu sebeple değişim ve dönüşümlere karşı direnmek yerine içselleştirilmiş bir şekilde esnek davranabilmek ve uyum sağlayabilmek bireylerin hem bilişsel hem de psikolojik gelişimleri için oldukça önemlidir.

2.2.4.2. Girişimcilik ve öz yönetim

Bilgi çağı olarak tanımlanan 21. yüzyıl toplumlarında her bireyin kendi bulundukları toplumdaki statüsüne göre taşıdığı iş yükü oldukça fazladır. Bu statülerle ilişkilendirilen işlerin, görevlerin ve sorumlulukların başarıyla yerine getirilebilmesi için her bireyin girişimcilik becerisine sahip olması büyük önem taşır (Kalyoncu, 2012). Bireylerin içinde bulundukları toplumda ve okul, aile, iş ortamlarında fark ettikleri sorunlara çözüm bulmak için sorumluluk alması, belli imkânları fırsatlara dönüştürebilmeleri toplumsal rollerini etkili şekilde devam ettirebilmeleri için önemlidir (Hotaman, 2008). Bu durum bireyleri mantıklı bireysel hedefler belirleme ve zamanı etkili yönetme gerekliliğine itmektedir. Girişimcilik ve öz yönetim en yalın anlamıyla başkalarının yardımı olmadan çalışabilme yeteneğini ifade eder. İş, okul ve özel yaşamlarda başkalarıyla iş birliği içinde olmak her ne kadar önemli olsa da bireysel olarak çalışma gerekliliği doğduğu durumlarla karşılaşıldığında bireyler, başkalarının yardımı ve denetimi olmadan, kendilerine güvenerek görevleri yönetebilmeli, tanımlayabilmeli ve tamamlayabilmelidirler (BFK, 2019).

Girişimcilik; sosyal ilişkilerde, iletişimde, iş dünyasında ve benzeri alanlarda gereken etkili davranışları uygun bir şekilde sergileme ve karmaşık zaman dilimini verimli kullanabilme yeteneğini içeren bir kavram olarak tanımlanır. Bu yetenek, zamanı etkili bir şekilde yönetme ve uygun davranışları sergileme becerisinin yanı sıra yaşam boyu öğrenmeyi esas alan bir bakış açısıyla, yetenekleri en verimli şekilde kullanabilme sürecini de içerir. Öz yönetim ise, zamanı etkili ve verimli bir şekilde yönetme, temel değerlere sahip olma, iş stresini yönetme, yaşam boyu öğrenme gereksinimlerini gözlemleme ve bu süreçlerde kararlı davranışlar sergileme yeteneğini kapsar (Hotaman, 2008; Kalyoncu, 2012).

P21 çerçevesinde ise girişimcilik ve öz yönetim becerisi 2 başlık altında irdelenmiştir: “Hedef ve zaman yönetimi ile bağımsız çalışabilme” ve “iş ile ilgili kendine somut ve somut olmayan hedefler belirleyebilmek, işin yerine getirildiği durum için başarı kriterleri belirleyebilmek, belirlenen hedefleri güncel durum karşısında dengeleyebilmek ve zamanı verimli kullanabilmek”. Bağımsız çalışma ise gözetimsiz bir şekilde görevi tanımlamak, görev için öncelikler belirlemek ve görevi tamamlamak olarak tanımlanmıştır (BFK, 2019).

2.2.4.3. Sosyal ve kültürlerarası beceriler

21. yüzyılla birlikte teknolojiadaki gelişim ve dönüşüm sonucunda, dünyanın her yeriyle iletişimin kolaylıkla sağlanabildiği ve değişen bakış açılarıyla artık ulus vatandaşı değil dünya vatandaşı olmanın öne çıktığı görülmektedir. Bireylerin günlük yaşantılarında, eğitim hayatlarında ve dahil oldukları iş ortamlarında karşılına farklı kültürlerden insanların çıkabilmesi olağan hâle gelmiştir. Yaşamın bu alanlarında başarılı ve etkin olabilmek bu insanlarla olan iletişimin doğru kurulması ile mümkün olmaktadır. Bireylerin bu kozmopolit toplumun içerisinde uyumlu ve üretken olabilmeleri için sahip oldukları sosyal beceriler zekâdan daha önemli hâle gelmiştir ve bu sosyal beceriler bireylerin etkileşiminden ortaya çıkan gözlenebilir ve gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri bir arada bulunduran davranışlar bütünüdür. Bu beceriler, karşılıklı etkileşimden doğan güçle birlikte bireyin toplum içinde önemli bir konuma gelmesini ve değerini vurgulamasını sağlar. Aynı zamanda, yaşamı kolaylaştırmak ve farklılıkları pratik ve faydalı bir avantaja dönüştürebilmek için de önemli bir rol oynar (BFK, 2019; Kalyoncu, 2012, Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Sosyal beceriler, bireylerin sosyal görevlere istekli bir şekilde katılım gösterme, yetkinlik sağlama, çevreleriyle iletişim kurabilme ve etkileşimde bulunabilme yeteneklerini içeren becerilerdir. Bu beceriler hem yerel hem de evrensel değerleri ve davranışları barındırarak bireylerin çeşitli sosyal durumlara uyum sağlamasına olanak tanır (Özçelik ve Eke, 2019). Diğer taraftan kültürlerarası beceriler bireylerin farklı topluluklarda ve ortamlarda kültürel açıdan ideal davranışları yerine getirebilme ve bunu yaparken objektif bir bakış açısına sahip olarak empati kurabilme yeteneğidir (Eğinli, 2012; Özçelik ve Eke, 2019). Başkalarının fikirlerine, inançlarına, değerlerine ve geleneklerine gerçekten duyarlı olabilmenin kültürlerarası beceriyi kazanma ve uygulayabilmede temel olduğu inkâr edilemez bir gerçektir (Williams, 2001).

Bu becerinin önemi 21. yüzyıl eğitim ve iş dünyaların meydana gelen küreselleşmenin etkisiyle artmıştır (Abe ve Wiseman, 1983). Bu bağlamda bakıldığında günümüzde iş dünyası farklı kültürlerle açık ve sosyal becerileri kuvvetli olan bireylere ihtiyaç duymaktadır ve özellikle çok uluslu kuruluşlar, rekabetçi pazarda etkili olabilmek için bu becerilere sahip bireyleri seçme konusunda dikkatli davranmaktadır (Jenifer ve Raman, 2017). Bahsedilen becerilere sahip olan bireyler, farklı takımlarda etkili çalışan, kültürel farklılıklara saygı göstererek etkileşim kuran, farklı düşüncelere açık fikirlilikle cevap verme özellikleri bulunan eleştiriye açık, yapıcı eleştiri yapabilen, duygusal zekâyı etkin bir biçimde kullanabilen, iyi

iletişim kurabilen kişiler olarak tanımlanmıştır (BFK, 2019). Tüm bu bilgiler ışığında, sosyal ve kültürlerarası becerilere sahip bireylerin günümüz iş dünyalarında söz hakkı sahibi olma konusunda daha avantajlı oldukları söylenebilir.

2.2.4.4. Üretkenlik ve hesap verebilirlik

21. yüzyılın sürekli bir değişimden ve dönüşümden geçtiği göz önüne alındığında bireylerinin üretken yapıda olmaları ve hesap verebilirlik becerisine sahip olmaları okul, iş ve özel hayatlarında başarılı olmaları için önemli görülmektedir (BFK, 2019; Trilling ve Fadel, 2009). Üretim yapabilen bir birey iş dünyalarında her zaman tercih edilmekle birlikte bilgi çağında üretim getirileri ile şekli farklılaşsa da üretim yapabilmenin önemi aynı kalmıştır. Artık retim yapabilmek için gereken ve beklenen bilişsel süreçler değişse de hâlâ bir proje üretebilmek önemlidir ve bu proje ile ilgili sorumluluğu alıp hesap verebilir olmak bir gerekliliktir. Bu yüzden iş ve eğitim hayatında bu beceriler önemli bir konumdadır (Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Üretkenlik ve hesap verebilirlik birbirleriyle i ie olan ve birbirini tamamlayan becerilerdir. TDK'nin (2023) sözlüğünde üretkenlik; "retken olma durumu, verilen emeğe ve yapılan masrafa oranla üretilen miktar, ürün verme gücü" şeklinde tanımlanmıştır. Üretkenlik becerisi, bireysel ve grup hedeflerine göre belli amaçlar doğrultusunda sahip olunan bilgi ve becerilerin önceliklerini dikkate alıp planlamalar yapma ve zamanı etkili yöneterek etik ve iş birliğinin ön planda olduğu çalışmalar ile projeler üretme ve ortaya çıkan ürünün sonuçlarından sorumlu olmaktır (BFK, 2019; Erdoğan, 2019; Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Hesap verebilirlik, üretkenliğin olduğu her alanda önemli bir kavramdır. Görevlendirilen ve hedeflere ulaşmak için imknlar tanınan bireylerin veya kurumların, gerçekleştirdiği hedef ve performansın değerlendirilmesi sonrasında sorumlulukları ve kaynak kullanımı hakkında şeffaf bir şekilde bilgi sunması, geri bildirimlere ve beklentilere cevap vermesi, eleştirilere açık olması ve başarısızlık, yetersizlik veya hile durumlarında sorumluluğu üstlenmesini içerir (BFK, 2019; Büyükkıdık, 2019; Schacter, 2000; Uluyol ve Eryılmaz, 2015).

Trilling ve Fadel'e (2009) göre eğitim gören bireylere bu yeteneklerin kazandırılabilmesi için bireylerin hedefleri belirleyebilmesi, işleri önem sırasına koyabilmesi ve zaman konusunda verimli olabilmesi gereklidir. Bu becerilerin eğitim kurumlarında kazandırılması durumunda proje yönetiminde başarı sağlanabilir. Bu başarıyı elde edebilmek için gerekli olan özellikler şu şekilde sıralanabilir (BFK, 2019; Trilling ve Fadel, 2009):

1. Kişinin kendi öğrenim süreci hakkında sorumluluk alarak zamanı ve projeleri etkili bir şekilde yönetmesi,
2. Olumlu ve etik çalışma,
3. Ele alınan görevlerin tamamlanmasını kolaylaştıracak pratik çözümlerin ve araçların uygularken mevcut fırsatların farkına varabilme,
4. Çoklu görevlerin olduğu ortam ve durumlara uyum sağlamayı sağlayacak öz yeterliğe sahip olma,
5. Başarmak için motive ve güvenilir olmak ve dakik olmanın yanında bu sürece bağlı olarak zaman kontrolü yapabilme,
6. Liderlik rolleri üstlenmek ve takımlarla etkin bir şekilde yardımlaşarak birlikte çalışma,
7. Öz güven ve öz saygı sahibi olarak profesyonelce davranabilme,
8. Takım çeşitliliğine saygı duyma,
9. Sonuçlardan sorumlu olma,
10. Sahip olunan bilgi, beceri ve tecrübeleri yeni durumlarda kullanabilme.

2.2.4.5. Liderlik ve sorumluluk

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerle beraber yaşanan büyük dönüşüm sosyal hayatı derinden etkilemiş, bireylerin karmaşıklaşan bu sosyal ve ekonomik sistemlere uyum sağlayabilmesi için ihtiyaç duyduğu beceriler ve bu becerilere dair tanımlamalar değişmek zorunda kalmıştır (Mucharraz, 2016). Bunun bir örneği de liderlik kavramının tanımında görülmektedir. Tarih boyunca önemli bir beceri olarak görülen liderlik kavramı, 21. yüzyılda ortaya çıkan yeni yapıyla beraber farklı bir nitelik kazanmaya başlamış ve önemli bir hâle gelmiştir. Geçmiş zamanlardan günümüze kadar gelen süreçte topluluklar savaşları yönetecek, doğru kararlar alabilecek, grubu amaçları doğrultusunda yönlendirebilecek ve sonuca ulaşacak bireyleri lider olarak benimsemişlerdir. Eski zamanlarda daha çok korku ve sert disiplini temele alan otokratik liderlik modeli; Rönesans Dönemi'nde yerini iş bölümü, hiyerarşi ve keskin kuralları temeline alan bürokratik liderlik modeline bırakmıştır. Ancak bütün bu değişimlere rağmen geçmişte farklı ve daha az karmaşık nitelikteki sorunları ve durumları ele alan liderlik kavramının içinde bulunduğumuz dijital çağı dikkate alan yeni tanımlamalara ihtiyaç duyduğu bir gerçektir. Artık liderliğin yalnızca hayatta kalmak için gereken becerilere sahip olmayı değil, daha karmaşık süreçleri yönetebilme, değişim ve dönüşüme ayak uydurabilme gibi yetenekleri karşılayabilmesi gerektiği düşünülmektedir. Sonuç olarak liderlik kavramının tanımının içinde bulunulan zaman ve şartlara göre değişim ve

dönüşüme uğraması gerekli ve kaçınılmazdır (Baltaş, 2000; Taylor, 2013; Tuğluk ve Altın, 2018).

Liderlik, belirli hedefler etrafında bireyleri bir araya getirebilme ve bu hedeflere ulaşmak için onlara rol model olarak ilham verebilme yeteneğidir (Campbell ve Meddings, 2008; Tuğluk ve Altın, 2018). P21 çerçevesine göre liderlik; etrafındaki insanları sonuç noktasına doğru yönlendirirken ortak çıkarlar için bireylerin topluluk içerisindeki ilişkilerini ve problemleri çözme yeteneklerini ve güçlü yönlerini kullanabilmeyi, verimlilik için onlara motivasyon kaynağı olarak etkileyici ve yönlendirici bir takım üyesi olabilmeyi ve tüm bu süreçlerde dürüst ve etik davranışlar sergilemeyi gerektiren bir beceridir (BFK, 2019). Günümüzde liderler; eğitim ve rekabetçi iş dünyası gibi tüm alanlarda değişime ayak uydurup değişime yön verebilme, değişim sonucu ortaya çıkan stres, motivasyon kaybı gibi olumsuz durumları bertaraf edebilme ve ekibinin güçlü yönlerinden fırsatlar yaratarak ekibi başarıya ulaştırabilme gibi özelliklere sahip olmalıdırlar (BFK, 2019; Murat, 2018). Başarılı bir lider ekip arkadaşlarının çalışırken kendilerini lider kadar rahat hissetmelerini sağlayarak üretken olmalarına yardımcı olur. Liderlik kavramı sorumluluk kavramından ayrı düşünülmemesi gereken çok boyutlu bir kavramdır ve bir liderde bulunması gereken en temel özellik sorumluluk sahibi olmasıdır (Eren, 2003). Sorumluluk; kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayla ilgili seçimler yaptığında ortaya çıkan durumun sonuçlarını üstlenmesi, kabul etmesi olarak tanımlanmaktadır (Popkin, 1987; TDK, 2023). Sorumluluk sahibi bireyler hem kendisine hem de etrafındaki insanlara karşı görevlerini yerine getiren, toplumsal süreçlerde aktif rol oynayan, sorunları çözme ve görev almada istekli olan en genel anlamda ise içinde yaşanan toplumun daha iyi bir yer olması için çabalayan kişilerdir (Özen, 2013; Yeni, 2018).

2.3. Ders Kitapları

Günümüzde ve bugüne kadar devam eden süreçte teknoloji, hızla değişip dönüşerek gelişmektedir. Bu hızlı değişim, etkilediği alanlardan biri olarak eğitimi ön plana çıkarmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak, eğitim dünyasında eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi gibi kavramlar yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu öğretim teknolojileri ve ona bağlı olarak kullanılan materyaller eğitimin içinde fazlasıyla yer almaya başlamış ve güncel teknolojik gelişmeleri takip etmek kaçınılmaz olmuştur (Alkan vd., 1995; Kale, 2006).

Eğitimi geniş kitlelere ulaştırma, mevcut eğitim kurumlarındaki öğrenme öğretme süreçlerini daha etkin kılma ve öğrenme etkinliklerini kişiselleştirme amacıyla, öğretim

teknolojileri destekli ve geleneksel yöntemlerle hazırlanan materyaller geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (Çelik, 2009). Materyaller ve öğretim araçları eğitim yaşantılarını zenginleştirmekte ve konunun derinlemesine öğrenilmesini sağlayarak daha kalıcı ve anlamlı öğrenmeler sağlamaktadır (Doğdu ve Aslan, 1993). Tüm bu teknolojik gelişmeler sonucunda öğretim araçlarında değişimler olsa ve çeşitler artsa da ders kitapları güncelliğini ve önemi kaybetmeyen materyallerin başında gelir. Ders kitapları çok eski bir geçmişe sahip olduğundan öncelikle tarihsel süreci açıklanacaktır.

2.3.1. Ders kitaplarının kısa tarihi

Toplumlar, evrim süreçleri içinde oluşturdukları kimliklerini sürdürebilmek ve kalıcılığını temin etmek adına, farklı şekiller ve semboller aracılığıyla bilgi, düşünce, inanç ve duygularını diğer insanlarla paylaşma çabası içinde olmuşlardır. Bireyler bu amaçlarla eski zamanlardan günümüze mağaralara şekiller, resimler çizmiş ve zaman içinde yazıyı keşfedip taş, bronz, kil tuğla, kil tablet, ağaç tablet, ağaç kabuğu, papirüs, parşömen, tahta ve kâğıt gibi farklı malzemeler üzerine yazılar yazmış ve tüm bunları depolayarak koruyabilmek amacıyla ise kitapları oluşturmuşlardır. Kitaplar tarih boyunca yazının sığınağı olmuş, bilginin saklanması ve yayılmasında çok önemli rol oynamıştır (Baştürk, 2021; Kaya, 2002).

Ders kitaplarının ilk defa ne zaman kullanıldığı tam bilinmese de M.Ö. 4000 yılına kadar uzanan bir geçmişi olduğu düşünülmektedir. Dünya'nın çeşitli yerlerinde yaşayan eski medeniyetlerin, papirüs, parşömen veya akordeon kıvrımlarına eğitim için metinler oluşturdukları araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Sammler, 2018). M.Ö. 3000'li yıllara ait olduğu düşünülen, dilbilgisi ve matematik konularını içeren kil tabletlerin en eski ders kitapları olduğu kabul edilmekle birlikte günümüz ders kitabı anlayışına oldukça yakın ilk kitap örneğinin geometri, matematik ve tıp alanlarına ilişkin konuların yer aldığı M.Ö. 1300 yılında eski Mısır'da hazırlanmış olan "Ölümler Kitabı" adındaki bir grup papirüs rulosu olduğu düşünülmektedir (İçmeli'den akt. Kaya, 2002; Yalçın, 1994). Çin'de 105 yılında kâğıt üretiminin gerçekleştirilmesi, Hindistan'da ksilografi denilen baskı tekniğinin kâğıt üzerinde uygulanması, 1390 yılından sonra Kore'de kitap basımında dizgi yönteminin kullanılması ve bir milat niteliğinde olan Gutenberg'in 1440 yılında matbaayı bulması ile basılı ürün üretimi konusunda yepyeni bir süreç başlamış ve tarihi kesin olan ilk kitap olan "Mainz Mezamiri" 1457 yılında Almanya'da basılmıştır (Kaya, 2002).

Türklerin kitap geçmişine bakıldığında, M.Ö. 1000'li yıllarda hüküm süren Büyük Hunların, 552-745 yılları arasında varlık gösteren Göktürklerin ve 745-840 yılları arasında

yaşayan Uygurların kendilerine ait yazı sistemlerinin olduğu ve bu yazıları, tablet, ağaç ve kâğıt üzerine aktardıkları görülmektedir. “Göktürk Kitabeleri” ise bunun en önemli örneğidir (Sönmez, 2000). Türklerin İslam’ı kabul etmesinden sonra Arapça kitaplarda artış olmasıyla birlikte Kaşgarlı Mahmut’un “Dîvânu Lugâti’t-Türk” adlı ve Türkçenin önemini vurgulamak ve Araplara Türkçe öğretebilmek amacıyla yazdığı eseri döneminin ilk ders kitaplarından biri olarak kabul edilmektedir. Ders kitapları, ilk Türk-İslam devleti olan Karahanlılarda, Selçuklu Devletinde ve Osmanlı Devleti döneminde gelişim ve değişim göstermiştir. Osmanlı Devleti’nde din eğitiminin merkezde olduğu medreselerde ders kitapları, eğitim süreçlerinin temelini oluşturmuştur. Medreselerde öğretmen olan müderrisler, ders kitabındaki metni okuma ve açıklama şeklinde bir öğretim süreci izlerken öğrencilerin kitaptan bölümler okuyup gelmelerini talep ettikleri görülmektedir (Akgündüz, 2005). Osmanlı Devleti’nde 19. yüzyılda modernleşme çabalarıyla birlikte eğitimde de yenilik hareketleri hız kazanmış ve medreseler yerine batı tarzı eğitim veren kurumlar açılmıştır (Şanal, 2003). Kurumlardaki yenilik ders kitaplarına da yansımış ve özellikle Tanzimat Dönemi’nde kitaplar günümüzdeki şeklini almaya başlamıştır (Baştürk, 2021). Bu yenileşme süresinde hazırlanan ilk ders kitapları olarak Abdullah Cevdet Paşa ve Keçecizade Fuat Paşa tarafından yazılan “Kavaid-i Osmaniye” ve Dr. Mehmet Rüştü Bey tarafından sübyan mekteplerinde Türkçe alfabesini öğretmek amacıyla hazırlanan “Nuhbet-ül Etfal” sayılmakla birlikte özellikle modern eğitimin kurucusu olarak görülen Selim Sabit Efendi tarafından hazırlanan kitapların 30 yıllık bir süre boyunca kullanıldığı bilinmektedir (Aslan, 2010; Ata 2009). Gelişmeyi ve çağdaş bir bakış açısını temel alan Cumhuriyet Dönemi’nde, geçmiş yıllarda uygulanan eğitim sistemleri gözden geçirilmiş, değişiklikler yapılmış ve eğitim sistemine düzen getirmek ve birliği sağlamak amacıyla Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) ve Harf İnkılabı (1928) gibi büyük reformlar yapılmıştır. Bu reformlarla birlikte, öğretim programları ve ders kitapları yenilenmiş ve bu değişim hareketine ilk olarak öğretmen yetiştiren okullardan ve bu okullarda kullanılan ders kitaplarından başlanmıştır (Ergün, 2008; İskit, 2000). Bu dönemde ders kitapları, “Maarif Vekaleti” tarafından oluşturulan bir komisyonun sorumluluğuna verilmiş ve komisyon tarafından ilk ve orta dereceli okullarda okutulmasına izin verilen ders kitaplarının listesi belirlenmiştir. Bu dönemdeki ders kitaplarında öncelikli amaç ulusal bir kimlik kazandırılması ve cumhuriyet ile bağların sağlamlaştırılması olarak görülmüş ve bu doğrultuda saltanat, Osmanlı Hanedanı ve hilafet gibi konular ders kitaplarından çıkarılmış, Türk Kurtuluş Savaşı, Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşu, Cumhuriyetin ilanı gibi konular eklenmiştir (Aslan, 2010, Ata, 2007; İskit, 2000).

2.3.2. Ders kitapları ve eğitim

Eğitim, bireyin hayata başlamasıyla birlikte başlamakta olup, aile, toplum, okul, işyeri gibi çeşitli bağlamlarda devam etmektedir. Ancak eğitim, resmi olarak yapılandırılmış okullarda, ülkenin eğitim politikasını uygulamaya yönelik programlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Kaya, 2002). Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve değişimler, bireylerin bireysel, toplumsal ve mesleki farklı becerilerle, değerlerle donanmalarını gerektirmekte ve bu durum hem tarihsel süreçte hem de günümüzde eğitim öğretim programlarının güncellenmesini gerekli kılmaktadır (Fer, 2020; Karacaoğlu ve Acar, 2010). Programların değişimine sebep olan bu durumlar, devamında program öğelerinin değişimini de gerektirmektedir. Bu zorunlu değişime uyması gereken en önemli öğelerinden birisi de şüphesiz ders kitaplarıdır. Çünkü değişiklikler, programlara; programlardan da ders kitaplarına aktarılır. Bir öğretim materyali olarak kullanılan ders kitapları için programlar iskelet görevi görür ve kitaplar programlar ile tutarlı olmalıdır. Ders kitaplarında bulunan bilgilerin güncel ve bilimsel nitelikte olması, dil ve anlatım özelliklerinin öğrenci seviyesine uygun olması, önem arz etmekte ve bu özellikler, dolaylı olarak ders kitaplarının sahip olduğu nitelikler, genel anlamda eğitim sisteminin kalitesini belirlemede etkili olmaktadır (Aydın, 2010; Yanpar ve Yıldırım, 1999).

Ders kitaplarının belirlenmesi günümüzde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Yayınevleri, ilgili yönetmelik ile belirlenen şartları dikkate alarak hazırladıkları ders kitabı taslakları ile başvuru yapmakta ve “Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Daire Başkanlığı” tarafından teknik değerlendirme yapıldıktan sonra taslak kitaplar öğretmenler, akademisyenler ve uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından incelemeye tabi tutulmaktadır. Uygun görülen kitaplar istisnalar olmakla birlikte 5 yıl süreyle ilgili kademeler ve derslerde okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul ve ilan edilir. Bahsedilen şartlara Millî Eğitim Bakanlığı “Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nde” şu şekilde yer verilmiştir (MEB, 2015):

Ders kitapları;

1. Anayasa ve kanunlara karşıt konu içermez.
2. Bilimsel yönden hata içeremez.
3. Temel insan hak ve hürriyetlerini destekler ve ayrımcılığa karşı bir tavır ortaya koyar.
4. Reklam özelliğinde herhangi bir öge içeremez.
5. Görsel ve içerik tasarımı, öğrenmeleri destekler nitelikte ve öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak yapılır.

Ders kitabı, bir ders içeriğinin öğretiminde öğrencilerin düzeyine uygun hazırlanan ve öğretmenlere öğretim sürecinde yardımcı olan, ders ile ilgili programın amaçlarına ve içeriğine uygunluğu incelenmiş ve onaylanmış yazılı ve basılı materyal olarak belirtilmektedir (Aydın, 2010; Delice vd., 2009). Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'nde ise “kurulca örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarında okutulması uygun bulunan kitaplar” olarak açıklanmaktadır (MEB, 2015). Çağımızdaki hızlı teknolojik gelişmeler ile birlikte, öğretim araçları sürekli bir gelişim içinde ve daha teknolojik hâle gelmiş olsa da ders kitapları, ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde hâlâ en yaygın kullanılan öğretim materyalleridir. Ders kitapları, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde, geçmişte olduğu kadar hâlâ öğrenme öğretme süreçlerinin önemli araçları arasında yer almaktadır. Örneğin, Japon öğretmenler geçmişte deprem, yangın gibi olaylar sırasında öğrencilere ders kitaplarının kurtarılmasına öncelik verilmesini önermiş olup günümüzde de Japonlar ders kitaplarını hâlâ eğitimde temel kaynak olarak görmektedirler (Fischer, 1997; Kaya, 2002).

Ders kitapları, özellikle okullarda araç-gereç sıkıntısı yaşandığı, laboratuvar imkânlarının kısıtlı olduğu ve sınıfların kalabalık olduğu durumlarda öğretmenlere destek sağlayan temel kaynaklardır. Çünkü ders kitapları; kullanımı pratik, program hedeflerini ekonomik bir biçimde öğrencilere kazandırabilen, her öğrenci tarafından ulaşılabilir, bilgilerin doğrudan sunulduğu, her an ve her yerde başvurulabilecek ve sözel öğretimin bıraktığı boşlukları doldurabilen bir araçtır (Kılıç, 2021; Kılıç ve Seven, 2002). Bu sebeplerin yanı sıra ders kitapları, bilgileri düzenleyerek öğretimin daha nitelikli olmasına katkıda bulunmasıyla hem öğretmenler hem de öğrenciler için temel öğretim materyali olma özelliğine sahiptir. Ayrıca, öğrencilere kendi kendine öğrenme imkânı tanıyarak kişisel gelişimlerine katkıda bulunan bir materyal olarak da değerlendirilmektedir (Ceyhan ve Yiğit, 2003).

Öğretimi nitelikli kılacak olan ders kitaplarının başarılı olabilmeleri için sahip olması gereken özellikler vardır. Ders kitaplarıyla ilgili yürütülen çalışmalar incelendiğinde, ders kitaplarına ilişkin dünya genelinde kabul edilmiş, kitapların sahip olması gereken niteliklerle ilgili genel ölçütlerin olmadığı görülmektedir ki zaten genel geçer bir sınıflandırma sisteminin olması mantıklı değildir. Çünkü ders kitapları, bağlı oldukları programlara göre şekillenmekte ve programların oluşturulmasında da toplumların ideolojileri, kültürleri ve eğitim felsefeleri gibi faktörler etkili olmaktadır (Duman ve Çakmak, 2011). En genel açıdan iyi hazırlanmış bir ders kitabı öncelikle programlarla tutarlı olmalı, öğrencilerin seviyelerine uygun olmalı ve bilgilerini çekebilmelidir. Öğrenme için rehber görevi görecektir bu kitaplar, öğrenciler tarafından her zaman ve mekânda ulaşılabilir olmalarından kaynaklı olarak onların tek başına

öğrenmelerine imkân sağlayacak donanımda olmalıdır. Kitap içerikleri; resimler, grafikler, metinler, fotoğraflar gibi görsel öğeler açısından zengin hazırlanmalı, ansiklopediler gibi sadece bilgi vermemelidir (Duman ve Çakmak, 2011; Yanpar ve Yıldırım, 1999). Ders kitaplarının tasarım açısından etkililiği; sayfa düzeni, görsel içerikler, yazı türü, yazı boyutu, yazı stili ve vurgulama araçlarının doğru kullanımıyla ilgilidir (Yalın, 2000). Farklı görüşlere göre bir ders kitabında olması gereken nitelikler şunlardır (Duman ve Çakmak 2011; Yanpar ve Yıldırım, 1999):

1. Sade, açık ve bir anlaşılır bir dile sahip olmalı, gereksiz tekrarlamalara yer verilmemeli,
2. Öğrencilerin ön bilgileri ve öğretim ilkeleri dikkate alınmalı,
3. Bilgiler kronolojik sırasıyla verilmeli,
4. Kitaptaki ünite ve kavramlarla ilgili amaç ve önem belirtilmeli,
5. İlgili kavramlarla ilgili etkinlik içermeli,
6. Bilimsel araştırmayı desteklemeli,
7. İçerik ilgi çekici olmalı,
8. Günlük yaşamla ilişki kurabilen bilgiler içermeli ve neden sonuç ilişkisi kurularak bilgiler arasında oluşabilecek kopukluklar engellenmeli,
9. Anlamlı öğrenmeyi desteklemelidir.

Tüm açılardan iyi nitelikleri olan bir ders kitabının birçok olumlu yönü olduğu bir gerçektir. Ancak ders kitaplarının teknolojik gelişmeleri tam anlamıyla yakalaması ve yansıtması çok mümkün değildir. E-kitap gibi çeşitleri olsa da farklı öğretim araçlarına yönlendirmek dışında doğrudan uygulamalı etkinlikleri karşılama düzeyi kısıtlıdır. Bu açıdan ders kitaplarının olumlu ve olumsuz taraflarını incelemek önemlidir. Ders kitaplarının olumlu yönleri azımsanamayacak kadar çoktur ve şu şekilde ifade edilebilir (Demirel ve Kıröğlu, 2021; Kaya, 2002; Kılıç ve Seven, 2002);

1. Öğretimin belli bir düzene göre gerçekleşmesini ve bilginin sistematik bir şekilde sunulmasına olanak sağlar.
2. İyi planlanmış ders kitabı, ders süresinin etkili bir şekilde kullanılmasına yardımcı olur.
3. Ders kitabının yanında kullanılan cd ya da online uygulamalar gibi öğretim araçları, öğretimi destekler.

4. Ders kitapları bireyselleştirilmiş öğretimi öğrencilere kendi öğrenme yetenekleri ve hızlarına göre ilerleyebilmelerine imkân sağlayarak destekler.
5. Öğrencilerin güdülenmesini kolaylaştırabilir.
6. Ders kitaplarının maliyeti azdır. Bu yüzden çoğaltılmaları ve güncellenmeleri ekonomik olarak kolaydır.
7. Kazanımlara uygun olarak konuya ilişkin bütün öğrencilerin ulaşabileceği, anlayabileceği ortak bilgiler, örnekler sunar ve resim, grafik, harita, şekil ile desteklenebilir. Görseller, renkli ya da siyah-beyaz olarak kolaylıkla ders kitaplarına uyarlanabilir.
8. İşitsel araçlara göre ders kitabı gibi basılı gereçler öğrenmenin daha etkin şekilde gerçekleşmesini sağlar.
9. Konular arasına eklenen ilgi çekici sorular konunun pekiştirilmesine ve içselleştirilmesine destek olur.
10. Ders kitapları kolay taşınabildikleri için her zaman ve her yerde öğrenme olanağı sağlar.

Sayılan tüm bu olumlu taraflarının dışında ders kitaplarının bazı olumsuz yönleri de mevcuttur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Ceyhan ve Yiğit, 2003; Kaya, 2002; Küçükahmet, 2003):

1. Basılı kitaplarda hareketin gösterilmesi zordur.
2. Sınıfta tek öğretim materyali olarak kullanılması dersi monotonlaştırır ve öğretimin kalitesini düşürebilir.
3. Diğer zekâ alanlarına ait materyallerin kullanımının önüne geçebilir.
4. Sadece ders kitaplarına bağlı kalmak konu ile ilgili daha kapsamlı ve etkili materyallerin kullanımını engelleyebilir.
5. Ders kitaplarında konu ile ilgili bilgiler derinlemesine değil daha yüzeysel olarak sunulabilir.
6. Ders kitaplarının güncelliğinin korunması zordur.
7. Dikkat edilmediğinde kitaplar kaybolabilir ya da hasar görebilir.

Olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte değerlendirildiğinde ders kitaplarının, her ne kadar çağımız ileri teknoloji sayesinde eğitim alanına yeni araçlar kazandırmasıyla önem ve etkisinin azaldığı düşünülse de eğitim ve öğretim alanında sahip olduğu etkililik devam etmektedir.

Geçmişte yoğun kullanıldığı gibi günümüzde de önemini korumakla birlikte gelecekte de kullanılma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

2.4. İlgili Araştırmalar

Araştırmaya konu olan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin ulusal ve yerli bir kimlik taşımasından dolayı ilgili araştırmalar yerel kaynaklarda aranmıştır. İlgili araştırmalarda makale ve tezler dikkate alınmıştır. Ancak yapılan alanyazın taramasında ilgili dersin ve kitaplarının 21. yüzyıl becerileri kapsamında incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması açısından önemli görülen ve ortak alan olarak ifade edilen “vatandaşlık” ve “tarih” konularıyla yakından ilgili olan bir dersin araştırmalara konu olmamasının alanyazında ciddi bir boşluğa neden olduğu düşünülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi ile ilgili bir çalışma bulunamadığından bu kısımda, ilgili ders kitaplarının başka değişkenler açısından incelendiği ve başka alan ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmalardan örnekler verilecektir.

Çelikağı (2022) tarafından, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında kullanılan anlatım tekniklerini belirlemek ve anlatım tekniklerinin öğrenci akademik başarısına etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan iki bölümlü çalışmanın ilk bölümünde MEB yayıncılığına ait 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ile S.E.K yayıncılığına ait 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı incelenmiştir. İki ders kitabında da en çok açıklayıcı anlatım tekniğinin kullanıldığı görülmüştür. MEB yayıncılığına ait ders kitabında kullanılan anlatım tekniklerinin sayı, çeşit ve ek metinler bakımından S.E.K yayıncılığına ait kitaba göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümü için dört farklı grup ile çalışılmıştır. Her bir gruba dört farklı anlatım tekniğinden oluşan metinler dağıtılmıştır. Çalışma 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı "Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye" ünitesinde yer alan "Ermenilerin Faaliyetleri ve ASALA Terör Örgütü" konusu ile sınırlandırılmıştır. Çalışma grubunu Ankara ilindeki imam hatip, Anadolu ve fen liselerinin 12. sınıflarında öğrenim gören 227 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma sürecinde ön test, son test ve kalıcılık testi uygulanmış ve sonuçlar nitel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ön test sonuçlarında üç farklı okul türünde anlamlı farklılıklar görülmemiştir. Son ve kalıcılık testi sonuçlarında ise anlamlı farklılıklar görülmüştür. Okul türlerine göre anlatım tekniklerinin öğrenci akademik başarısına etkisinde anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Körhasan (2022) tarafından yapılan ve 2018 yılında uygulanan ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının hem ders kitabı hem de öğretmenler açısından değerlendirilmesini içeren bir çalışmadır. Araştırma, üç boyutlu bir perspektife dayanmaktadır. İlk olarak, öğretim programının öğeleri incelenmiş ve program daha önce uygulanan programlarla karşılaştırılmıştır. İkinci bölümde, yeni öğretim programına göre hazırlanmış ders kitapları kendi özelliklerine ve programın temel öğelerine göre değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise dersi veren tarih öğretmenlerinin öğretim programına dair görüşleri, programın öğelerine göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, yeni öğretim programının dersin sınırlarını genişlettiği, Atatürkçülük ile ilgili konuları çıkardığı, yeni kazanımlar eklediği ancak toplam ders saati süresini arttırmadığı belirlenmiştir. Bu durum, konuların işlenişinde sınırlılıklara yol açmış, ders kitaplarının sayfa sayısının azaltılması ve gibi eksiklikler meydana gelmiştir. Konuların artmasına rağmen ders sürenin değişmemesi, hedeflerin gerçekleştirilememesi, içerik sunumunun yüzeysel kalması ve öğretim yöntemlerinde azalmaya neden olmuştur. Öğretim programının genel amaçları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yönelik olmasına rağmen kazanımların sadece bilişsel alanda ve büyük oranda alt düzey düşünme becerileriyle sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, ders kitaplarında bulunan konu metinlerinin bilgi aktarmaya yönelik olmasına neden olmuştur. Öğretmenler, kazanımlarda bilişsel alan ağırlığı olduğunu belirterek duyuşsal ve psikomotor alanlardaki gerekliliği vurgulamışlardır. Sonuç olarak, çalışma sonuçlarına göre öğretim programının yapısı, ders kitapları ve öğretimdeki uygulamalardaki sınırlılıkların yeni öğretim programının uygulanmasını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Mart ve Kartal (2022) tarafından yapılan araştırmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının eğitimin siyasal işlevini değerlendirmektir. Çalışma, 12. sınıf ders kitabını materyal olarak kullanarak, millî birlik ve beraberliği güçlendiren unsurlar, Atatürk, Türk milletinin özellikleri, demokrasi, Türk kadını, Türkiye'nin iç ve dış politikası, eğitim, kültür, sanat-spor ve bilime verilen öneme odaklanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, millî birlik ve beraberliği sağlayan unsurlar arasında özellikle millî birliğin güçlenmesi kavramına daha fazla vurgu yapıldığı gözlemlenirken, yurt birliği kavramına ise daha az yer ayrıldığı tespit edilmiştir. Atatürk teması altında, Atatürk ilke ve inkılapları, demokrasi teması altında millî egemenlik, Türk kadını teması altında ise Türk kadınının millî mücadeledeki rolü ve önemi üzerinde daha fazla odaklanıldığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, ders kitabının içeriğindeki vurguların temalar arasında farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Koldaş ve Pamuk (2020) çalışmasının amacı, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının kanıt temelli tarih öğretimine uygunluğunu değerlendirmektir. Araştırmada, kanıt temelli tarih öğretimi yaklaşımına göre 2019-2020 eğitim öğretim döneminde Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanan ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmış ve verilere doküman analizi ile ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ders kitabında, öğrencinin tarihsel düşünme becerilerini kazanmasına olanak tanıyan birinci elden kanıtların, ikinci el kanıtlara kıyasla daha az kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, tarih dersi öğretim programında belirlenen kazanımlar ve beceriler ile ders kitabındaki içerik arasındaki bağlantının yeterince kurulmadığı ortaya çıkmıştır.

21. yüzyıl becerilerinin farklı konu alanı ders kitaplarına yansımaları üzerine yapılan çalışmalar sayıca fazladır. Çalışmalar Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe dersleri özelinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca yurt dışında Arapça ders kitapları ile ilgili bir araştırmaya ulaşılmıştır. Bu duruma aşağıdaki çalışmalar örnek verilebilir.

Güngör (2022) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında (özel amaçlar, yetkinlik alanları, temel beceriler, değerler eğitimi, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, öğrenme alanları) ve 4, 5, 6 ve 7. sınıf kazanımları ile ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerine nasıl yer verildiği incelenmiştir. Bu çalışmada nitel çalışma desenlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve 4, 5, 6, ve 7. sınıf ders kitaplarıdır. Araştırmanın sonucunda, programda en çok yer verilen becerilerin; problem çözme ve eleştirel düşünme, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı becerileri olduğu gözlemlenmiştir. En az yer verilen beceriler ise üretkenlik, girişimcilik, esneklik ve uyum, medya okuryazarlığı becerileridir. Esneklik ve uyum becerisi harici 21. yüzyıl becerilerinin birçoğuna yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğretim programının öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin geliştirilmesine yönelik zenginleştirilmesi ve 21. yüzyıl becerileri açısından kapsayıcı nitelik kazandırılması önerilmektedir.

Gezer (2022) tarafından yapılan araştırmada amaç ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Fen Bilimleri ders kitaplarında yer alan etkinlikleri 21. yüzyıl becerileri açısından incelemektir. Bu çalışma kapsamında doküman incelenmesi yapılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemiyle 2020-2021 eğitim öğretim yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanan, Eğitim Bilim Ağı

(EBA) platformunda yayınlanan 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde yer alan Fen Bilimleri ders kitapları örnekleme dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak, ilgili alanyazın incelenerek hazırlanan kontrol listeleri kullanılmıştır. Bu çalışmada incelenen ders kitaplarında yer alan etkinliklerde, 21. yüzyıl becerilerinden en fazla öğrenme ve yenilik becerilerinin, ardından yaşam ve kariyer becerilerinin ve en az da bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Öğrenme ve yenilik becerileri kapsamındaki alt becerilerden en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin, en az yaratıcılık ve yenilik becerilerinin yer aldığı görülmüştür. Yaşam ve kariyer becerileri kapsamındaki alt becerilerden esneklik ve uyum, girişimcilik ve özdenetim, sosyal ve kültürlerarası becerilere sınırlı sayıda yer verildiği, liderlik ve sorumluluk becerilerine hiç yer verilmediği; bilgi, medya ve teknoloji becerileri kapsamında ise alt becerilerden sadece bilgi okuryazarlığı ve teknoloji okuryazarlığı becerilerine sınırlı sayıda etkinlikte yer verildiği, medya okuryazarlığı becerilerine ise hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle 21. yüzyıl becerilerine ders kitabı etkinliklerinde daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Dahalan (2020) tarafından yapılan çalışmada Filistin'deki üst temel seviye Arapça ders kitaplarında yer alan 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan 9 ve 10. sınıf Arapça ders kitaplarından oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin %22,2'lik bir oranla ilk sırada, üretkenlik ve hesap verebilirlik becerilerinin %16,1'lik bir oranla ikinci sırada, iletişim ve kişilerarası becerilerin %15,3 ile üçüncü sırada, sosyal beceriler ve farklı kültürlerin %14,6 ile dördüncü sırada, bilgi ve teknoloji becerilerinin %14'lük bir oranla beşinci sırada, yaratıcılık ve yenilikçilik becerilerinin %9,6 ile altıncı sırada ve son olarak liderlik ve sorumluluk becerilerinin %8,2'lik bir oranla son sırada yer aldığı görülmüştür.

Gültekin (2019) tarafından yapılan çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında kullanılan 5. sınıf Türkçe ders kitabı ile 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin 21. yüzyıl becerilerini nasıl yansıttığını incelemektedir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmanın sonuçlarına göre, bilişsel beceri alanındaki etkinliklerin diğer beceri alanlarına oranla daha fazla olduğu, ancak üst düzey düşünme becerilerini gerektiren problem çözme etkinliklerinin sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Duyuşsal alan ile ilgili etkinliklerde özellikle öz kimlik ve öz değer alt boyutlarına odaklanılmıştır. Sosyokültürel alanda sosyalleşme etkinliklerinin diğer sosyokültürel beceri alanlarına göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Etkinliklerde teknolojik gelişmelere rağmen günlük hayata giren iletişim araçları

ve ortamlarının kullanılmasına rağmen, etkinliklerin ilgi çekiciliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Sarıtaş (2019) tarafından yapılan çalışma, 2017 yılında yayınlanan ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programının 9. sınıf kazanımlarını, ders kitabındaki metinleri ve etkinlikleri, öğretmen ve öğrenci görüşlerini 21. yüzyıl becerileri açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Yürütülen nitel çalışmada, Antalya il merkezinde görev yapan 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri ile aynı ilde öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerinden örneklem seçilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, programda bilgi okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerilerine dair kazanımlar yer alsa da yaratıcılık, yenilikçilik, sosyal ve kültürlerarası beceriler, medya okuryazarlığı, liderlik ve sorumluluk becerilerine dair herhangi bir kazanım bulunmamaktadır. Ders kitabında ise, bilgi okuryazarlığı ile ilgili metinlerin yaygın olduğu, ancak medya okuryazarlığı ve diğer becerilere yönelik metinlerin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Etkinliklerde de benzer şekilde, bilgi okuryazarlığına vurgu yapılırken, diğer beceri alanlarına yönelik etkinliklerin yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin programın bazı beceri alanlarını yeterince anlamadığı ve öğrencilere yeterince aktaramadığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin ise belirli becerilerle ilgili bilgi sahibi olmadığı ve bu becerilerle ilgili ilgi kuramadığı belirlenmiştir.

Boyacı ve Özer (2019) tarafından yapılan çalışmada, Türkçe dersi öğretim programlarının (2005, 2015, 2017 ve 2018) 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi amaçlanmış ve analitik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yoluyla elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın bulguları, özellikle 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının, 21. yüzyıl becerilerine daha fazla vurgu yaptığını göstermiştir. 2005 Türkçe dersi öğretim programının ise diğer programlara göre daha fazla 21. yüzyıl becerisini içerdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, Türkçe dersi öğretim programlarının tema ve konuları bağlamında 21. yüzyıl becerilerini kapsayacak nitelikte olduğu belirlenmiştir.

Kayhan vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada, Türkçe öğretim programının (2018) 8. sınıf kazanımlarının, ders metinleri ve etkinliklerinin 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yöntem olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, konuşma, dinleme, okuma ve yazma kazanımlarında 21. yüzyıl becerilerine yer verilmiştir, ancak kazanımların yaklaşık yarısıyla bu becerilerin ilişkilendirilmediği belirlenmiştir. Metinlerde ve etkinliklerde ise 21. yüzyıl becerilerine sıkça rastlanmış, ancak beceri dağılımının dengeli olmadığı gözlemlenmiştir. Türkçe öğretim

programının amaçlarının 21. yüzyıl becerileriyle donanmış bireyler yetiştirmek olduğu, ancak kazanımlarda bu hedefe tam olarak uyulmadığı sonucuna varılmıştır.

Tüm bu araştırmalarda görülmektedir ki 21. yüzyıl becerilerinin ders kitapları ve ğretim programları açısından farklı alanlar için değerlendirilmesi ve bu konuda çalışma yapmak araştırmacılar arasında önemli görülmektedir. Araştırmalarda farklı kaynakların 21. yüzyıl becerileri tanımları dikkate alınmakla birlikte P21 tarafından oluşturulan “21. yüzyıl öğrenme çerçevesini” kaynak olarak alanlar ağırlıktadır. alışmalar en çok Türkçe alanında yoğunlaşmakta ancak sosyal, fen ve dil alanlarında da kayda değer bir çaba görülmektedir. Çalışmaların sonuçları incelendiğinde çalışmaların hepsi nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlandığından ve nitel araştırma yöntemlerin doğasına uygun olarak araştırmacıların kendi oluşturdukları aşamalar ile yapıldığından ortak bir sonuca ulaşılamadığı görülmektedir. Ancak çalışmalarda elde edilen tek ortak sonuç 21. yüzyıl becerileri açısından kitapların ve programların geliştirilmesi gerektiğidir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını, 21. yüzyıl becerileri çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu konuyu araştırmaya uygun olarak nitel araştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Nitel araştırmalar; olayların ve algıların gerçek ortamda doğru bir şekilde sergilenmesine odaklanmak üzere gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi çeşitli veri toplama yöntemlerini içeren çalışmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Çalışmada incelenen ders kitapları, dokümanlar olarak ele alındığı için, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tercih edilmiştir. Bu yöntem, araştırma konusuyla ilgili yazılı materyalleri bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini içerir (Karasar, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Başka bir deyişle doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak hem basılı hem de elektronik (bilgisayar ve internet tabanlı) yazılı metin biçimlerinin toplanması, gözden geçirilmesi, incelenmesi, sorgulanması, analiz edilmesi ve değerlendirilmesine yönelik sistematik bir işlemdir (Bowen, 2009:28; O'Leary 2017:497). Araştırmalarda hangi belgelerin önemli olduğu, araştırılmak istenen konu ile doğrudan ilintilidir. Örneğin; eğitim ile ilgili bir araştırma yapılacağı zaman veri kaynağı olarak ders kitapları, öğretim programları ve/veya eğitimle ilgili diğer resmî dokümanlar gibi belgeler tercih edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada da ders kitapları veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bunun nedeni, ders kitaplarının derslerde kullanılan ana öğretim materyali olması ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında bulunan kazanımların, 21. yüzyıl becerileri ve yeterlikler gibi alanların öğrencilere kazandırılmasında önemli bir yere sahip olmasıdır.

3.2. Çalışmada İncelenen Ders Kitapları ve Seçimi

Bu araştırmada incelenecek doküman olarak MEB tarafından 2022-2023 eğitim öğretim yılında okutulmak üzere belirlenen 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları dikkate alınmıştır. 2022-2023 eğitim öğretim yılında 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi için MEB tarafından okutulmaya uygun görülen 2 kitap bulunmaktadır. Bu ders kitaplarına EBA üzerinden ulaşılmıştır (EBA, 2023). İncelenmiş ders kitaplarının künyesi aşağıda ve Tablo 3.1.'de verilmiştir:

1. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 18.04.2019 tarih ve 8 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Muhammed Edip ERDOĞAN tarafından

yazılmış ve S.E.K yayınları tarafından basılmış 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı (DK1)

2. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 16.07.2018 tarih ve 13343219 sayılı yazı eki 28.05.2018 tarihli ve 78 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Akif ÇEVİK, Gül KOÇ, Koray ŞERBETÇİ tarafından yazılmış ve MEB yayınları tarafından basılmış 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı (DK2)

Tablo 3.1. Araştırmada İncelenen Kitaplar

Kitap Kodu	Yazar	Yayınevi
DK1	Muhammed Edip ERDOĞAN	S.E.K
DK2	Akif ÇEVİK Gül KOÇ Koray ŞERBETÇİ	MEB

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri DK1 ve DK2 olarak kodlanmış ve Tablo 3.1’de bilgileri verilmiş ders kitaplarından toplanmıştır. Bu ders kitapları, 21. yüzyıl becerilerini içermesi açısından incelenmiştir. Araştırmaya referans olması adına araştırmacı tarafından hazırlanan ve EK-1’de yer alan “21. yüzyıl Becerileri Kontrol Listesi” oluşturulmuştur. Bu liste, araştırmada dikkate alınan P21 tarafından oluşturulmuş “21. yüzyıl Öğrenme Çerçevesi” ve ilgili alanyazın dikkate alınarak hazırlanmıştır. Listede 21. yüzyıl becerileri için 3 ana başlık ve 10 alt başlık belirtilmiştir. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği alt becerileri öğrenme ve yenilikçilik becerileri ana başlığı altında; bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı alt becerileri bilgi, medya ve teknoloji becerileri ana başlığı altında; girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik, esneklik ve uyum sağlama alt becerileri ise yaşam ve kariyer becerileri ana başlığı altında toplanmıştır. Her alt beceri için analiz sırasında referans alınmak üzere belirli anahtar cümleler belirlenmiş ve ders kitaplarındaki öğeler bu anahtar cümleler doğrultusunda analiz edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veriler doküman analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılan olay veya olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içerir.

Bu dokümanlar, geçmişteki resimler, plaklar, ses kayıtları, kitaplar, ansiklopediler, tutanaklar gibi çeşitli materyaller olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Doküman analizi aşamalı bir süreçtir. Forster’a (1995) göre bu süreçler; dokümanlara erişim, orijinalliğin kontrolü, dokümanların okunması, verinin analizi ve verinin kullanılmasıdır (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021). Benzer şekilde çalışmanın dokümanları, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarıdır. DK1 kodlu kitaptaki; “Hazırlık Çalışmaları”, “Sorular”, “Genel ağ adresleri” ve “Etkinlik” başlıklarından oluşan bölümler ve DK2 kodlu kitaptaki; “Hazırlık Soruları”, “Araştır Öğren Paylaş”, “Düşün ve Tartış”, “Sıra Sizde”, “Oku-yorum” ve “Bilgi-yorum” başlıklarından oluşan bölümler araştırma kapsamında “Metinler”, “Sorular” ve “Etkinlikler” olmak üzere 3 ana başlık altında toplanmıştır. Daha sonra ders kitapları, bu ana başlıklar altında EK-1’de yer alan “21. yüzyıl Becerileri Kontrol Listesi” dikkate alınarak incelenmiş ve veriler toplanmıştır. Toplanan bu veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde araştırmacılar araştırılacak konuyu ve konunun öğelerini üzerinde hiçbir değişiklik yapmadan doğrudan gözlemlemeye ve sunmaya çalışır (Karasar, 2005). Betimsel analizle elde edilen veriler, önceden belirlenen temalara göre sınıflandırılır, yorumlanır ve özetlenir. Araştırmacı, gruplanmış verileri daha anlaşılır bir şekilde yansıtmak için doğrudan alıntıları çalışmada paylaşır. Bu analiz türünde amaç, bulguları düzenli bir şekilde yorumlayarak okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu süreçte elde edilen veriler önce mantıklı ve anlaşılır bir şekilde açıklanır, ardından bu açıklamalar yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri incelenir ve çeşitli sonuçlara varılır. Bu çalışmada da araştırmanın alt amaçları doğrultusunda DK1 ve DK2 kodlu ders kitapları, 21. yüzyıl becerilerini karşılaması açısından incelenmiştir. İncelenme sürecinde ders kitaplarında yer alan ve 21. yüzyıl becerilerini içeren öğeler tespit edilerek gruplandırılmıştır. Gruplandırılan bu öğelerde yer alan 21. yüzyıl becerilerinin hangileri olduğuna, ne sıklıkla ve hangi üniteye yer verildiğine dair veriler tablolar hâlinde sunulmuş ve doğrudan alıntılar ile desteklenerek yorumlanmıştır.

3.5. Güvenirlik ve Geçerlik

Bir çalışmanın bilimsel bir araştırma olması için en önemli ölçüt sonuçların inandırıcı olmasıdır. Geçerlik ve güvenirlik bu amaçla en sık kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Ancak geçerlik ve güvenirlik ifadeleri genelde nicel araştırmalarda kullanılmakta ve nitel araştırmalarda yerini inandırıcılık ifadesine bırakmaktadır (Krefting, 1991). Bu araştırmada da geçerlik ve güvenirliğin yani inandırıcılığın sağlanması için gerekli çalışmalar yapılmıştır.

Güvenirlik; dış ve iç güvenilirlik olarak ele alınmaktadır. Nitel bir araştırmada dış güvenilirliğin sağlanması için LeCompte ve Goetz (1982) tarafından bazı stratejiler tavsiye edilmiştir. Bunlardan ilki araştırmacının kendi konumunu (katılımcı gözlemci, çalışılan durumla ilgili ön deneyimler gibi) açık bir şekilde açıklaması gerektiğidir. Bu şekilde benzer araştırmalar yapan başka araştırmacıların; mevcut araştırmacının kendi konumu ve yaklaşımını ile ilgili yaptığı ayrıntılı açıklamalardan yola çıkarak benzer bir role girebilmeleri ve karşılaştırılabilir sonuçlara ulaşabilmeleri mümkün kılınabilir. Tavsiye edilen diğer bir strateji ise veri toplama ve analiz süreci ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapmaktır. Dokümanların tedarik, analiz süreçleri, verilerin kayıt şekilleri, sonuçların nasıl birleştirildiği gibi süreçler ayrıntılarıyla paylaşılmalıdır. Araştırmacı bu şekilde elde ettiği sonuçların topladığı verilere dayandığını, kendi varsayım ve ön yargılarının sonuçları etkilemediğini göstermiş olur. Bahsedilen bu stratejiler kapsamında mevcut araştırmacının konumu şu şekilde açıklanabilir: Araştırmacı daha önce ilgili ders kitapları ve 21. yüzyıl becerileri ile ilgili herhangi bir çalışma yapmamıştır. Her iki değişkene karşı da herhangi bir ön yargı beslememektedir. Çalışmadan önce her iki değişken hakkında okumalar yapmış, daha önce yapılmış çalışmaları incelemiş ve ilgili kitapların incelenmesini önemli görmüştür. Ders kitapları resmi makamlarca kabul edilmiş kitaplardır ve EBA sistemi üzerinden PDF formatında elde edilmiştir. Kitaplardaki araştırmaya dahil edilecek bölümler ön bir inceleme sonucu tespit edilmiş daha sonra hepsi 2 kitap ve 8'er ünite şeklinde sınıflandırılmış ve bir kelime işlem programında toplanmıştır. Daha sonra kitaplardaki ögeler çalışmada kullanılan etkinlik (E), soru (S) ve metin (M) başlıklarına göre ayrıştırılmış ve numaralandırılmıştır. Toplamda E kategorisinde 171, S kategorisinde 208 ve M kategorisinde 27 olmak üzere 406 öge çalışmaya dahil edilmiştir. 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi aşamasında ise ilgili alanyazın incelenmiş ve çalışmada dikkate alınan kuruluşun raporu orijinal dilinden (İngilizce) Türkçeye çevrilerek bir "21. yüzyıl Becerileri Kontrol Listesi (EK-1)" oluşturulmuştur. Oluşturulan liste tez danışmanı ile paylaşılmış ve üzerinde tartışılarak son hâline getirilmiştir. Araştırmacı kitaplardan elde edilen ögeleri öncelikle sıralı bir şekilde kontrol listesi doğrultusunda analiz etmiş ve 1 ay sonra karışık şekilde ikinci bir analiz gerçekleştirmiştir. Ayrıca ikinci bir araştırmacıdan verileri analiz etmesi istenmiştir. Bu süreçle ilgili ayrıntılar aşağıda paylaşılmıştır. Son olarak asıl araştırmacı sonuçları karşılaştırmış ve tez danışmanı ile bu sonuçlar üzerine konuşarak veri analizini son hâline getirmiştir.

Araştırmanın iç güvenilirliğinin sağlanması için ise yine tavsiye edilen bazı stratejiler bulunmaktadır. LeCompte ve Goetz (1982) tarafından tavsiye edilen stratejilerden ilki araştırmacının elde ettiği verileri doğrudan ham hâliyle paylaşmasıdır. Araştırmacı elde ettiği

verileri yorumlarken doğrudan alıntılarla çalışmasını zenginleştirmelidir. Araştırmacı analiz sonuçlarını tablolar şeklinde “Bulgular” bölümünde paylaşmış ve kitaplardaki öğelerden (görsel, etkinlik, metin vb.) örnekler ekleyerek araştırmasını zenginleştirmiştir. Araştırmacı bu bölümde herhangi bir çıkarımda bulunmamış sadece yapılan analizi olduğu gibi paylaşmıştır. Önerilen ikinci strateji ise çalışmaya başka bir araştırmacının dahil edilmesidir. İkinci araştırmacı bağımsız bir şekilde verileri analiz eder. Daha sonra bir araya gelen asıl ve ikinci araştırmacı sonuçlarını karşılaştırarak bir görüş birliğine varmaya çalışır. Tavsiye edilen bu strateji kapsamında çalışmaya, “Eğitim Programları ve Öğretim” bölümünden yüksek lisans mezunu olan ikinci bir araştırmacı dahil edilmiştir. Araştırmacıdan henüz verileri görmeden rastgele bir kitap ve ünite seçmesi istenmiş, araştırmacı DK1’den 3. üniteyi seçmiştir. Değerlendirme yapmadan önce araştırmada kullanılan “21. yüzyıl Becerileri Kontrol Listesi” birlikte gözden geçirilmiş ve ikinci araştırmacının kontrol listesine aşinalığı sağlanmıştır. Daha sonra her iki araştırmacı seçilen üniteyi bağımsız olarak değerlendirmiştir. Her iki araştırmacının kontrol listesi üzerinden yaptığı kodlamalar online toplantı sırasında karşılaştırılmış ve Miles ve Huberman (2019) tarafından oluşturulan güvenirlik formülü kullanılarak araştırmacılar arasındaki güvenirlik hesaplanmıştır:

$$\text{Güvenirlik} = \text{görüş birliği sayısı} / \text{toplam görüş birliği sayısı} + \text{görüş ayrılığı sayısı}$$

$$\text{Güvenirlik} = 39 / 39 + 5 = 0,89 = \%89$$

Araştırmacılar arası güvenirliğin sağlanması için güvenirlik katsayısının en az %80 olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 2019). Hesaplanan güvenirlik %89 olduğu için her iki araştırmacının da DK1 ve DK2’deki verileri güvenilir bir şekilde analiz ettikleri söylenebilir. Her iki araştırmacının 3. ünite ile ilgili analizlerinin ayrıntıları EK-2’de verilmiştir.

Bir araştırmanın inandırıcılığı için diğer önemli olan ölçüt geçerliktir. Araştırmalarda toplanan verilerin detaylı olarak sunulması ve araştırmacının analiz sürecini detaylıca anlatması ve sonuçlara nasıl ulaştığına dair bilgileri paylaşması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli kriterleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bir araştırmanın geçerli olabilmesi için mutlaka güvenilir olması gerekmektedir ancak tam tersi bir durum her zaman doğru olmayabilir. Geçerlik için güvenirlik olmazsa olmaz bir şarttır (Kirk ve Miller, 1986). Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın güvenirliğini sağlamak için yapılanlar yukarıda ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Araştırmacı ilgili ders kitaplarını resmi kanallardan elde etmiş, araştırmaya dahil edilecek öğeleri belirlemiş, bu öğeleri araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sınıflandırmış

ve kodlamalarını yapmıştır. 21. yüzyıl becerilerini belirlemek için alanyazın ayrıntılı şekilde incelenmiş ve dikkate alınan rapor çerçevesinde bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Bütün bu süreçlerde tez danışmanı ile iletişimde kalınmış, her aşama danışman tarafından tek tek kontrol edilmiş ve gerekli düzeltme ve geliştirmeler yapılmıştır. İlgili öğeler oluşturulan kontrol listesi dikkate alınarak farklı zamanlarda araştırmacı tarafından iki kere analiz edilmiş daha sonra da ikinci bir araştırmacı sürece dahil edilerek analiz tamamlanmıştır. Elde edilen veriler doğrudan alıntılarla birlikte herhangi bir yorum katılmadan paylaşılmış ve süreç ayrıntılı şekilde raporlaştırılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, MEB TTK Başkanlığı tarafından kabul edilmiş MEB ve S.E.K Yayınlarına ait 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki öğelerin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. S.E.K Yayınları'na ait Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki öğelerin incelenmesine ilişkin bulgular

S.E.K Yayınlarına ait 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (DK1) yer alan etkinlik, soru ve metinler 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumuna göre incelenmiştir. Bulgular, ünitelere göre ayrı ayrı tablolastırılarak sunulmuştur.

DK1-1. ünite araştırma kapsamında, 17'si etkinlik, 14'ü soru ve 2'si metin başlığı altında olmak üzere toplamda 33 öğe incelenmiştir. Etkinliklerden 8, sorulardan 7 ve metinlerden 2 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metinler Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 1. üniteye yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı XX. yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E1, E2, E4, E5, E11, E12, E13, E16	S1, S2, S6, S7, S8, S11, S13
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E11, E12	S1, S13
	İletişim ve iş birliği	-	E1, E12, E13	S2, S6, S7
	Bilgi okuryazarlığı	-	E1, E4, E5, E11, E12, E16	S1, S11
Bilgi, medya ve teknoloji	Medya okuryazarlığı	M1, M2	-	-
	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	S2
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-
		-	-	-

Tablo 4.1. incelendiğinde DK1 kitabının 1.ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde, medya

okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaştığı, yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ve sosyal ve kültürlerarası becerileriyle az da olsa ilişkilendirme bulunduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metinlerde ise sadece medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirmenin olduğu diğer becerilere ise değinilmediği görülmektedir. DK1-1. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metin örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Görsel 4.1. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E11) örneği

DK1'in 29. sayfasında yer alan E11 kodlu etkinlikte, verilen soruların cevaplanabilmesi için kartpostalın içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca ilişkili sorulara cevap verirken kartpostalın yorumlanması gerektiğinden yeni ve özgün fikirler işe koşulmalıdır. Bu nedenle etkinlik bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Mustafa Kemal'in kararlı, çalışkan, ileri görüşlü kişilik yapısının askerî başarılarına katkıları nelerdir? Tartışınız.

Görsel 4.2. İletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S6) örneği

DK1'in 24. sayfasında yer alan S6 kodlu soruda, cevabın tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerektiği için bu soru iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişkilendirilmiştir.

Çanakkale Cephesi ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için <http://dunyasavasi.ttk.gov.tr> adresini ziyaret edebilirsiniz.

Görsel 4.3. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M2) örneği

DK1'in 37. sayfasında yer alan M2 kodlu metinde, konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilmesi adına bir web adresi paylaşılmıştır. Bunun bir web adresi olduğunu anlamak başta olmak üzere bu adrese ulaşmak için bir web tarayıcısını etkili bir şekilde kullanma yeteneği gerektiği için bu metin medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-2. ünite araştırma kapsamında, 20'si etkinlik, 26'sı soru ve 4'ü metin başlığı altında olmak üzere toplamda 50 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 5, sorulardan 13 ve metinlerden 4 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metinler Tablo 4.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 2. ünite yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı Millî Mücadele		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E32	S15, S18, S22, S25, S26, S27, S34, S35, S36, S39, S40
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E31	S28, S34, S35, S36
	İletişim ve iş birliği	-	E31, E32	S22, S34, S35, S36
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E18, E21, E32, E37	S29, S35
	Medya okuryazarlığı	M3, M4, M5, M6	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.2. incelendiğinde DK1 kitabının 2. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin en çok bilgi okuryazarlığı becerisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaştığı, yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile az da olsa ilişkilendirme bulunduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metinlerde ise sadece medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirmenin olduğu

diğer becerilere ise değinilmediğı görölmektedir. DK1-2. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metin örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

Aşağıdaki tabloyu inceleyerek Millî Mücadele'nin hangi yönünün vurgulandığını söyleyiniz.

Görsel 2.31: Tekâlîf-i Milliye Emirlerinin uygulanışı (Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi, Ankara)

Görsel 4.4. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E32) örneği

DK1'in 86. sayfasında yer alan E32 kodlu etkinlikte, vurgulanan durumun açıklanabilmesi için görseldeki tablonun içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca fikirlerin söylenmesi beklenmektedir. Bunun için sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerekmektedir. Bu nedenle etkinlik bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi'nin kaybedilmesi durumunda neler yaşanabilirdi? Tartışınız.

Görsel 4.5. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S36) örneği

DK1'in 88. sayfasında yer alan S36 kodlu soruda, tarihte yaşanmış bir durumun farklı sonuçlanması hâlinde yaşanabilecek durum sorulmuştur. Bu soruya cevap verebilmek için yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma becerisi işe koşulmalı ve farklı bakış açıları ile çeşitli akıl yürütme türlerinin kullanılması gerekmektedir. Ayrıca cevabın tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerekmektedir. Bu nedenlerle soru eleştirel

düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Millî Mücadele komutanlarının hayatlarıyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için www.ata.tsk.tr adresinden "Millî Mücadele Komutanları" bölümünü ziyaret edebilirsiniz.

Görsel 4.6. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M6) örneği

DK1'in 100. sayfasında yer alan M6 kodlu metinde, konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilmesi adına bir web adresi paylaşılmıştır. Bunun bir web adresi olduğunu anlamak başta olmak üzere bu adrese ulaşmak için bir web tarayıcısını etkili bir şekilde kullanma yeteneği gerektiği için bu metin medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-3. ünite araştırma kapsamında, 15'i etkinlik ve 10'u soru başlığı altında olmak üzere toplamda 25 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden 10 ve sorulardan 5 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 3. ünite yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı Atatürkçülük ve Türk İnkılabı		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E39, E42, E45	S41, S42, S46, S48, S50
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E39, E42, E52	S46
	İletişim ve iş birliği	-	E42, E49,	S42, S46, S48, S50
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E44, E46, E47, E49, E50, E51, E52	S41,
	Medya okuryazarlığı	-	E44, E51, E52	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.3. incelendiğinde DK1 kitabının 3. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin en çok bilgi okuryazarlığı becerisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği, eleştirel düşünme ve problem çözme ile medya okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak

etkinliklerde esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorulara bakıldığında ise ilişkilendirmenin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerisinde yoğunlaştığı, yaratıcılık ve yenilikçilik ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile az da olsa ilişkilendirme bulunduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK1-3. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu genel ağ adreslerini ziyaret ederek bu kurumlarla ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

	Faaliyetlerinden Örnekler	Yayınlarından Örnekler
Türk Tarih Kurumu		
Türk Dil Kurumu		

Görsel 4.7. Bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E44) örneği

DK1'in 119. sayfasında yer alan E44 kodlu etkinlikte, bilgiye verimli ve etkili bir şekilde ulaşılması ve bunu yaparken genel ağ adreslerinin kullanılması beklenmektedir. Bunun için web araçlarının etkili kullanılması gerekmektedir. Bu nedenlerle etkinlik bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Atatürk Dönemi'nde Millî Eğitim Bakanı olsaydınız eğitim alanında neler yapardınız? Açıklayınız.

Görsel 4.8. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S46) örneği

DK1'in 117. sayfasında yer alan S46 kodlu soruda, tarihteki bir zamanda bir kişi gibi davranılması durumunda neler yapılacağı sorulmuştur. Bu soruya cevap verebilmek için yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma becerisi işe koşulmalı ve farklı bakış açıları ile çeşitli akıl yürütme türlerinin kullanılması gerekmektedir. Ayrıca cevabın açıklanması istenmektedir. Bu durum sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerektirir. Bu nedenlerle soru eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-4. ünite de araştırma kapsamında, 8'i etkinlik, 6'sı soru ve 1'i metin başlığı altında olmak üzere toplamda 15 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 3, sorulardan 2 ve metinlerden 1 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metinler Tablo 4.4.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 4. ünite de yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	-	S51, S52
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E58, E59	-
	İletişim ve iş birliği	-	E58, E59	S52
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E59, E60	S51
	Medya okuryazarlığı	M7	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	E59	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.4. incelendiğinde DK1 kitabının 4. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte sosyal ve kültürlerarası becerisi ile ilgili ilişkilendirme bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde eleştirel düşünme ve problem çözme, medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metinlerde ise sadece medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirmenin olduğu diğer becerilere ise değinilmediği görülmektedir. DK1-4. ünite de 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metin örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

Atatürk'ün vefatı sonrasında onun evrensel kişiliğine dair yurt içinde ve yurt dışında söylenmiş sözlerden örnekler bulunuz. Bu sözlerle poster hazırlayınız ve bu posteri sınıfta sununuz.

Görsel 4.9. Yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E59) örneği

DK1'in 152. sayfasında yer alan E59 kodlu etkinlikte, bilgiye verimli ve etkili bir şekilde ulaşılması gerekmektedir. Farklı kültürlerdeki insanların kendi dillerinde söyledikleri sözleri araştırırken farklı fikir, kültür ve değerlere karşı açık fikirli olma ve saygı duyma becerilerinin işe koşulması beklenmektedir. Ayrıca yapılan araştırma sonuçlarının yeni ve farklı bir bakış açısı ile bir ürün hâline getirmesi istenmektedir. Ortaya çıkan ürünün sunulmasını istenmesi sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerektirmektedir. Bu nedenlerle etkinlik bilgi okuryazarlığı, sosyal ve kültürlerarası, yaratıcılık ve yenilikçilik ve iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çok partili demokratik hayat ülkemize neler kazandırmaktadır?
2. Komşu ülkelerle ilişkilerimizi daha da geliştirmek ülkemize neler sağlayacaktır?
3. Ekonomik krizlerin dünyanın birçok ülkesini aynı dönemde etkilemesinin nedenleri nelerdir? Araştırınız.

Görsel 4.10. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S51) örneği

DK1'in 140. sayfasına yer alan S51 kodlu soruda, birçok soru bir arada sorulmaktadır. Sorularda araştırma yapılması istendiği için bilgiye verimli ve etkili bir şekilde ulaşabilme becerisinin işe koşulması aynı zamanda çeşitli akıl yürütme çeşitlerinin kullanılarak farklı bakış açıları ile çözümler bulunması beklenmektedir. Bu nedenle sorular eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Ülkemizin günümüzde diğer ülkelerle ilişkileri hakkında daha ayrıntılı bilgi için www.mfa.gov.tr adresini ziyaret edebilirsiniz.

Görsel 4.11. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M7) örneği

DK1'in 147. sayfasında yer alan M7 kodlu metinde, konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilmesi adına bir web adresi paylaşılmıştır. Bunun bir web adresi olduğunu anlamak başta olmak üzere bu adrese ulaşmak için bir web tarayıcısını etkili bir şekilde kullanma yeteneği gerektiği için bu metin medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-5. ünite de araştırma kapsamında, 5'i etkinlik ve 6'sı soru başlığı altında olmak üzere toplamda 11 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden 2 ve sorulardan 3 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile

ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 5. üniteye yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E61, E62	S59, S61
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E62	S61
	İletişim ve iş birliği	-	E61	S59, S61
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E61, E62	S57
	Medya okuryazarlığı	-	E61	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.5. incelendiğinde DK1 kitabının 5. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin en çok bilgi okuryazarlığı ve eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile medya okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerilerinde yoğunlaştığı, yaratıcılık ve yenilikçilik ve bilgi okuryazarlığı az da olsa ilişkilendirme bulunduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK1-5. üniteye 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

www.unicankara.org.tr genel ağ adresinden yararlanarak Birleşmiş Milletler Teşkilatının kuruluşu, teşkilat yapısı ve çalışmaları hakkında araştırma yapınız. Araştırma sonuçlarınızı raporlaştırarak sınıfta sununuz.

Görsel 4.12. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E61) örneği

DK1'in 166. sayfasında yer alan E61 kodlu etkinlikte, bilgiye verimli ve etkili bir şekilde ulaşılması için bir genel ağ adresinin kullanılması istenilmektedir. Bunun için web araçlarının etkili kullanılması gerekmektedir. Ayrıca araştırmayı yaparken bazı soruların cevaplanması istenmektedir. Bunun için çeşitli akıl yürütme çeşitlerinin kullanılarak farklı bakış açıları ile çözümler bulma yeteneği gerekmektedir. Ortaya çıkan ürünün sunulmasını istenmesi ise sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerektirmektedir. Bu nedenlerle etkinlik bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

II. Dünya Savaşı yıllarında ekonomiden sorumlu bakan olduğunuzu düşününüz. Halkın ihtiyaçları için hangi tedbirleri alırdınız? Açıklayınız.

Görsel 4.13. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S61) örneği

DK1'in 171. sayfasında yer alan S61 kodlu soruda, tarihteki bir zamanda dönemin şartlarına uygun olarak bir kişi gibi düşünülmesi ve bazı sorunlara çözüm bulunması istenmektedir. Bu soruya cevap verebilmek için yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma becerisi işe koşulmalı ve farklı bakış açıları çeşitli akıl yürütme türlerinin kullanılması gerekmektedir. Görüşlerin açıklanmasının istenmesi ise sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerektirmektedir. Bu nedenlerle soru eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-6. ünite araştırma kapsamında, 5'i etkinlik ve 6'sı soru başlığı altında olmak üzere toplamda 11 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden ve sorulardan 3'er tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 6. üniteye yer alma durumu

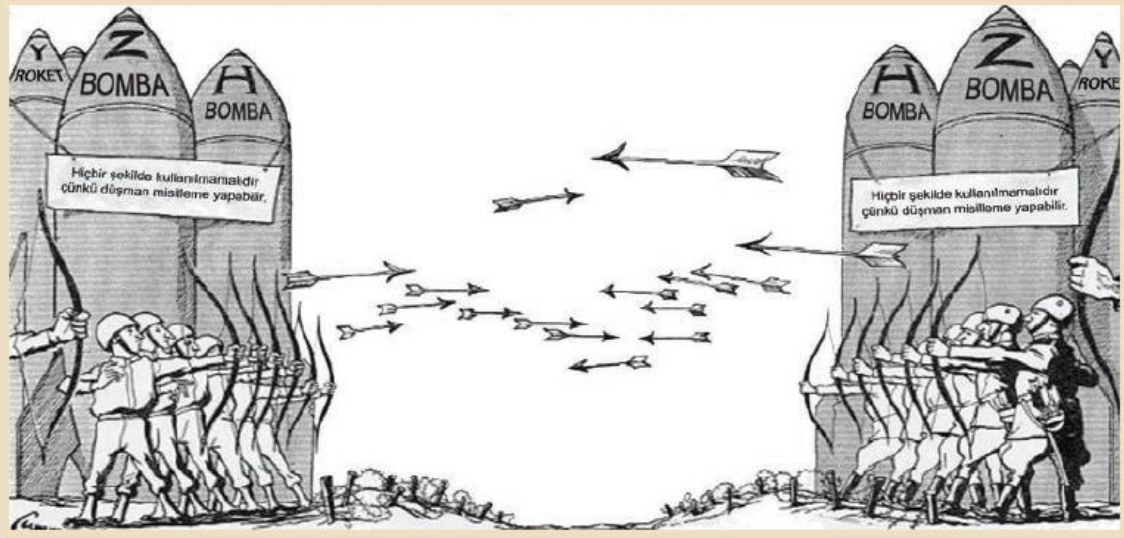
21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E67, E69	S67, S68
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E67	-
	İletişim ve iş birliği	-	E67	-
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E66, E67, E69	S63, S67, S68
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.6. incelendiğinde DK1 kitabının 6. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin en çok bilgi okuryazarlığı ile eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK1-6. üniteye 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

Aşağıdaki karikatürü inceleyerek karikatürde ne anlatılmak istendiğini söyleyiniz.

Görsel 6.8: Nükleer savaş tehlikesi

Görsel 4.14. Eleştirel düşünme ve problem çözme, bilgi okuryazarlığı ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E67) örneği

DK1'in 189. sayfasında yer alan E67 kodlu etkinlikte, karikatürün içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca ne anlatılmak istendiği sorularak karikatürün yorumlanması gerektiğinden yeni ve özgün fikirler işe koşulmalıdır. Bu nedenle etkinlik bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 6.5: 1950-1958 yılları arasında dış ticaret verileri

Yıllar	İthalat (milyon TL)	İhracat (milyon TL)	Dış Ticaret Açığı (milyon TL)
1950	286	263	23
1951	402	314	88
1952	556	363	193
1953	533	396	137
1954	478	335	143
1955	498	313	185
1956	407	305	102
1957	397	345	52
1958	315	247	68

(Yaşar Baytal, "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)" s. 563.)

1950-1958 yılları arasında ithalat ve ihracatın seyri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Görsel 4.15. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S68) örneği

DK1'in 195. sayfasında yer alan S68 kodlu soruda, bir veri tablosu verilmiş ve bu verilere göre sorunun cevaplanması istenmektedir. Tablodaki verilerden yola çıkarak belirli bir sorunu çözmek veya belirli bir amaca ulaşmak için sayıları anlamak, eğilimleri belirlemek, ilişkileri görmek ve anlamak gereklidir. Bu nedenlerle soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-7. ünite araştırma kapsamında, 7'si etkinlik, 5'i soru ve 1'i metin başlığı altında olmak üzere toplamda 13 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 6, sorulardan 3 ve metinlerden 1 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metinler Tablo 4.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 7. ünite yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E72, E74, E75, E76	S69, S71, S73
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E72, E73	-
	İletişim ve iş birliği	-	E72, E73, E76	S69, S71, S73
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E71, E73, E74	S69
	Medya okuryazarlığı	M8	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	E76	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.7. incelendiğinde DK1 kitabının 7. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı, yaratıcılık ve yenilikçilik ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ilgili ilişkilendirme bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerilerinde yoğunlaşmakla olmakla birlikte bilgi okuryazarlığı becerisi ile de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metinlerde ise sadece medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirmenin olduğu diğer becerilere ise değinilmediği

görülmektedir. DK1-7. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metin örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

Çevrenizde yurt dışına göç ederek burada yaşamış ve Türkiye'ye dönmüş bir kişi ile görüşme yapınız. Görüşme yaptığınız kişiye göçün sebepleri, göç ettiği yerdeki yaşam koşulları gibi konularda sorular sorunuz. Aldığınız cevapları bir metin hâline getirerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.16. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E76) örneği

DK1'in 217. sayfasında yer alan E76 kodlu etkinlikte, farklı yer ve kültürlerde yaşamış bir kişi ile bir görüşme yapılması ve bazı sorulara cevap bulunması istenmektedir. Bu görüşme yapılırken farklı bakış açıları çeşitli akıl yürütme türlerinin kullanılması ve karşılaşılan farklı fikir, kültür ve değerlere karşı açık fikirli olmak ve saygı duymak gerekmektedir. Görüşlerin paylaşılmasının istenmesi ise sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerektirmektedir. Bu nedenlerle etkinlik eleştirel düşünme ve problem çözme, sosyal ve kültürlerarası ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Kıbrıs'ta iki tarafın tek bir devlet çatısı altında yeniden birleşmesi mümkün müdür? Tartışınız.

Görsel 4.17. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S71) örneği

DK1'in 207. sayfasında yer alan S71 kodlu soruda, daha önce yaşanmış bir durumun tekrar edip edemeyeceği ve etmesi durumunda neler olabileceğine yönelik bir soru sorulmaktadır. Bunun cevaplanabilmesi için farklı bakış açıları ile çeşitli akıl yürütme türlerinin kullanılması gerekmektedir. Durumun tartışılmasının istenmesi ise sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği ile etkili dinleme kabiliyeti gerektirmektedir. Bu nedenlerle soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

ASALA terörü ile ilgili daha ayrıntılı bilgi sahibi olmak için <http://dunyasavasi.ttk.gov.tr> adresinden "Ermeni Dosyası" bölümünü inceleyebilirsiniz.

Görsel 4.18. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M8) örneği

DK1'in 209. sayfasında yer alan M8 kodlu metinde, konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilmesi adına bir web adresi paylaşılmıştır. Bunun bir web adresi olduğunu anlamak

başta olmak üzere bu adrese ulaşmak için bir web tarayıcısını etkili bir şekilde kullanma yeteneği gerektiği için bu metin medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilmiştir.

DK1-8. ünite de araştırma kapsamında, 7'si etkinlik, 7'si soru ve 1'i metin başlığı altında olmak üzere toplamda 15 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 6, sorulardan 5 ve metinlerden 1 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metinler Tablo 4.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. 21. yüzyıl becerilerinin DK1- 8. ünite de yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı		
		XXI. yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E81, E82, E84	S74, S76, S77, S78, S79
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E82, E83	-
	İletişim ve iş birliği	-	E81, E83, E84	S74, S76, S77, S79
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E79, E80, E81, E82, E83	-
	Medya okuryazarlığı	M9	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.8. incelendiğinde DK1 kitabının 8. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin bilgi okuryazarlığı becerisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde, medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ve liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metinlerde ise sadece medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirmenin olduğu diğer becerilere ise değinilmediği görülmektedir. DK1-8. ünite de 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik, soru ve metin örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Etkinlik

Türkiye'nin AB ile ilişkilerini 1959'dan günümüze kadar kronolojik olarak gösteren bir tarih şeridi hazırlayınız. Tarih şeridiniz de görsel unsurlara ve gazete manşetlerine yer veriniz.

Görsel 4.19. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E82) örneği

DK1'in 234. sayfasında yer alan E82 kodlu etkinlikte, bir tarih şeridi hazırlanması istenmektedir. Bunu yapabilmek için farklı kaynaklardan verimli ve etkili bir şekilde elde edilen bilgileri bir araya getirme ve bu bilgileri sentezleme ve organize etme yeteneği gerekmektedir. Tarih şeridini oluştururken görsel ve metinsel öğelerin yeni ve özgün bir bakış açısı ile bir araya getirilmesi istenmektedir. Ayrıca tarihleri, olayları ve ilişkileri doğru bir şekilde anlamak ile neden sonuç bağlantılarını ve tarihsel bağlamı anlamak gerekmektedir. Bu nedenlerle etkinlik eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Terör hareketlerine karşı millet olarak üzerimize düşen görevler nelerdir? Tartışınız.

Görsel 4.20. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S76) örneği

DK1'in 228. sayfasında yer alan S76 kodlu soruda, çok boyutlu bir konu olduğu için cevaplandırılması için soruna farklı açılardan bakmak hem nedenleri hem de çözüm önerileri için çeşitli akıl yürütme teknikleri kullanmak ve farklı çözüm yolları ya da görüşleri düşünmek gerekmektedir. Ayrıca düşüncelerin tartışılması istenmektedir. Bunun için sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerekmektedir. Bu nedenlerden yola çıkarak soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci hakkında daha ayrıntılı bilgi için www.ab.gov.tr adresini inceleyebilirsiniz.

Görsel 4.21. Medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen metin (M9) örneği

DK1'in 234. sayfasında yer alan M9 kodlu metinde, konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilmesi adına bir web adresi paylaşılmıştır. Bunun bir web adresi olduğunu anlamak başta olmak üzere bu adrese ulaşmak için bir web tarayıcısını etkili bir şekilde kullanma yeteneği gerektiği için bu metin medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilmiştir.

4.2. MEB Yayınları'na ait Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki öğelerin incelenmesine ilişkin bulgular

MEB Yayınlarına ait 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (DK2) yer alan etkinlik, soru ve metinler 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumuna göre incelenmiştir. Bulgular, ünitelere göre ayrı ayrı tablolastırılarak sunulmuştur.

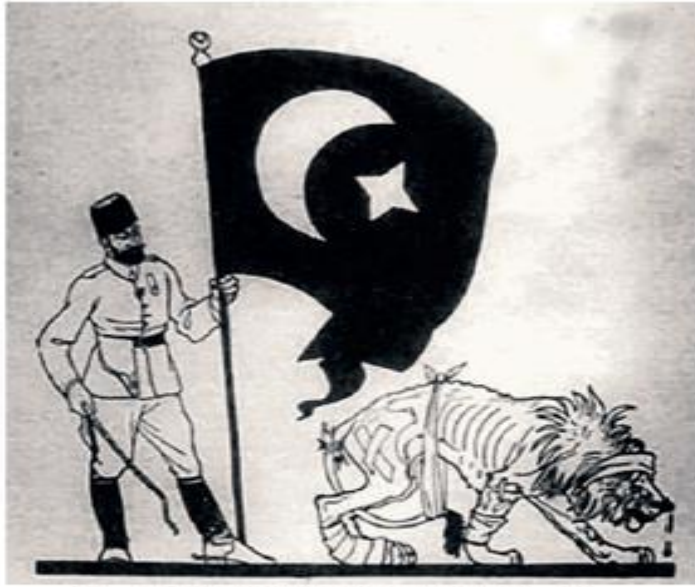
DK2-1. ünite araştırma kapsamında, 20'si etkinlik, 16'sı soru ve 4'ü metin başlığı altında olmak üzere toplamda 40 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 15 ve sorulardan 13 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. Metinlerle ilgili herhangi bir eşleştirme yapılamamıştır. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 1. üniteye yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı XX. yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E85, E86, E87, E88, E91, E92, E94, E95, E97, E98, E99, E100, E101	S81, S83, S85, S86, S87, S88, S89, S91, S92, S93, S94, S95, S96
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E97, E101	-
	İletişim ve iş birliği	-	E87, E93, E100	S85, S86, S87, S88, S91, S93, S94, S95, S96
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E85, E88, E90, E91, E92, E97	S81, S89
	Medya okuryazarlığı	-	E93	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.9. incelendiğinde DK2 kitabının 1. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile medya okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ve liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit

edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte bilgi okuryazarlığı becerisi ile de ilişkilendirmeler mevcuttur. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-1. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Görsel 1.27: Kut'ül Amâre Zaferi'ni anlatan bir Alman karikatürü

Sıra Sizde

Kut'ül Amâre Zaferi'nin askerî açıdan önemini yandaki karikatürden hareketle değerlendirin.

Görsel 4.22. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E97) örneği

DK2'nin 38. sayfasında yer alan E97 kodlu etkinlikte, karikatürün içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca değerlendirme yapabilmek için karikatürün yorumlanması gerektiğinden yeni ve özgün fikirler işe koşulmalıdır. Bu nedenle etkinlik bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Araştır Öğren Paylaş

1. Sizce bir savaşın yalnızca askerî olarak sona ermesi, siyasi anlamda dünyaya barış getirir mi?
2. Bir devletin savaşta resmi olarak yenilmesi halk üzerinde nasıl bir etki oluşturur? Tartışınız.

Görsel 4.23. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S93) örneği

DK2'nin 42. sayfasında yer alan S93 kodlu soruda, iki adet soru sorulmuştur. Soruların cevaplandırılabilmesi için olayların neden sonuç ilişkisi analiz edilmeli, derinlemesine düşünülmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerekir. Bu nedenle bu sorular eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

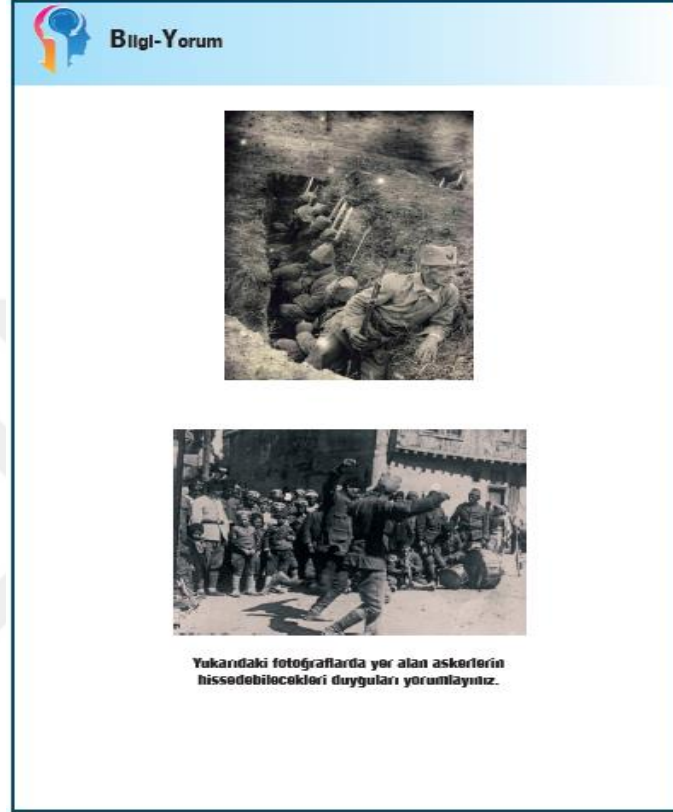
DK2-2. ünite araştırma kapsamında, 17'si etkinlik, 20'si soru ve 12'si metin başlığı altında olmak üzere toplamda 49 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 10 ve sorulardan 7 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. Metinlerle ilgili herhangi bir eşleştirme yapılamamıştır. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.10.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 2. ünite de yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı Millî Mücadele		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E106, E107, E108, E109, E111, E112, E114, E115, E119, E121	S98, S107, S110, S111, S113, S115
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E107, E121	-
	İletişim ve iş birliği	-	E115, E119	S98, S110, S111
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E108, E121	S97
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

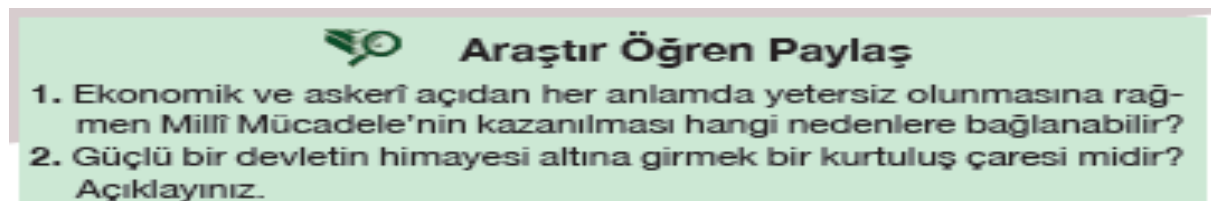
Tablo 4.10. incelendiğinde DK2 kitabının 2. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit

edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte iletişim ve iş birliği ve bilgi okuryazarlığı becerileriyle ilişkilendirmeler mevcuttur. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-2. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Görsel 4.24. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E121) örneği

DK2'nin 93. sayfasında yer alan E121 kodlu etkinlikte, görsellerin içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca etkinlikte istenenlerin yapılabilmesi için görsellerin yorumlanması gerektiğinden yeni ve özgün fikirlerin işe koşulmalıdır. Bu nedenle etkinlik bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Görsel 4.25. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S98) örneği

DK2'nin 54. sayfasında yer alan S98 kodlu soruda, iki adet soru sorulmuştur. Cevaplayabilmek için olayların neden sonuç ilişkisi analiz edilmeli, derinlemesine düşünölmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların açıklanması istenmektedir. Açıklama yapabilmek için sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek gerekir. Bu nedenle bu soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

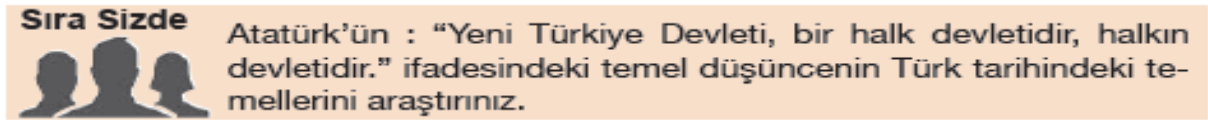
DK2-3. ünite de araştırma kapsamında, 10' u etkinlik, 26' s ı soru ve 1' i metin başlığı altında olmak üzere toplamda 37 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 8 ve sorulardan 16 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılab ilmiştir. Metinlerle ilgili herhangi bir eşleştirme yapılamamıştır. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.11.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 3. ünite de yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı Atatürkçölük ve Türk İnkılab ı		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E123, E124, E126, E127, E128, E129, E131	S117, S118, S119, S122, S124, S126, S130, S131, S133, S134, S135, S136, S137, S140, S141, S142
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	-	-
	İletişim ve iş birliği	-	E126, E127, E131	S119, S124, S130, S135, S140, S142
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E124, E129, E130, E131	S117, S136, S137
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

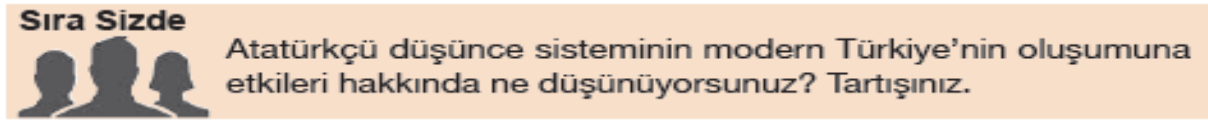
Tablo 4.11. incelendiğinde DK2 kitabının 3. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görölmektedir. Bununla birlikte iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde yaratıcılık ve yenilikçilik, medya

okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileriyle de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-3. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Görsel 4.26. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E124) örneği

DK2'nin 101. sayfasında yer alan E124 kodlu etkinlikte, söylenmiş bir sözün temel düşüncesinin farklı bir olay ile bağlantısının yapılabilmesi için konu analiz edilmeli, derinlemesine düşünülmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca araştırma yaparken bilgiye etkili ve verimli bir şekilde ulaşılabilmelidir. Bu nedenle etkinlik bilgi okuryazarlığı ile eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Görsel 4.27. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S142) örneği

DK2'nin 128. sayfasında yer alan S142 kodlu soruda, iki durum arasındaki etkilerin değerlendirilebilmesi için konu analiz edilmeli, derinlemesine düşünülmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerekir. Bu nedenle bu soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK2-4. ünite araştırma kapsamında, 5'i etkinlik ve 14'ü soru başlığı altında olmak üzere toplamda 19 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden 3 ve sorulardan 8 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.12.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 4. üniteye yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı		
		İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E133, E134, E136	S143, S145, S146, S147, S149, S152, S155, S156
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E133	-
	İletişim ve iş birliği	-	E134, E136	S146, S147, S149
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	-	S143
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.12. incelendiğinde DK2 kitabının 4. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileriyle de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-4. üniteye 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Oku-yorum

Atatürk'ten Kral Edward'a: Vatanımın toprağı temizdir!
Saatler 12.15'i gösterirken Kral, Top-hane rıhtımına ayak basıyordu. Atatürk, konuğuna Fransızca "Hoş geldiniz Majeste" diyerek seslenmişti. Deniz oldukça dalgalıydı ve Kral'ın bindiğı motor sürekli sallanıyordu. Kral rıhtıma çıkmak istediğı bir sırada eli yere değdi ve tozlandı. O sırada Atatürk de Kral'ı rıhtıma almak üzere elini uzatmış bulunuyordu. Bunu gören Kral bir mendille elini silmek istediğı bir anda Atatürk: "Vatanımın toprağı temizdir. O, elinizi kirletmez!" diyerek Kral'ı elinden tutup rıhtıma çıkarverdi. Birleşen bu eller, o anda Türk-İngiliz ilişkileri tarihinde yeni bir dönemin başladığını dünyaya duyuruyordu.
İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Atatürk Yetiştirme-si, Kişiliğı, Devrimleri, s. 25

Liderlerin yaptıkları jestlerin ülkelerin dış politikalarına etkilerini tartışınız.

Görsel 4.28. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliğı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E134) örneğı

DK2'nin 142. sayfasında yer alan E134 kodlu etkinlikte, örnek bir metin üzerine iki durum arasındaki etkilerin değerlendirilebilmesi için konu analiz edilmeli, derinlemesine düşünölmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerekir. Bu nedenle bu soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliğı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Sıra Sizde

Bir olay bir millet hayatında hangi sebeplerle simge haline gelebilir, tartışınız.

Görsel 4.29. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliğı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S146) örneğı

DK2'nin 139. sayfasında yer alan S146 kodlu soruda, iki durum arasındaki etkilerin değerlendirilebilmesi için konu analiz edilmeli, derinlemesine düşünölmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme

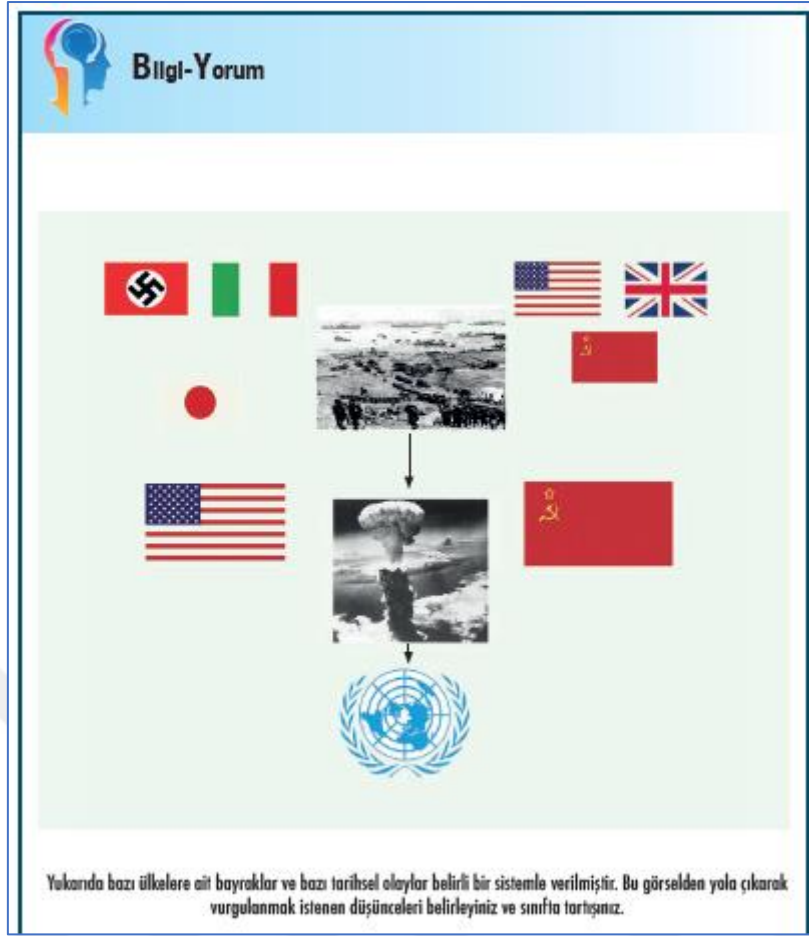
yapmak gerekir. Bu nedenle bu soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK2-5. ünite araştırma kapsamında, 4'ü etkinlik ve 9'u soru başlığı altında olmak üzere toplamda 13 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden 4 ve sorulardan 5 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.13.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.13. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 5. ünite yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı		
		II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E137, E140	S157, S159, S161, S162, S163
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	-	-
	İletişim ve iş birliği	-	E137, E140	S159, S162
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E138, E139, E140	S157,
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.13. incelendiğinde DK2 kitabının 5. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin bilgi okuryazarlığı becerisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde yaratıcılık ve yenilikçilik, medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileriyle de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-5. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Görsel 4.30. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği becerileri ile bilgi okuryazarlığı becerileri ilişkilendirilen etkinlik (E140) örneği

DK2'nin 169. sayfasında yer alan E140 kodlu etkinlikte, vurgulanmak istenen düşüncelerin açıklanabilmesi için verilen görsellerin içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların tartışılması istenmektedir. Bir tartışmada sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek ve etkili bir dinleme yapmak gerekir. Bu nedenle bu etkinlik eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Hazırlık Soruları

- II. Dünya Savaşı'nın siyasal ve ekonomik sebeplerini araştırınız.
- Milletler Cemiyetinin Birleşmiş Milletlere dönüşmesinin nedenlerini araştırınız.
- II. Dünya Savaşı sürecinde Türkiye nasıl bir dış politika izlemiş olabilir?

Görsel 4.31. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S157) örneği

DK2'nin 159. sayfasında yer alan S157 kodlu soruda, birden çok soru bulunmaktadır. Soruların ikisinde, iki durumla ilgili araştırma yapılması beklenmektedir ve bunun için bilgiye

etkili ve verimli bir şekilde ulaşılabilmelidir. Ayrıca belli bir dönemdeki olayların bir duruma etkisinin anlaşılabilmesi için konu analiz edilmeli, derinlemesine düşünülmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Bu nedenle sorular bilgi okuryazarlığı ile eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK2-6. ünite araştırma kapsamında, 13'ü etkinlik ve 9'u soru başlığı altında olmak üzere toplamda 22 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden 9 ve sorulardan 6 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.14.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 6. üniteye yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E142, E144, E145, E146, E147, E149, E151, E152, E153	S166, S167, S168, S169, S170, S174
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E144	S168
	İletişim ve iş birliği	-	E145, E149, E151, E152	-
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E144, E152, E153	S167, S168
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.14. incelendiğinde DK2 kitabının 6. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileriyle de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde

herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-6. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Görsel 6.2: 1950 yılı CHP Seçim Afişi

Görsel 6.3: 1950 yılı DP Seçim Afişi

Düşün ve Tartış

? CHP ve DP seçim afişlerine bakarak bu partilerin seçimde belirlediği önceliklerini kıyaslayınız.

Görsel 4.32. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E144) örneği

DK2'nin 176. sayfasında yer alan E144 kodlu etkinlikte, iki durumun belli bir amaç için karşılaştırılabilmesi için verilen görsellerin içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca kıyaslama yaparken yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma becerisi işe koşulmalıdır. Bu nedenle bu etkinlik eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Kuyruklu Şiir

Uyuşamayız, yollarımız ayrı;
Sen ciğercinin kedisi, ben sokak kedisi;
Senin yiyeceğin, kalaylı kaptā;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.

Ama seninki de kolay değil, kardeşim;
Kolay değil hani,
Böyle kuyruk sallamak Tanrının günü.

(Orhan Veli Kanık Bütün Şiirleri s. 120)

Düşün ve Tartış

Dönemin şiir anlayışını yansıtan Garip Akımı temsilcilerinden Orhan Veli Kanık'a ait yukarıda verilen şiiri okuduğunuzda dönemle ilgili ne gibi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

Görsel 4.33. Eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen soru (S168) örneği

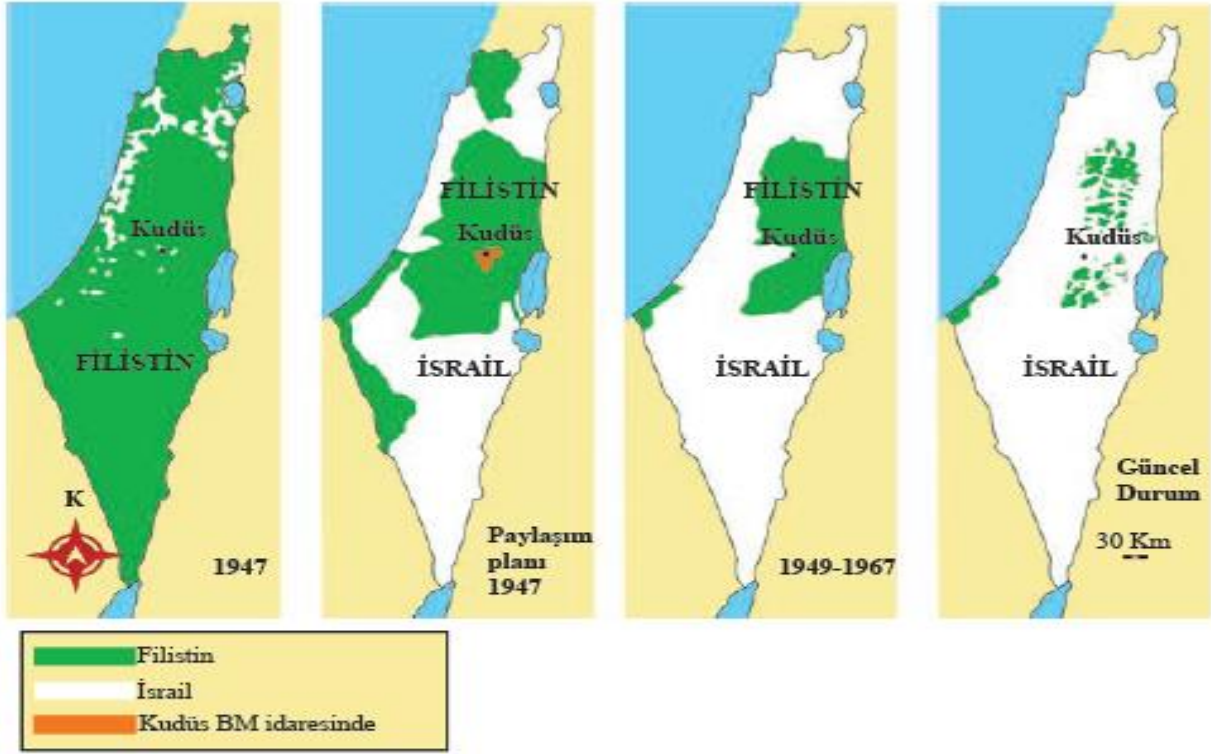
DK2'nin 178. sayfasında yer alan S168 kodlu soruda, belli bir dönemle ilgili çıkarım yapılabilmesi için verilen şiirin içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca kıyaslama yaparken yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma becerisi işe koşulmalıdır. Bu nedenle bu soru eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK2-7. ünite de araştırma kapsamında, 12'si etkinlik ve 14'ü soru başlığı altında olmak üzere toplamda 26 öge incelenmiştir. Metin başlığı altında incelenmiş herhangi bir öge bulunmamaktadır. Etkinliklerden 6 ve sorulardan 4 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.15.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.15. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 7. üniteye yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı		
		Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E155, E157, E161, E162, E164, E165	S175, S176, S181, S187
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	E165	-
	İletişim ve iş birliği	-	E164	S175, S176
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E155, E165	S175
	Medya okuryazarlığı	-	-	-
	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
Yaşam ve kariyer	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.15. incelendiğinde DK2 kitabının 7. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde medya okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte iletişim ve iş birliği ile bilgi okuryazarlığı becerileriyle de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-7. üniteye 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Harita 7.1: 1947'den günümüze Filistin toprakları

Düşün ve Tartış

1947 BM'nin paylaşım planı ile 1967 Altı Gün Savaşı sonrası Arap-İsrail Savaş haritalarını karşılaştırınız. Farklılıkları tespit ediniz.

Görsel 4.34. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E155) örneği

DK2'nin 198. sayfasında yer alan E155 kodlu etkinlikte, farklılıkların tespit edilmesi ve karşılaştırılabilmesi için verilen haritaların içerdiği anlam kavranmalı, parça-bütün ilişkisi analiz edilmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Bu nedenle bu etkinlik eleştirel düşünme ve problem çözme ile bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Araştır Öğren Paylaş

1. İki bloklu bir dünyada "Bağılantısızlık" kavramı siyasi olarak ne anlama geliyor olabilir?
2. Yumuşama politikası sizin için ne anlam ifade ediyor? Paylaşınız.

Görsel 4.35. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilen soru (S176) örneği

DK2'nin 196. sayfasında yer alan S176 kodlu soruda, birden çok soru bulunmaktadır. Soruların cevaplanabilmesi için konular analiz edilmeli, derinlemesine düşünülmeli ve çeşitli akıl yürütme türleri kullanılmalıdır. Ayrıca cevapların paylaşılması istenmiştir. Paylaşılabilmesi için sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilmek gerekir. Bu nedenle

bu soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile iletişim ve iş birliği becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

DK2-8. ünite araştırma kapsamında, 6'sı etkinlik, 20'si soru ve 1'i metin başlığı altında olmak üzere toplamda 27 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 5 ve sorulardan 9 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. Metinlerle ilgili herhangi bir eşleştirme yapılamamıştır. 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve sorular Tablo 4.16.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. 21. yüzyıl becerilerinin DK2- 8. ünite yer alma durumu

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Ünite adı XXI. yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya		
		Metin	Etkinlik	Soru
Öğrenme ve Yenilikçilik	Eleştirel düşünme ve problem çözme	-	E166, E167, E169, E171	S189, S190, S193, S195, S197, S198, S201, S206, S208
	Yaratıcılık ve yenilikçilik	-	-	S198, S208
	İletişim ve iş birliği	-	E169, E171	S190
Bilgi, medya ve teknoloji	Bilgi okuryazarlığı	-	E170, E171	S190
	Medya okuryazarlığı	-	E169	-
Yaşam ve kariyer	Esneklik ve uyum sağlama	-	-	-
	Girişimcilik ve öz yönetim	-	-	-
	Sosyal ve kültürlerarası	-	-	-
	Üretkenlik ve hesap verebilirlik	-	-	-
	Liderlik ve sorumluluk	-	-	-

Tablo 4.16. incelendiğinde DK2 kitabının 8. ünitesi kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinliklerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerileri ile ilgili ilişkilendirmeler bulunmaktadır. Ancak etkinliklerde yaratıcılık ve yenilikçilik, esneklik ve uyum sağlama, girişimcilik ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik ile liderlik ve sorumluluk becerilerine değinilmediği tespit edilmiştir. Sorularda ilişkilendirmenin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisinde yoğunlaşmakla birlikte yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği ve bilgi okuryazarlığı becerileriyle de olduğu görülmektedir. Ancak diğer becerilere değinilmediği tespit edilmiştir. Metin kategorisinde herhangi bir öge bulunmadığından eşleştirme yapılamamıştır. DK2-8. ünite 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik ve soru örneklerine ilişkin görseller şunlardır:

Sıra Sizde

Mavi Kelebeğin İzinde belgeselini izleyerek sınıfta düşüncelerinizi paylaşınız.

Görsel 4.36. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilen etkinlik (E169) örneği

DK2'nin 242. sayfasında yer alan E169 kodlu etkinlikte, bir belgeselin izlenmesi ve düşüncelerin paylaşılması istenmektedir. Öncelikle web araçlarının etkili kullanılarak belgesele ulaşılabilmesi gerekmektedir. Bu belgeselle ilgili düşüncelerin belirlenebilmesi için konu derinlemesine analiz edilebilmeli ve çeşitli akıl yürütme çeşitleri kullanılmalıdır. Düşüncelerin paylaşılabilmesi için sözlü, yazılı iletişim becerileri ile düşünce ve fikirleri ifade edebilme yeteneği gerekmektedir. Bu nedenlerle etkinlik eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği ile medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Sıra Sizde

Fırat Kalkanı Operasyonu yapılmasaydı Türkiye hangi olumsuz sonuçlarla karşılaşabilirdi?

Görsel 4.37. Eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilen soru (S208) örneği

DK2'nin 250. sayfasında yer alan S208 kodlu soruda, tarihte yaşanmış bir durumun yaşanmaması durumunda sonuçlarıyla ilgili bir sorulmuştur. Bu soruya cevap verebilmek için yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma becerisi işe koşulmalı ve farklı bakış açıları ile çeşitli akıl yürütme türlerinin kullanılması gerekmektedir. Bu nedenlerle soru eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

4.3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki öğelerin incelenmesinden elde edilen genel bulgular

Araştırma kapsamında 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait iki ders kitabı incelenmiştir. DK1'de, 84'ü etkinlik, 80'i soru ve 9'u metin başlığı altında olmak üzere toplamda 173 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 43, sorulardan 41 ve metinlerden 9 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. DK2'de 87'si etkinlik, 128'i soru ve 18'i metin başlığı altında olmak üzere toplamda 233 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 60 ve sorulardan 68 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. Metinlerle ilgili herhangi bir eşleştirme yapılamamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda iki kitap toplamında 171'i etkinlik, 208'i soru ve 27'si metin başlığı altında

olmak üzere toplamda 406 öge incelenmiştir. Etkinliklerden 103, sorulardan 109 ve metinlerden 9 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. Kitaplardaki ögelerin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilme oranları Tablo 4.17.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. 21. yüzyıl becerilerinin kitaplarda toplam yer alma durumu

Kitaplar	21. yüzyıl Becerileri		
	Öğrenme ve yenilikçilik	Bilgi, medya ve teknoloji	Yaşam ve kariyer
DK1	122	53	3
DK2	176	36	-
TOPLAM	298	89	3

Tablo 4.17. incelendiğinde 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları toplamında 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmenin 298 öge ile “öğrenme ve yenilikçilik” ana başlığı altındaki becerilerde yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra en çok ilişkilendirilmenin 89 öge ile “bilgi, medya ve teknoloji” ana başlığı altındaki becerilerle olduğu tespit edilmiştir. En az ilişkilendirilmenin ise 3 öge ile “yaşam ve kariyer” ana başlığı altındaki beceriler ile olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V: SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının içerisindeki öğelerin 21. yüzyıl becerilerini içermesi bakımından incelenmesinin ardından elde edilen sonuçlar, sonuçların tartışılması ve sunulan öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda, teknolojik gelişmelerin etkisiyle bilgisayar, iletişim ve bilgi teknolojileri dönemi başlamıştır. Dünya genelinde bilgi ve uzay teknolojilerinin yaygınlaşması siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda köklü değişikliklere neden olmuş ve bu değişim toplumsal ilişkilerin esnek hâle gelmesine ve dolayısıyla toplumsal yapının hızlı değişimlere uğramasına neden olmuştur. Bilgi teknolojilerinin ortaya çıkardığı değişim hızı günümüzde olağanüstü bir seviyeye ulaşmış durumdadır. Bu değişim hızı sonucunda, yeni türde teknolojik gelişmeler ve bu değişimin yarattığı farklı toplumlar ve bireyler ortaya çıkmaktadır. Bu hız, bireylerin sosyal, özel, eğitim ve iş hayatları için baş döndürücü bir hâle gelmiştir. Özellikle 21. yüzyılda bilgiye erişim, erişim yolları ve bilgi işleme stratejileri, bireylerin başarısını belirleyen kritik unsurlar olarak görülmektedir. Sosyal yaşam, bu bilgi teknolojilerinin getirisi olan makineler sayesinde kolaylaşsa da sosyal yapı üzerindeki olumsuz etkileri de yadsınamaz bir gerçektir. Kurumsal ve bilgisel yoğunlaşmalar, yeni dönüşümleri takip eden sosyal ve eğitim politikalarının da etkisiyle aile hayatında, eğitimde ve bireyin psikolojik özelliklerinde parçalanmalara neden olabilmektedir (Beşli, 2007; Çiçek, 2022; Güneş, 2016; Kaya, 2022; Meder, 2001; Waters, 1995).

Günümüzdeki hızlı değişimler, 20. yüzyılın gereklilikleriyle yetişmiş, sosyal ve iş hayatında hâlâ varlığını sürdüren bireyler için uyum zorluklarını beraberinde getirmektedir. Ancak, bu hızla başa çıkabilmek için, bireylerin değişime direnmemeleri ve bu gelişmelere sosyal özelliklerini de koruyarak uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu zorunlu değişimlere uyum sağlayabilmek adına, bireylerden hem eğitim hem de iş dünyasında mevcut becerilerini gözden geçirmeleri ve güncel yetkinliklere sahip olmaları beklenmektedir. İşte bu süreçte karşımıza “21. yüzyıl becerileri” kavramı çıkmaktadır. Özellikle geleceğin iş dünyasında yer alacak bireylerin bu becerilere sahip olacakları en önemli sürecin ise eğitim hayatları olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla dünya çapında önemli ve büyük adımlar atılmakla birlikte ülkemizde de 21. yüzyıl becerilerine sahip bireyler yetiştirmek eğitim dünyasında önemli görülmektedir. 21. yüzyıl becerilerinin, Avrupa Parlamentosunun 2008’de kabul ettiği “Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi” rehberliğinde hazırlanan “Millî Eğitim Kalite Çerçevesi” ve “Türkiye

Yeterlilikler Çerçevesi” doğrultusunda öğretim programlarında yerini alması bu doğrultuda atılmış önemli bir adımdır (TTKB, 2017). Aynı zamanda TTKB (2023) tarafından hazırlanan “21. yüzyıl Becerileri ve Değerlere Yönelik Araştırma Raporu” ile bu alanda çalışmaların devam ettiği ve becerilere verilen önemin arttığı görülmektedir.

Ders kitapları öğretim programlarına uygun şekilde hazırlanan ve programlarda yer alan kazanımların öğrencilere kazandırılmasında ana kaynak olarak kullanılan öğretim materyalleridir. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler öğretim materyallerini de değiştirmiş ve çeşitlendirmiş olsa da ders kitapları hâlâ öğretim materyalleri arasındaki yerini ve önemini korumaktadır. Ders kitapları hazırlanırken birçok ölçüt olmakla birlikte en önemlilerinden biri ilgili dersin öğretim programı ile uyumlu olmasıdır. Bu gerekçe ile, öğretim programlarında 21. yüzyıl becerilerine yer verildiğinin belirtilmesi üzerine ders kitaplarında yer alan etkinlik, soru, metin vb. öğelerin 21. yüzyıl becerilerini karşıladığı düşüncesi doğal bir çıkarımdır. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında 21. yüzyıl becerileri ile donatılmış bireyler yetiştirmenin amaçlandığı belirtilmektedir (MEB, 2018a:4). Kazanımlarda ise bu becerilere özel bir vurgu olmadığı görülmektedir. Buna rağmen, ders kitaplarının içerdiği etkinlik, soru vb. öğelerin becerileri karşılamada etkili ve yeterli olabileceği düşünülmektedir. Ancak, gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, aynı zamanda öğretim programlarını hazırlamakla ve geliştirmekle sorumlu olan MEB TTKB tarafından onaylanan ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları 21. yüzyıl becerilerini karşılaması açısından yeterli bulunmamıştır. Sayısal veriler ele alındığında kitaplardaki öğelerin becerilerle ilişkilendirme oranı yüksek görünse de buradaki sorun nicelik değil ilişki kurulan beceriler arasındaki dağılımın dengesiz olmasıdır. Bu durumu beceriler açısından ele almadan önce araştırmada kullanılan kitaplardan elde edilen genel sonuçlara bakmak önemli görülmektedir.

Araştırmada MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2022-2023 eğitim öğretim yılında 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamında okutulması için kabul edilmiş iki kitap incelenmiştir. Kitaplardan ilki DK1 olarak kodlanmış ve S.E.K Yayınlarına aittir. Diğer kitap ise DK2 olarak kodlanmış ve MEB Yayınlarına aittir. İki kitap toplamında sonuçlar ele alındığında, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamında DK1 ve DK2 kodlu ders kitaplarında bulunan etkinlik, soru ve metinlerin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi neticesinde kitaplarda 21. yüzyıl becerilerini içeren öğelerin bulunduğu görülmüştür. İki ders kitabında toplamda 406 öge incelenmiş ve bunlardan 221 tanesi çeşitli 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum

kitaplardaki ögelerin yarısından fazlasında (%54,43) 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmenin olduğunu göstermektedir. Genel dağılım beceriler açısından ele alındığında ilişkilendirme sonuçları şu şekildedir: Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 182, iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 85, bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 75, yaratıcılık ve yenilikçilik becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 31, medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 14 ve sosyal ve kültürlerarası becerisi ile ilişkilendirilen toplam öge sayısı 3'tür. Geriye kalan üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre kitaplarda ele alınan ögelerin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı, yaratıcılık ve yenilikçilik, medya okuryazarlığı ve sosyal ve kültürlerarası becerileri ile kurulan ilişkilerin izlediği görülmektedir. Becerilerin ana başlıkları ele alındığında ise ilişkilendirmenin en çok 298 öge ile “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri ile olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 89 öge ile “bilgi, medya ve teknoloji” becerileri ile de ilişkilendirmenin güçlü olduğundan söz edilebilmektedir. Ancak 3 öge ile “yaşam ve kariyer” becerileri ile ilişkilendirmenin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

Elde edilen bu genel sonuç, kitaplarda incelenen ögelerle 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişkilendirmenin oransal olarak yarıdan fazla olduğunu gösterse de ilişkilendirmenin beceriler arasındaki dağılımının dengesiz olduğunu, belli becerilerin (eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı, yaratıcılık ve yenilikçilik, medya okuryazarlığı ve sosyal ve kültürlerarası) farklı oranlarda olsa da karşılanmasına karşın bazılarının (üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, esneklik ve uyum sağlama ve liderlik ve sorumluluk) ise hiç değinilmediğini göstermektedir.

Kitaplardaki ögeler; “etkinlik”, “soru” ve “metin” başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu başlıklar açısından sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda DK1 ve DK2 kodlu kitaplarda etkinlik başlığı altında toplam 171 öge incelenmiş ve bunlardan 103 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. İlk olarak DK1 kodlu kitapta etkinlik başlığı altında araştırmaya dahil edilen 84 ögenin 43 tanesinin bir ya da birden fazla 21. yüzyıl becerisi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu sonuç etkinliklerin hemen hemen yarısında (%51,19) ilişkilendirme olduğunu göstermektedir. Ancak buradaki önemli nokta ilişkilendirmenin hangi

becerilerle olduğudur. İlişkilendirmesi yapılan etkinlikler beceriler açısından ele alındığında sonuçlar şu şekildedir: Bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 30, eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 24, iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 17, yaratıcılık ve yenilikçilik becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 13, medya okuryazarlığı becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 3 ve sosyal ve kültürlerarası becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 2'dir. Geriye kalan üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ve esneklik ve uyum sağlama becerileri ile etkinlikler arasında herhangi bir ilişkilendirme yapılamamıştır. Bu sonuçlara göre DK1'de etkinlik başlığı altında ele alınan öğelerin en çok bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği, yaratıcılık ve yenilikçilik, medya okuryazarlığı ve sosyal ve kültürlerarası becerileri kurulan ilişkilerin izlediği görülmektedir. Becerilerin ana başlıkları ele alındığında ise ilişkilendirmenin en çok “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri ile olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ilişkilendirme bir alt becerisinde yoğunlaşsa da “bilgi, medya ve teknoloji” becerileri ile de ilişkilendirmenin güçlü olduğundan söz edilebilmektedir. Ancak “yaşam ve kariyer” becerileri ile tek bir alt becerisindeki (sosyal ve kültürlerarası) sayıca az ilişkilendirme dışında herhangi bir ilişkilendirme bulunmadığı görülmektedir. DK2 kodlu kitapta ise etkinlik başlığı altında araştırmaya dahil edilen 87 ögenin 60 tanesinin bir ya da birden fazla 21. yüzyıl becerisi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu sonuç, etkinliklerin yarısından fazlasında (%68,97) becerilerle ilişkilendirme olduğunu göstermektedir. Ancak buradaki önemli nokta ilişkilendirmenin hangi becerilerle olduğudur. İlişkilendirmesi yapılan etkinlikler beceriler açısından ele alındığında sonuçlar şu şekildedir: Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 54, bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 22, iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 19, yaratıcılık ve yenilikçilik becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 7 ve medya okuryazarlığı becerisi ile ilişki kurulabilen etkinlik sayısı 2'dir. Geriye kalan sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre DK2'de etkinlik başlığı altında ele alınan öğelerin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru bilgi okuryazarlığı, iletişim ve iş birliği, yaratıcılık ve yenilikçilik ve medya okuryazarlığı becerileri ile kurulan ilişkilerin izlediği görülmektedir. Becerilerin ana başlıkları ele alındığında ise ilişkilendirmenin en çok “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri ile olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir alt becerisinde yoğunlaşsa da “bilgi,

medya ve teknoloji” becerileri ile de ilişkilendirmenin güçlü olduğundan söz edilebilmektedir. Ancak “yaşam ve kariyer” becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmadığı görülmektedir. Bu verilere bakıldığında, DK2 kodlu kitapta etkinlik başlığı altında ele alınan ve beceri ilişkilendirmesi yapılan öge sayısı DK1 kodlu kitaba göre daha fazla olsa da aslında DK2 kodlu kitap etkinlikler ile ilişkilendirilen becerilerin çeşitliliği açısından daha yetersizdir. Becerilerin belli becerilerde fazlaca yoğunlaştığı ve ilişki kurulamayan beceri sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. DK1 kodlu kitap tek başına ele alındığında ise etkinliklerle ilişkilendirilen beceri çeşitliliği istenen düzeyde olmasa da en azından daha çeşitli bir dağılımdan söz edilebilmektedir.

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda DK1 ve DK2 kodlu kitaplarda soru başlığı altında toplam 208 öge incelenmiş ve bunlardan 109 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. İlk olarak DK1 kodlu kitapta soru başlığı altında araştırmaya dahil edilen 80 ögenin 41 tanesinin bir ya da birden fazla 21. yüzyıl becerisi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu sonuç, soruların hemen hemen yarısında (%51,25) becerilerle ilişkilendirme olduğunu göstermektedir. Ancak buradaki önemli nokta ilişkilendirmenin hangi becerilerle olduğudur. İlişkilendirmesi yapılan sorular beceriler açısından ele alındığında sonuçlar şu şekildedir: Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 37, iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 23, bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 11, yaratıcılık ve yenilikçilik becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 8 ve sosyal ve kültürlerarası becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 1’dir. Geriye kalan medya okuryazarlığı, üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre DK1’de soru başlığı altında ele alınan öğelerin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı, yaratıcılık ve yenilikçilik ve sosyal ve kültürlerarası becerileri ile kurulan ilişkilerin izlediği görülmektedir. Becerilerin ana başlıkları ele alındığında ise ilişkilendirmenin en çok “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri ile olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir alt becerisinde (medya okuryazarlığı) hiç ilişkilendirme olmasa da “bilgi, medya ve teknoloji” becerileri ile de ilişkilendirmenin olduğundan söz edilebilmektedir. Ancak “yaşam ve kariyer” becerileri ile tek bir alt becerisindeki (sosyal ve kültürlerarası) sayıca az ilişkilendirme dışında herhangi bir ilişkilendirme bulunmadığı görülmektedir. DK2 kodlu kitapta ise soru başlığı altında araştırmaya dahil edilen 128 ögenin 68 tanesinin bir ya da birden fazla 21. yüzyıl becerisi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu sonuç,

soruların hemen hemen yarısında (%53,13) becerilerle ilişkilendirme olduğunu göstermektedir. Ancak buradaki önemli nokta ilişkilendirmenin hangi becerilerle olduğudur. İlişkilendirmesi yapılan sorular beceriler açısından ele alındığında sonuçlar şu şekildedir: Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 67, iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 26, bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 12 ve yaratıcılık ve yenilikçilik becerisi ile ilişki kurulabilen soru sayısı 3'tür. Geriye kalan medya okuryazarlığı, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre DK2'de soru başlığı altında ele alınan ögelerin en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı ve yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ile kurulan ilişkilerin izlediği görülmektedir. Becerilerin ana başlıkları ele alındığında ise ilişkilendirmenin en çok “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri ile olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir alt becerisinde (medya okuryazarlığı) hiç ilişkilendirme olmasa da “bilgi, medya ve teknoloji” becerileri ile de ilişkilendirmenin olduğundan söz edilebilmektedir. Ancak “yaşam ve kariyer” becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmadığı görülmektedir. Bu verilere bakıldığında, DK2 kodlu kitapta soru başlığı altında ele alınan ögelerin DK1 kodlu kitaba göre ilişkilendirilen becerilerin çeşitliliği açısından daha yetersiz olduğunu görülmektedir. Becerilerin belli becerilerde fazlaca yoğunlaştığı ve ilişki kurulamayan beceri sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. DK1 kodlu kitap tek başına ele alındığında ise beceri çeşitliliği istenen düzeyde olmasa da en azından daha çeşitli bir dağılımdan söz edilebilir.

Araştırmanın üçüncü ve son alt amacı doğrultusunda DK1 ve DK2 kodlu kitaplarda metin başlığı altında 27 öge incelenmiş ve bunlardan 9 tanesinin 21. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirmesi yapılabilmektedir. İlk olarak DK1 kodlu kitapta metin başlığı altında araştırmaya dahil edilen 9 ögenin 9 tanesinin de bir 21. yüzyıl becerisi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu sonuç, metinlerin hepsinin ilişkilendirmesinin olduğunu göstermektedir. Ancak buradaki önemli nokta ilişkilendirmenin hangi becerilerle olduğudur. İlişkilendirmesi yapılan metinler, beceriler açısından ele alındığında sadece medya okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirmenin olduğu görülmektedir. Geriye kalan eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve iş birliği, bilgi okuryazarlığı, sosyal ve kültürlerarası, üretkenlik ve hesap verebilirlik, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile herhangi bir ilişkilendirme bulunmamaktadır. Becerilerin ana başlıkları

ele alındığında ise ilişkilendirmenin bir alt becerisinde (bilgi okuryazarlığı) hiç ilişkilendirme olmasa da “bilgi, medya ve teknoloji” becerileri ile olduğu ancak “öğrenme ve yenilikçilik” ile “yaşam ve kariyer” becerileriyle herhangi bir ilişkilendirme bulunmadığı görülmektedir. DK2 kodlu kitapta ise metin başlığı altında araştırmaya dahil edilen 18 ögenin hiçbirinin herhangi bir 21. yüzyıl becerisi ile ilişkilendirilemediği görülmektedir. Bu sonuç, incelenen metinlerin ana ve/veya alt başlık olarak hiçbir beceri ile ilişkilendirilemediğini göstermektedir. Bu verilere göre, DK1 kodlu kitaptaki metin başlığı altındaki her ögenin beceri ilişkilendirmesi yapılmış ve başarılı gibi görünse de aslında tek bir beceriyi (medya okuryazarlığı) karşıladığı için beceri dağılımı açısından yetersiz olduğu görülmektedir. DK2 kodlu kitapta ise herhangi bir eşleştirme dahi yoktur. Ancak özellikle metin başta olmak üzere etkinlik ve soru başlığı altındaki sonuçlardaki yetersizlik durumunu da daha kapsamlı açıklayabilmek için beceri kavramının tanımını ve 21. yüzyıl becerilerinin tanımlanmasını tartışmak gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle becerinin ne olduğuna bakmak gerekir.

Beceri, bir işi etkili bir şekilde yerine getirebilmek için belli bir bilgi birikimine dayanan ve performansın olduğu bir eylemdir. Beceri bir davranış değildir ancak bilgidен daha fazlasıdır. Beceri, bireyin bilinçli ve istekli bir şekilde tüm zihinsel ve fiziksel kaynaklarını etkin bir biçimde kullanarak gerçekleştirdiği bir süreçtir. OECD’ye (2005) göre beceriler 4 grupta toplanır. Bunlar; temelinde düşünme ve sorgulama olan “zihinsel beceriler”; dil, iletişim becerileri, bilgiye ulaşma ve kullanma, bilgi teknolojilerini kullanma becerileri olarak ifade edilen “bireysel beceriler”; başkalarıyla iyi ilişkiler kurma, iş birliği yapma, grupla çalışma, çatışmaları çözme ve yönetme becerisi olarak ifade edilen “sosyal beceriler” ve “zihinsel bağımsızlık” becerileridir. Becerilerin, eğitim sürecinde öğrencilere kazandırılması istenmektedir ancak beceriler doğası gereği kolayca kazandırılmaz ancak bireyin kendi çabası ve uygulamalarla geliştirilebilir. Bir becerinin kazandırılması için süreç, beceriyle ilgili gerekli bilgiler verilmesiyle başlar. Sonra beceriyle ilgili bilgiler ve teknikler örneklerle gösterilir ve bu tekniklerin uygulanabileceği etkinlikler verilir. Bu süreçte uygulama gözlenir ve öğrenciye rehberlik edilir. Beceri kavramının bu özelliklerinden ve sınıflandırmalarından dolayı mevcut araştırmada 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması için kitaplarda bulunan ögelerde belli başlı şartlar aranmış ve inceleme buna göre yapılmıştır. Bu incelemede özellikle sosyal beceriler olarak nitelendirilebilecek “yaşam ve kariyer” becerilerinin karşılanma düzeyinin daha düşük olmasının nedeni ögelerin grupla çalışma, çatışma çözme ve yönetme gibi özellikleri karşılayamamasıdır. Özellikle bu becerilerin belli bir akış içerisinde durum ve şartlara göre kullanılması gerektiğinden bu beceriler ancak süreç içerisinde gözlenebilmektedir. Örneğin,

esneklik ve uyum sağlama becerisi, ani değişen durumlara ayak uydurabilme, değişimlere karşı direnç göstermeme şeklinde ifade edilebilir. Bunun becerinin kazanılıp kullanılma durumunu anlamak için özellikle grup çalışması gerektiren bir etkinlik sırasında oluşabilecek durumlara verilen tepkiler gözlenmelidir. Yine liderlik ve sorumluluk becerisi, bir bireyin içerisinde bulunduğu ve birlikte çalıştığı bir gruba öncülük edebilmesi ve süreç ile ürüne sahip çıkabilmesi şeklinde ifade edilebilir. Bu becerinin gözlemlenebilmesi için yine bir grup çalışması ve süreç olmalıdır. Girişimcilik ve öz yönetim becerisi diğer becerilerin aksine bireysel çalışma ve zamanı etkili kullanabilme yeteneği olarak ifade edilebilir. Bir grup çalışması gerekmesi de bu beceride de bir süreç gereklidir. Çünkü bireyin bireysel çalışma planını yapması ve gerekli sürede bir görevi tamamlayabilmesi bir zaman alır. Bu nedenle bu becerinin kullanılıp kullanılmadığı süreç boyunca gözlemlenebilmeli ve değerlendirmesi sürecin sonunda yapılmalıdır. Üretkenlik ve hesap verebilirlik becerisi ise özetle bireysel ya da grupla bir proje üretimi, yönetimi ve süreç ile sonucun şeffaf bir şekilde ifade edilebilmesi ve alınan geri bildirimleri doğru şekilde analiz edip iyileştirmeler yapabilme yeteneği şeklinde ifade edilebilir. Bu nedenle bu becerinin gözlemlenebilmesi için yine bir süreç var olmalıdır. Son olarak, sosyal ve kültürlerarası becerisi farklı gruplarda etkili çalışma, kültürel farklılıklara saygı göstererek etkileşim kurma, farklı düşüncelere açık fikirlilikle cevap verme, eleştiriye açık olma, yapıcı eleştiri yapabilme, duygusal zekâyı etkin bir biçimde kullanabilme ve iyi iletişim kurabilme yeteneği olarak ifade edilebilir. Bu becerinin gözlemlenebilmesi şart olmamakla birlikte yine bir grup çalışmasını gerekli kılar. Bunun yanında iletişim ve saygı vurgusunun olması mutlaka birileriyle etkileşimi zorunlu hâle getirir. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda bahsedilen becerilerin kitaplardaki öğelerle ilişkilendirilememesinin en büyük nedeni olarak öğelerin “grup çalışması” barındırmaması görülmektedir. Bununla birlikte öğelerin süreç gerektiren çalışmalar konusunda yetersiz kalmasından dolayı öğeler bu becerilerle ilişkilendirmelerde fazlasıyla sınırlı kalmıştır. Bu konuda birkaç istisnai durum vardır. Sosyal ve kültürlerarası becerisi kitaplardaki 3 öğeyle ilişkilendirilebilmiştir. Bunun nedeni öğelerde istenenlerin yapılma süreci göz önüne alındığında bu beceriye ihtiyaç duyulacak ve işe koşulması gereken düşüncesidir. Örneğin E79 kodlu etkinlikte, yurt dışında yaşamış ve tekrar Türkiye’ye dönmüş bir kişi ile görüşme yapılması ve görüşme sırasında yaşanan yerin yaşam koşulları, kültürü ile ilgili bilgiler edinilmesi istenmiştir. Bu etkinliğin uygulanması sırasında sosyal ve kültürlerarası becerisini kullanmak gereklidir ve işe koşulacağı öngörülmüştür. Bu nedenle ilişkilendirme yapılmıştır.

Becerilerle ilgili bu açıklamalardan sonra özellikle metin başlığı altında ele alınan ögelerde beceri ilişkilendirmesinin tek bir beceri (medya okuryazarlığı) dışında hiç olmaması durumu daha netlik kazanmaktadır. Çünkü metinlerde ancak becerilerin öğrenilmesi için gerekli olabilecek bilgiler verilebilir ve sadece bilgi sahibi olmak beceriye sahip olmak, kullanmak için yeterli değildir. Metinlerle ilişki kurulabilen tek beceri olan medya okuryazarlığı ile ilişki kurulabilmesinin nedeni metinde verilen bilginin temel düzeyde bile olsa ilgili beceriyi kullanmak için gerekli olan özellikleri barındırmasıdır. Örneğin; M1 kodlu metinde, Çanakkale Cephesi ile ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşmak için bir web adresi paylaşılmıştır. Öğrencinin bu adresin bir web adresi olduğunu bilmesi ve buna nasıl ulaşacağını düşünmesi ve ulaşmak için gerekli web araçlarını kullanması gerektiği için öge bu beceri ile ilişkilendirilmiştir. Çünkü bu metni okuduğu ve bilgiye ulaşmak istediğinde bu becerinin işe koşulacağı öngörülmüştür.

İlişkilendirilmenin en çok yapılabildiği beceriler incelendiğinde ise “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri öne çıkmaktadır. Çünkü bu başlık altında ele alınan eleştirel düşünme ve problem çözme ile yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri daha çok zihinsel beceriler altında sayılmaktadır. Bu nedenle bu becerilerin kazandırılması ya da kullanılması için illa bir grup çalışması, süreç ya da gözlem gerekmemektedir. Kitaplardaki ögelerde zihinsel becerileri destekleyici etkinlikler ve sorular fazlasıyla bulunmaktadır. Bu başlık altında ele alınan iletişim ve iş birliği becerisi için ögelerde bulunan “...tartışınız, ... açıklayınız, ...söyleyiniz” ifadeleri bu becerinin kullanılması işe koşulması için yeterli görülmüştür. Son olarak ilişkilendirme oranı yüksek olan ve “bilgi, medya ve teknoloji” ana başlığı altında ele alınan bilgi okuryazarlığı becerisi, bilginin tanımlanması ve analiz edilmesi, bilginin elde edilmesi için gerekli kaynaklara ulaşılması gibi yetenekleri gerekli kıldığından kitaplardaki ögelerle fazlasıyla ilişki kurulabilmiştir.

Tüm bu açıklamalardan sonra, ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmalar araştırıldığında ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarıyla ilgili herhangi bir çalışma bulunamamıştır. Bu nedenle sonuçların karşılaştırılması mümkün olmamaktadır. Ancak farklı alanların ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar arasından, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin alanına yakın olduğu için öncelikle Sosyal Bilgiler ders kitaplarının incelendiği çalışmaların sonuçlarını karşılaştırmanın faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda Güngör’ün (2022) Sosyal Bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarını 21. yüzyıl becerileri açısından incelediği çalışmasında 4, 5, 6 ve 7. sınıf dikkate alınmış ve ders kitaplarındaki ünitelerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme

durumu incelenmiştir. Sonuçlarda, esneklik ve uyum, üretkenlik ve hesap verilebilirlik becerilerine hiçbir üniteye yer verilmediği, diğer 21. yüzyıl becerilerinin tümüne ise yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuç mevcut araştırma sonuçlarıyla uyumlu değildir. Ancak çalışma ayrıntılı incelendiğinde “beceri” kavramının farklı ele alındığı görülmüştür. Etkinlik, soru ve metinlerde ilgili beceri hakkında bilgi düzeyinde dahi bir ilişki varsa o ögenin beceri ile ilişkilendirilmesinin yapıldığı görülmektedir. Yine Demir ve Özyurt (2021) tarafından yapılan ve Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmada 4, 5, 6 ve 7. sınıf ders kitaplarındaki etkinlik ve sorular incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, etkinlik ve soruların en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklandığı, ancak esneklik ve uyum, üretkenlik ve sorumluluk, liderlik ve sorumluluk becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik ve sorulara yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları mevcut araştırma sonuçlarıyla kısmen de olsa daha fazla uyum sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi dışında Sarıtaş (2018) tarafından yapılan ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersinin öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmada, 9. sınıf ders kitaplarındaki etkinlik ve metinler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, metinlerde en çok bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirme bulunmuştur. Eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerileri ile orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Yaratıcılık ve yenilikçilik ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ise düşük düzeyde ilişki kurulduğu belirtilmiştir. Medya okuryazarlığı ile girişimcilik ve öz yönetim becerileri ile herhangi bir ilişki kurulamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Etkinliklerde ise en çok ilişki kurulan beceri yine bilgi okuryazarlığıdır. Eleştirel düşünme ve problem çözme, esneklik ve uyum sağlama becerileri ile orta düzeyde ilişki bulunmuş ve yaratıcılık ve yenilikçilik ile sosyal ve kültürlerarası becerileri ile ise düşük düzeyde ilişki kurulabildiği belirtilmiştir. Medya okuryazarlığı, üretkenlik ve hesap verebilirlik, iletişim ve iş birliği, girişimcilik ve öz yönetim ile liderlik ve sorumluluk becerileri ile ise herhangi bir ilişki kurulamadığı belirtilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarında metinlerin etkinliklere göre daha fazla beceri ile ilişkilendirilmesinin yapılabilmesi beceri kavramının mevcut araştırmaya göre çok farklı şekilde ele alındığını göstermekte fakat en çok ilişki kurulan becerilerin bilgi okuryazarlığı ile eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri olması sonucu mevcut araştırma sonuçları ile uyum sağlamaktadır. Kırgız (2018) tarafından yapılan ve Türkçe dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmada, 5. sınıf ders kitaplarındaki etkinlik ve metinler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, etkinliklerin en çok üretkenlik ve hesap verebilirlik becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru bilgi ve

teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, merak ve yenilenme, iletişim ve iş birliği, girişimcilik ve öz yönetim, liderlik ve sorumluluk, sorgulama becerileri, sosyal ve kültürlerarası ile problem çözme becerileri ile kurulan ilişkilerin izlediği belirtilmiştir. Araştırmacı dağılımın dengeli olduğunu belirtmektedir. Metinlerin ise en çok iletişim ve iş birliği becerisi ile ilişkilendirildiği ve bu ilişkilendirmeyi çoktan aza doğru liderlik ve sorumluluk, üretkenlik ve hesap verebilirlik, medya okuryazarlığı, merak ve yenilenme, girişimcilik, esneklik ve uyum sağlama, sorgulama, problem çözme, bilgi ve teknoloji okuryazarlığı, sosyal ve kültürlerarası ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile kurulan ilişkilerin izlediği belirtilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları da mevcut araştırma sonuçları ile uyum sağlamamaktadır. Farklı bir alan olan Biyoloji ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği ve Yerlikaya (2023) tarafından yapılan çalışmada, 9, 10, 11 ve 12. sınıf Biyoloji ders kitaplarındaki birçok öge (etkinlik, görsel, soru, metin vb.) incelenmiştir. Araştırmada farklı bir 21. yüzyıl becerileri çerçevesine (21. yüzyıl Becerileri Değerlendirilmesi ve Öğretilmesi Çerçevesi [ATSC21]) ait sınıflandırma kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda en çok eleştirel düşünme beceri ile ilişki kurulduğu yaratıcılık ve yenilikçilik ve problem çözme becerileri ile ilişkilendirilmenin az olduğu, 12. sınıf ders kitabı hariç diğerlerinde iş birliği becerisi ile ilişkilendirilmenin çok az olduğu ama iletişim becerisi ile ilişkilendirmelerin fazla olduğu belirtilmiştir. Dünyaya entegrasyon olarak alınan ve mevcut çalışmadaki “yaşam ve kariyer” ana başlığı altındaki beceriler ile benzerlik gösteren becerilerle ilişki oranı düşük bulunmuştur. İki araştırmanın farklı çerçeveleri temel alması da bir neden olmakla birlikte bu çalışmada öğelerle ilgili herhangi bir sınıflandırmanın olmaması karşılaştırma yapmayı güçleştirmektedir. Ancak her iki çalışmada da farklı isimler dahi olsa “öğrenme ve yenilikçilik” ana başlığı altındaki becerilerin daha çok ilişkilendirilmesi ders kitapları konusunda alan fark etmeden beceri dağılımının “öğrenme ve yenilikçilik” becerileri lehine yoğunlaştığı sonucunu göstermektedir. Gezer (2022) tarafından yapılan ve ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Fen Bilimleri ders kitaplarındaki etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmanın sonucunda, etkinliklerin “öğrenme ve yenilikçilik” ana başlığı altında en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi ile ilişkilendirildiği yaratıcılık ve yenilikçilik ve iletişim ve iş birliği becerileri ile çok az ilişkilendirme olduğu; “bilgi, medya ve teknoloji” ana başlığı altında en çok bilgi okuryazarlığı becerisi ile ilişkilendirildiği ama medya okuryazarlığı becerisine hiç yer verilmediği; “yaşam ve kariyer” ana başlığı altında en çok girişimcilik ve öz yönetim becerisi ile ilişkilendirildiği, sosyal ve kültürlerarası ile esneklik ve uyum sağlama becerileriyle sınırlı bir ilişkilendirme olduğu ancak liderlik ve sorumluluk ile üretkenlik ve hesap verebilirlik becerilerine hiç yer verilmediği belirtilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları farklı alanlarda yapılmış olsa da mevcut araştırma sonuçları ile kısmen uyum

sağlamaktadır. Son olarak Elgün (2021) tarafından yapılan ve 8. sınıf İngilizce dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiği çalışmada etkinlikler ve metinler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, ders kitabındaki metinlerin en çok iletişim ve iş birliği ile girişimcilik ve öz yönetim becerileri ile ilişkilendirildiği ve en az liderlik ve sorumluluk, eleştirel düşünme ve problem çözme ve bilgi iletişim teknolojileri becerilerinin desteklendiği görülmüştür. Etkinliklerde ise en çok desteklenen becerilerin eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği olduğu sonucuna varılmıştır. En az desteklenen beceriler ise bilgi ve teknoloji okuryazarlığı ve liderlik ve sorumluluk becerileridir. Bu araştırmanın sonuçları da mevcut araştırma ile en çok ilişki kurulan becerinin eleştirel düşünme ve problem çözme olması konusunda uyumlu olduğu ancak diğer konularda uyum sağlamadığını göstermektedir.

Özetle tüm bu sonuçlar ele alındığında, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları özellikle içerdiği öğelerin ilişkilendirmesi konusunda oransal olarak “öğrenme ve yenilikçilik” ve “bilgi, medya ve teknoloji” becerileri ile yüksek olmasının yanında “yaşam ve kariyer” becerileri konusunda çok zayıf kalmaktadır. Bu nedenle, kitaplar 21. yüzyıl becerilerini karşılama konusunda yeterli ve dengeli bulunmamıştır.

Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının beceriler açısından yeterli ve dengeli bulunmaması nedeniyle aynı kitapların “alana özgü beceriler” olarak tanımlanan yeterlikler açısından durumuna bakmak, karşılaştırma yapabilme ve sonraki araştırmalara fikir olması açısından önemli görülmektedir. Bahsedilen bu yeterlikler tarih alanı için “tarihsel düşünme becerileri” şeklinde ifade edilmektedir. MEB (2022) tarafından bu beceriler “kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma, tarihsel sorun analizi ve karar verme ile tarihsel empati” şeklinde belirtilmiştir. Bunlar, kronolojik düşünme ile başlayıp daha üst düzey becerilerin işe koşulması gereken tarihsel empatiye kadar devam eden kademeli bir yapıdan oluşur. Bu becerilerin ders kitaplarında karşılanma durumuna bakıldığında, Seyhan (2023) tarafından yapılmış dikkat çekici, kapsamlı ve güncel bir araştırma bulunmaktadır. Araştırmada, 2003-2023 yılları arasında tarihsel düşünme becerilerine yönelik yapılan 74 çalışma incelenmiş ve ders kitaplarının tarihsel düşünme becerilerini kazandırmada yetersiz olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmektedir. Ayrıca sonuçlarda, öğrencilerin genel tarihsel düşünme düzeylerinin düşük olduğu ve genellikle kronolojik düşünme seviyesinde kaldıkları, öğretmenlerin ise tarihsel düşünme hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve sınıf etkinliklerinde daha üst seviye becerileri ihmal ettiklerini belirtilmektedir. Bu noktada ilgili dersin alana özgü becerileri

karşılması açısından böyle olumsuz bir tablo varken mevcut araştırmada kitapların 21. yüzyıl becerilerini karşılaması açısından yetersiz bulunması beklenmedik bir durum değildir. Becerilerle ilgili sonuçların mevcut araştırma sonuçları ile benzerliğinden yola çıkarak alana özgü beceriler açısından kitaplarda yapılacak iyileştirmelerin 21. yüzyıl becerilerinin karşılanması konusunda da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

MEB’e yönelik öneriler;

1. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarına mevcutta yer almayan girişimcilik ve öz yönetim, üretkenlik ve hesap verebilirlik, liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum sağlama becerilerini karşılayan öğeler eklenebilir.
2. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında az yer verilen medya okuryazarlığı ve sosyal ve kültürlerarası becerilerini karşılayan öğeler çoğaltılabilir.
3. Ders kitaplarının kabulü için kitaplarda, 21. yüzyıl becerilerini karşılayan öğelerin belli bir oranda bulunması ve beceri dağılımının dengeli olması şartı aranabilir.
4. Özellikle süreç odaklı hazırlanması gereken etkinlik, soru vb. öğelerin işlem basamakları daha ayrıntılı verilebilir.
5. Öğretmenler için kitaplardaki süreç odaklı etkinlik, soru vb. öğelerin işlem basamaklarını gösteren bir kılavuz hazırlanabilir.
6. Ders kitabı hazırlayan kişi ya da kişilere 21. yüzyıl becerileri eğitimi hakkında bilgilendirme semineri düzenlenebilir.
7. Ders kitaplarında her ünite sonuna, öğrencilerin o ünite kazanmaları ve kullanmaları gereken becerileri değerlendirmek amaçlı ilave ve kapsamlı etkinlikler eklenebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

1. Mevcut çalışma, ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki öğelerin incelenmesinde veri toplama aracı olarak kullanılan kontrol listesi -P21 tarafından oluşturulmuş “21. yüzyıl Öğrenme Çerçevesi” ve ilgili alanyazın dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmış- ile sınırlı

olduğundan, farklı araştırmacılar tarafından oluşturulan kontrol listeleri ile inceleme yapılabilir.

2. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında bulunan kazanımların 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi yapılabilir.
3. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin temeli durumunda olan 9, 10 ve 11. sınıf Tarih ders kitapları 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilebilir.
4. Yeni dönem için kabul edilen ders kitapları ile geçmiş dönem ders kitaplarının 21. yüzyıl becerilerini karşılamaları açısından karşılaştırmaları yapılarak 21. yüzyıl becerileri eğitimi konusunda alınan yol değerlendirilebilir.
5. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenlerinin ders kitaplarındaki 21. yüzyıl becerilerini aktarabilmeleri açısından yeterlik durumları incelenebilir.
6. 21. yüzyıl becerilerinin her birinin kendi alt boyutları ve derinlikleri olduğundan hareketle ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları, ayrı ayrı her beceri için incelenebilir.

KAYNAKÇA

Abe, H. ve Wiseman, R. (1983). A cross-cultural confirmation of the dimensions of intercultural effectiveness. *International Journal of Intercultural Relations*, 7, s. 53-67.

Akbaba, B. (2013). Lise Tarih ders kitaplarını değerlendirme formunun geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), s. 26-41.

Akgündüz, D., Aydeniz, M., Çakmakçı, G., Çavaş, B., Çorlu, M., Öner, T. ve Özdemir, S. (2015). *STEM eğitimi Türkiye raporu: Günümüz modası mı yoksa gereksinim mi?* İstanbul Aydın Üniversitesi.

Akgündüz, M. (2005). *XIX. asır Osmanlı medreseleri*. Beyan Yayınları.

Akkaş, Ç. B. N. (2021). Eleştirel düşünme. M. E. Kabataş (Ed.), *21. yüzyıl becerileri için fen eğitimi* içinde (1. baskı, s.117-134). Pegem Akademi Yayıncılık.

Alkan, C., Deryakulu, D. ve Şimşek, N. (1995). *Eğitim teknolojisine giriş*. Önder Matbaacılık.

Anagün, Ş. S., Atalay, N., Kılıç, Z. ve Yaşar, S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, s. 160-175.

Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), s. 217- 218.

Ata, B. (2007). Eğitimin tarihsel temelleri. E. Karip (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s.74- 75). Pegem Akademi Yayıncılık.

Aufderheide, P. (2018). Media literacy: From a report of the national leadership conference on media literacy. R. Kubey (Ed.), *Media literacy in the information age* içinde (6. baskı, s. 79-86). Routledge.

Ay, Ş. (2006). Eleştirel düşünme gücü ile eleştirel düşünmeye yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (336), s. 25-31.

Aydın, A. (2010). Kimya I ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11(1), s. 207-224.

- Baltaş, A. (2000). *Ekip çalışması ve liderlik*. Remzi Kitabevi.
- Baştürk, M. (2021). Ders kitaplarının tarihçesi. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), *Ders kitabı incelemesi* içinde (5. baskı, s. 16-37). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Battelle For Kids [BFK] (2019). *Framework for 21st century learning definitions*. <https://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>
- Berkant, H. G. ve Değirmenci, M. (2017). Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin ders kitaplarındaki etkinliklere ilişkin görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(2), s. 240-259.
- Beşli, Z. (2007). *Teknoloji ve toplum: Ortaöğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı ve etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Beyer, B. K. (1995). *Critical thinking*. Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M. ve Rumble, M. (2012). Defining twenty-first century skills. P. Griffin, B. McGaw ve E. Care (Ed.), *Assessment and teaching of 21st century skills* içinde (s. 17-66). Springer.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-41.
- Boyacı, B. Ş. D. ve Özer, G. M. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), s. 708-738. <https://doi.org/10.18039/ajesi.578170>
- Bulut, B. ve Çakmak, Z. (2019). Sosyal Bilgiler perspektifinden küresel okuryazarlık becerisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), s. 160-180.
- Bulut, S. (2008). *İlköğretim ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi.
- Bütün, E. ve Kesten, A. (2014). Medya okuryazarlığı dersi hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, s. 49-63.

Büyükkıdık, S. (2019). Üretkenlik ve hesap verebilirlik. A. D. Ö. Öğretir ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (s.161-182). Pegem Akademi Yayıncılık.

Campbell, M. ve Meddings, K. (2008). The role of power in effective leadership. *A CCL Research White Paper, Center for Creative Leadership*, 1-20.

Cañas, J. J., Quesada, J. F., Antoli, A. ve Fajardo, I. (2003). Cognitive flexibility and adaptability to environmental changes in dynamic complex problem-solving tasks. *Ergonomics*, 46(5), s. 482–501. <https://doi.org/10.1080/0014013031000061640>

Candeğer, Ü. (2016). Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ölçme ve değerlendirme sorularının incelenmesi. *21. yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(15), s. 391-405.

Carabain, C., Keulemans, S., Gent, M. ve Spitz, G. (2012). *Global citizenship from public support to active participation*. NCDO.

Castillo-Vergara, M., Alvarez-Marin, A. ve Placencio-Hidalgo, D. (2018). A bibliometric analysis of creativity in the field of business economics. *Journal of Business Research*, 85, 1-9.

Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2003). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Anı Yayıncılık.

Cihan, G. (2005). *Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi 1998 programında önerilen ders araç-gereçlerinin (materyallerin) değerlendirilmesi ve öneriler* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.

Craft, A. (2003). *Creativity across the primary curriculum: Framing and developing practice*. Routledge.

Çelik, L. (2009). Öğretim materyallerinin hazırlanması ve seçimi. Ö. Demirel ve E. Altun (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde* (s.27-66). Pegem Akademi Yayıncılık.

Çelikağı, L. (2022). *Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki anlatım teknikleri ve öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.

Çiçek, B. (2022). Türkiye’de 1980 sonrası sosyal politikaların aile üzerindeki etkisi. *Toplumsal Değişim*, 4(1), 6-27.

D’Zurilla, T.J. ve Goldfried, M.R. (1971). Problem solving and behavior modification. *Journal of Abnormal Psychology*, 18, s. 407-426. <https://doi.org/10.1037/h0031360>

Dahalan, O. A. (2020). 21st century skills included in Arabic language textbooks for higher basic education in Palestine. *Journal of Al-Quds Open University for Educational & Psychological Research & Studies*, 11(32), s. 122-134.

Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. *21st Century Skills: Rethinking how students learn*, 20(2010), s. 51-76.

Dedebali, C. (2019). Bilgi okuryazarlığı. A. D. Ö. Özçelik ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (s.51-64). Pegem Akademi Yayıncılık.

Delice, A., Aydın, E. ve Kardeş, D. (2009). Öğretmen adayı gözüyle matematik ders kitaplarında görsel öğelerin kullanımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(16), s. 75-92.

Demir, A. Y. ve Özyurt, M. (2021). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), s. 1254-1290. <https://doi.org/10.17679/inuefd.867905>

Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2021). Eğitim ve ders kitapları. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), *Ders kitabı incelemesi içinde* (5. baskı, s. 4-16). Pegem Akademi Yayıncılık.

Doğdu, S. ve Aslan, Z. (1993). *Eğitim teknolojisi uygulamaları ve eğitim araç-gereçleri*. Tekışık Ofset.

Duman, T. ve Çakmak, M. (2011). Ders kitabının nitelikleri. L. Küçükahmet (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu (matematik) içinde* (s.17-32). Nobel Yayın Dağıtım.

Duymuş, D. (2019). *Yetişkin Becerilerinin Beceri Uyuşmazlığı Bağlamında İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi.

Eğitim Bilişim Ağı [EBA] (2023). *Ders kitapları*. <https://ders.eba.gov.tr/>

Eğinli, T. A. (2012). Kùltùrlerarası yeterliliğın kazanılmasında kùltùrel farklılık eğitiminin önemi. *Öneri Dergisi*, 9(35), s. 215-227.

Ekici, G., Abide, Ö. F., Canbolat, Y. ve Öztürk, A. (2017). 21. yüzyıl becerilerine ait veri kaynaklarının analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), s. 1-12.

Elgün, Ö., İ. (2021). *Analysis of the 8th grade English course in terms of 21st century skills* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi.

Erdoğan, Ö. (2019). *Robotik lego uygulamaların Fen Bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Amasya Üniversitesi.

Eren, E. (2003). *Yönetim ve organizasyon*. Beta Yayıncılık.

Ergün, M. (2008). Cumhuriyet dönemi eğitim tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6(12), s. 321-348.

Fer, S. (2020). *Eğitimde program geliştirme: Kuramsal temellere bakış* (3. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.

Fischer, T. (1997). *A content analysis of U.S. mathematics textbooks 1966-1996: A special education perspective* (Yayımlanmamış doktora tezi). Wisconsin Üniversitesi.

Franken E, R. (1994). *Human motivation*. Brooks/Cole Publishing Company.

Gelen, İ. (2017). P21-program ve öğretimde 21. yüzyıl beceri çerçeveleri (ABD uygulamaları). *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), s. 15-29.

Gezer, A. (2022). *Ortaokul Fen Bilimleri 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer alan etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.

Göç, A. (2009). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin içeriğini öğretme stratejileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi.

Göksün, D. O. (2016). *Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenen becerileri ve 21. yüzyıl öğreten becerileri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi.

Gurteen, D. (1998). Knowledge, creativity and innovation. *Journal of Knowledge Management*, 2(1), s. 5-13. <https://doi.org/10.1108/13673279810800744>

Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi.

Güneş, E. P. U. (2016). Toplumsal değişim, teknoloji ve eğitim ilişkisinde sosyal ağların yeri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 191-206.

Güneş, F. (2012). Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), s. 1-9.

Güngör, B. (2022). *Sosyal Bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi.

Haladyna, T. M. (1997). *Writing test item to evaluate higher order thinking*. Allyn and Bacon.

Hali, S. (2014). Tarih öğretimi ve ders kitapları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, s. 158-166.

Halpern, D. F. (1998). Teaching critical thinking for transfer across domains: Disposition, skills, structure training and metacognitive monitoring. *American Psychologist*, 53(4), s. 449–455. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.4.449>

Hart Research Associates. (2015). *Falling short? College learning and career success*. Association of American Colleges and Universities.

Hart, M., Dekkers, P., Kamphuis, W., Sassen, J. ve Vries, T. (2016). Enhancing the adaptability of the Dutch armed forces. *Militaire Specator*, 185, s.320-334.

Hotaman, D. (2008). The examination of the basic skills level of the students in accordance with the perceptions of teachers. *International Journal of Instruction*, 1(2), s. 39-52.

Hotaman, D. (2019). Ekonomik açıdan 21. yüzyıl becerileri. A.D.Ö. Özçelik ve M.N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (s.269-292). Pegem Akademi Yayıncılık.

İskit, S. (2000). *Türkiye’de neşriyat hareketleri tarihine bir bakış*. Millî Eğitim Basımevi.

Jenifer, D. ve Raman, G. (2017). Cross cultural competence an essential skill for employees in today's mnc. *Arcadia-International Journal for Literary Studies*, 5, s. 167-172.

Johnston, W. M. (2000). *Encyclopedia of monasticism*. Routledge.

Juliana, N. O., Hui, H. J., Clement, M., Solomon, E. N. ve Elvis, O. K. (2021). The impact of creativity and innovation on entrepreneurship development: Evidence from Nigeria. *Open Journal of Business and Management*, 9(4), 1743-1770.

Kale, M. (2006) İlköğretim bölümü öğretim elemanlarının, öğretim teknolojileri ve materyallerini kullanma becerilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı* (2. Cilt, s. 351-366). Kök Yayıncılık.

Kalyoncu, A. T. (2012). *21. yüzyılda öğrencilerin sahip olması gereken bazı temel becerilere ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi.

Karacaoğlu, Ö. C. ve Acar, E. (2010). Yenilenen programlarının uygulanmasında öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), s. 45-58.

Karaçam, S. ve Kelleci, Y. H. (2021). Problem çözme becerisi. E. K. Memiş (Ed.), *21. yüzyıl becerileri için fen eğitimi içinde* (1. baskı, s.213-244). Pegem Akademi Yayıncılık.

Karakoyun, F. (2014). *Çevrimiçi ortamda oluşturulan dijital öyküleme etkinliklerine ilişkin öğretmen adayları ve ilköğretim öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, Y. (2022). *Toplumsal değişme / toplumsal “oluş” un izinde*. İksad Yayınevi.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Kayhan, E., Altun, S. ve Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programının (2018) 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), s. 20-35.

Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Kılıç, D. (2021). Ders kitabının öğretimdeki yeri. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), *Ders kitabı incelemesi* içinde (5. baskı, s.38-51). Pegem Akademi Yayıncılık.

Kırgız, G. (2018). *Türkçe dersiyle 21. yüzyıl becerilerinin ilişkilendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Kirk, J. ve Miller, L. M. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. SAGE.

Koldaş, M. ve Pamuk, A. (2020). Tarih ders kitaplarında kanıt temelli öğrenme yaklaşımı: Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, Eğitim ve Toplum Özel sayısı, s. 6413-6436. <https://doi.org/10.26466/opus.825129>.

Körhasan, A. (2022). *Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının değerlendirilmesi (2018)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into Practice*, 41(4), s. 212–218. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2

Krefting, L. (1991). Rigor in qualitative research: The assessment of trustworthiness. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45(3), s. 214-222.

Kurbanoglu, S. ve Akkoyunlu, B. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, s. 81-88.

Kurt, A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(20), s. 20-34.

Küçükahmet, L. (2003). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Nobel Yayın Dağıtım.

LeCompte, M. D. ve Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), s. 31-60.

Lenox, F. M. ve Walker, L. M. (1993). Information literacy in the educational process. *The Educational Forum*, 57(3), s. 312-324. <https://doi.org/10.1080/00131729309335431>

Mart, Ö. A. ve Kartal, S. (2022). 12. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında eğitimin siyasi işlevinin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), s. 259-281.

Meder, M. (2001). Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(9), 72-81.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (3. Baskı). (S. A. Altun ve A. Ersoy, Çev. Ed.). Pegem Akademi Yayıncılık.

Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). *Öğretmen strateji belgesi 2017-2023*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan-_26.07.2017.pdf.

Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018a). *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*.

Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araştırmaları Yönetmeliği*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf>

Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018b). *Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı*.

Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2022). *Tarih Dersi Öğretim Programı (9-11. sınıflar)*.

Millî Eğitim Temel Kanunu (1973). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>.

Mucharraz, Y. (2016). *Leadership in the 21st Century*. Royal Roads University.

Murat, A. (2018). *Fen Bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ile STEM'e yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.

National Education Association [NEA] (2019). *Preparing 21st century students for a global society an educator's guide to the " Four Cs " great public schools for every student*.

O’Leary, Z. (2017). *The essential guide to doing your research project* (3.Baskı). SAGE Yayıncılık.

Oliver, H. ve Utermohlen, R. (1995). *An innovative teaching strategy: Using critical thinking to give students a guide to the future*. <https://eric.ed.gov/?id=ED389702>

Özçelik, Ö. A. D. (2019). İnovasyon, yaratıcılık ve yenilenme. A.D.Ö. Özçelik ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (s.1-25). Pegem Akademi Yayıncılık.

Özçelik, Ö. A. D. ve Eke, K. (2019). Sosyal ve kültürlerarası beceriler. A. D. Ö. Özçelik ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (s. 137). Pegem Akademi Yayıncılık.

Özen, Y. (2013). Sorumluluk duygusu ve davranışı ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 4(7), s. 17-23.

Özhan, M. (2008). *Liselerde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında ulus, ulusçuluk ve ulus-devlet kavramları (1944-2007) (bir içerik analizi çalışması)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi.

Pellegrino, J. W. ve Hilton, M. L. (2012). *Education for life and work developing transferable knowledge and skills in the 21 st century*. The National Academies Press.

Popkin, M. (1987). *Active parenting: Teaching, cooperation and responsibility*. Harper & Row Publishers.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) (2019). *Medya okuryazarlığı nedir?* <https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr>.

Roschelle, J. ve Teasley, S. D. (1995). The construction of shared knowledge in collaborative problem solving. C. E. O’Malley (Ed.), *Computer-supported collaborative learning içinde* (s. 69–197). Springer-Verlag.

Sammler, S. (2018). History of the school textbook. E. Fuchs ve A. Bock (Ed.), *The palgrave handbook of textbook studies içinde* (s.13-23). Palgrave Macmillan.

Sarıtaş, B. (2019). *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi.

Schacter, M. (2000). When accountability fails: A framework for diagnosis and action. *Policy Brief*; 9.

Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 30, s. 193-200.

Seyhan, A. (2023). Türkiye’de tarihsel düşünme ve tarihsel düşünme becerilerine ilişkin yapılan araştırmaların incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 6(2), 226-252. <https://doi.org/10.47503/jirss.1391354>

Silva, E. (2009). Measuring skills for 21st-century learning. *Phi Delta Kappan*, 90(9), s. 630–634. <https://doi.org/10.1177/003172170909000905>

Soland, J., Hamilton, L. S. ve Stecher, B. M. (2013). *Measuring 21st century competencies: Guidance for educators*. RAND Corporation.

Sorensen, K., Broucke S. V., Fullam, J., Doyle, G., Pelikan, J., Slonska, Z. ve Brand, H. (2012). Health literacy and public health: A systematic review and integration of definitions and models. *BMC Public Health*, 12(80), s. 1471-2458.

Soysal, T. ve Kurudayıoğlu, M. (2018). Millî Eğitim Bakanlığı 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının 2017 programındaki yeterlilikler ve beceriler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, s. 238-254.

Sönmez, S. (2000). *Eski Türk eğitimi*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Şanal, M. (2003). Osmanlı Devleti’nde medreselere ders programları, öğretim metodu, ölçme ve değerlendirme, öğretimde ihtisaslaşma bakımından genel bir bakış. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), s.154.

Şen, C. (2022). *Lise Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında Atatürk’ün lider ve asker kişiliği (1943-2018)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2023). *21. yüzyıl becerileri ve değerlere yönelik araştırma raporu*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_05/11153521_21_yy_becerileri_ve_degerlere_yonelik_arastirma_raporu.pdf

Taylor, M. (2013). *Leadership worldviews and orientations*. Royal Roads University.

Teksöz, G., Şahin, E. ve Ertepinar, H. (2010). Çevre okuryazarlığı, öğretmen adayları ve sürdürülebilir bir gelecek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, s. 307-320.

Temizkan, D. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, s. 621-643.

The American National Research Council [NRC] (2011). *Assessing 21st century skills: Summary of a workshop*. The National Academies Press.

The North Central Regional Educational Laboratory and Metiri Group [NCREL] (2003). *EnGauge 21st century skills for 21st century learners*. <http://www.ncrel.org/engauge>.

The Organization for Economic Cooperation and Development [OECD] (2013). Financial literacy framework. *PISA 2012 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy içinde* (s. 139-166). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264190511-7-en>.

The Organization for Economic Cooperation and Development [OECD] (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. <https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20>.

The Organization for Economic Cooperation and Development [OECD] (2005). *The definition and selection of key competencies: Executive summary* <https://www.oecd.org/pisa/definition-selection-key-competencies-summary.pdf>

Torrance, E. P. ve Shaughnessy, M. F. (1998). An Interview with E. Paul Torrance: About Creativity. *Educational Psychology Review*, 10(4), 441–452.

Tosh, J. (2015). *The Pursuit of History: Aims, methods and new directions in the study of history* (6. baskı). Routledge.

Trilling, B., ve Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass A Wiley Imprint.

Tuğluk, M. N. ve Altın, G. (2018). Liderlik ve sorumluluk. A. D. Ö. Özçelik ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (s.29-38). Pegem Akademi Yayıncılık.

Tuncel, A. Z. (2009). *Bütünleştirilmiş program uygulamasının ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin sosyal gelişim becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Türk Dil Kurumu [TDK] (2023). *Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>

Uluyol, Ç. ve Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi GEFAD*, 2(35), s. 209-229.

Velez, A. (2012). *Preparing students for the future-21st century skills* (Yayımlanmamış doktora tezi). Güney Kaliforniya Üniversitesi.

Waters, M. (1995). *Daniel Bell* (1. baskı). Routledge.

Westwood, R. ve Low, D. R. (2003). The multicultural muse: Culture, creativity and innovation. *International Journal of Cross Cultural Management*, 3(2), s. 235-259. <https://doi.org/10.1177/14705958030032006>

Williams, B. (2001). Accomplishing cross-cultural competence in youth development programs. *Journal of Extension*, 39(6), s. 1-6.

Yalçın, S. (1994). *Metinden öğrenme ilkelerine göre hazırlanan ders kitabının öğrenci erişimine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Yalın, H. İ. (2000). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Nobel Yayın Dağıtım.

Yanpar, Ş. T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Anı Yayıncılık.

Yeni, G. (2018). *21. yüzyıl becerileri eğitiminin yabancı dil öğretmenlerinin eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme yeterliklerine ilişkin algılarına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cerrahpaşa Üniversitesi.

Yerlikaya, F. (2023). *Lise biyoloji ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, Ö. ve Özkan, B. (2013). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri ile okul öncesi öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılması. *Elektronik Meslek Yüksekokulları Dergisi*, 3(1), s. 178-183.

Yurteri, H. (2012). *Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında materyal kullanımı (1931-2008)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Yüksel, A., Arıbaş, A. N. ve Yılmaz, E. B. (2020). Eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki: Sağlık hizmetleri öğrencileri örneği. *The Journal of Social Science*, 4(7), s. 160-174. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.673816>.

EKLER

EK-1: 21. yüzyıl Becerileri Kontrol Listesi

21. yüzyıl becerileri	21. yüzyıl alt becerileri	Anahtar Cümleler
Öğrenme ve Yenilikçilik	<i>Eleştirel düşünme ve problem çözme</i>	- Çeşitli akıl yürütme türlerini kullanma (tümevarım-tümdengelim gibi) - Parça-bütün ilişkisini analiz edebilme - Farklı bakış açıları ile sorunlara çözümler için doğru soruları sorma
	<i>Yaratıcılık ve yenilikçilik</i>	- Yeni ve değerli fikirler yaratma, analiz etme, değerlendirme, detaylandırma - Yeni ve farklı bakış açılarına açık olma - Çok çeşitli fikir üretme tekniklerini kullanma (beyin fırtınası gibi) - Yaratıcı ve yeni fikirleri uygulayabilme - Kanıtları, argümanları iddiaları analiz etme, değerlendirme
	<i>İletişim ve iş birliği</i>	- Sözlü, yazılı iletişim becerileri düşünce ve fikirleri ifade edebilme - Etkili bir şekilde dinleme - Farklı ortamlarda etkili iletişim kurma (çok dilli dahil) - Başkalarıyla iş birliği yapıp, sorumluluk üstlenerek etkin ve saygılı çalışmak
Bilgi, medya ve teknoloji	<i>Bilgi okuryazarlığı</i>	- Bilgiye verimli ve etkili bir şekilde ulaşmak - Bilgiyi (metin, istatistiksel veri, görsel, grafik, tablo vb.) anlama, okuma, yorumlama, analiz etme, eleştirel bir gözle değerlendirme - Eldeki sorun için bilgiyi doğru ve yaratıcı kullanma - Bilgiye erişimde ve kullanımda etik/yasal konulara duyarlı olmak
	<i>Medya okuryazarlığı</i>	- Medya kaynaklı yazılı ve yazılı olmayan farklı formatlardaki (video, görsel vb.) mesajlara ulaşma, çözümleme, değerlendirme - Medya kaynaklı bilgilerin inanç, değer ve bakış açılarını nasıl etkileyebileceğini farkında olma
Yaşam ve kariyer	<i>Esneklik ve uyum sağlama</i>	- Roller, sorumluluklar ve genel değişimlere uyum gösterme - Başarısızlık, eleştiri, övgü gibi durumlarla olumlu şekilde başa çıkma - Farklı kültürleri, görüşleri anlayarak, dengeleyerek pratik çözümler üretebilme
	<i>Girişimcilik ve öz yönetim</i>	- Hedefler belirleme ve zamanı uygun yönetme - Bağımsız çalışabilme - Becerilerini geliştirmek için inisiyatif alma ve geçmiş deneyimlere eleştirel bakabilme
	<i>Sosyal ve kültürlerarası</i>	- Diğer bireylerle etkili iletişim kurma ve gruplarla etkili çalışabilme - Farklı fikir, kültür ve değerlere karşı açık fikirli olma ve saygı duyma - Yeni fikirler üretmede ve soruları çözmede sosyal ve kültürel farklılıklardan yararlanma
	<i>Üretkenlik ve hesap verebilirlik</i>	- Engel ve baskı altındayken hedefler belirleyebilme ve ulaşabilme - Zamanı ve enerjiyi etkili kullanarak işbirlikçi çalışmalarla projeleri yönetebilme - Elde edilen ürünlerin sorumluluğunu alabilme, açık ve şeffaf olma
	<i>Liderlik ve sorumluluk</i>	- Bir hedef için bir araya gelen bireyleri yönlendirme, cesaretlendirme, güçlü yönlerinden yararlanma, ilham verme - Hedeflere ulaşmada seçimler yapma ve bu seçimler için bireylere ve topluma karşı sorumlu olduğu bilincinde olma

EK-2: DK1-3. Ünite Değerlendirmeleri

AA: Asıl araştırmacı

İA: İkinci araştırmacı

GBOB: Görüş birliğine olan beceriler

GAOB: Görüş ayrılığı olan beceriler

Beceriler: Eleştirel düşünme ve problem çözme (EDPÇ), yaratıcılık ve yenilikçilik (YY), iletişim ve iş birliği (İİ), bilgi okuryazarlığı (BO), medya okuryazarlığı (MO), esneklik ve uyum sağlama (EU), girişimcilik ve öz yönetim (GÖ), sosyal ve kültürlerarası (SK), üretkenlik ve hesap verebilirlik (ÜH), liderlik ve sorumluluk (LS)

SAYFA NO.	KODU	AA	İA	GBOB	GAOB
106	S41	EDPÇ BO YY	EDPÇ BO	EDPÇ BO	YY
109	S42	EDPÇ İİ	EDPÇ SK	EDPÇ İİ	SK
109	E38	-	-	-	
112	E39	EDPÇ YY	EDPÇ YY	EDPÇ YY	
112	S43	-	-	-	
113	S44	-	-	-	
114	E40	EDPÇ	-	-	EDPÇ
114	E41	-	-	-	
115	E42	EDPÇ YY İİ	EDPÇ YY İİ	EDPÇ YY İİ	
116	S45	-	-	-	
117	S46	EDPÇ YY İİ	EDPÇ YY İİ	EDPÇ YY İİ	
118	E43	-	-	-	
118	S47	-	-	-	
119	E44	BO MO	BO MO	BO MO	
120-121	E45	EDPÇ	EDPÇ	EDPÇ	
122	E46	BO	BO MO	BO	MO
122	E47	BO	BO	BO	
124	S48	EDPÇ İİ	EDPÇ İİ	EDPÇ İİ	
125	E48	-	-	-	
126	E49	BO İİ	BO İİ	BO İİ	
128	S49	-	-	-	
130	S50	EDPÇ İİ	EDPÇ İİ	EDPÇ İİ	
130	E50	BO	BO	BO	
131	E51	BO MO	BO	BO MO	
133	E52	YY BO MO	YY BO MO ÜH	YY BO MO	ÜH